AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Erdi DEMİR

KADINLARIN SİYASAL KATILIMI:
ANTALYA'DA AK PARTİ VE CHP KADIN KOLLARI ÖRNEĞİ

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Erdi DEMİR

KADINLARIN SİYASAL KATILIMI:
ANTALYA'DA AK PARTİ VE CHP KADIN KOLLARI ÖRNEĞİ

Danışman
Doç. Dr. Gözde YİRMİBEŞOĞLU

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

Akdeniz Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Erdi DEMİR'in bu çalışması, jürimiz tarafından Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	:Yrd. Doç. Dr. Seyhan AKSOY	(İmza)
Üye (Danışmanı)	: Doç. Dr. Gözde YİRMİBEŞOĞLU	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. Gönül DEMEZ	(İmza)

Tez Başlığı: Kadınların Siyasal Katılımı: Antalya'da Ak Parti ve CHP Kadın Kolları Örneği

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 30/01/2018

Mezuniyet Tarihi : 08/02/2018

(İmza)

Prof. Dr. İhsan BULUT

Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Kadınların Siyasal Katılımı: Antalya'da Ak Parti ve CHP Kadın Kolları Örneği" adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımca yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Erdi DEMİR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	**Erdi DEMİR**
Öğrenci Numarası	**20155246009**
Enstitü Ana Bilim Dalı	**Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı**
Programı	**Yüksek Lisans**
Programın Türü	**(X) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans**
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	**Doç. Dr. Gözde YİRMİBEŞOĞLU**
Tez Başlığı	**Kadınların Siyasal Katılımı: Antalya'da Ak Parti ve CHP Kadın Kolları Örneği**
Turnitin Ödev Numarası	**910167911**

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 107 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 02/02/2018 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 8

alıntılar dahil % 11 'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

02/02/2018

(imzası)
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Doç. Dr. Gözde YİRMİBEŞOĞLU

İ Ç İ N D E K İ L E R

TABLOLAR LİSTESİ……iv
KISALTMALAR LİSTESİ……v
ÖZET……...vi
SUMMARY……....vii
ÖNSÖZ……...…viii
GİRİŞ……1

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Siyaset Kavramı.....4
1.2. Siyasetin Anlam ve Alanı.....5
1.3. İlkçağda Kadın.....6
1.4. Kadın ve Siyaset.....7
1.5. Siyasal Katılım Türleri ve Kadın Katılımı.....9
1.6. Kadınların Parlamentoda Temsili.....10
1.7. Kadınların Siyasal Katılımını Etkileyen Faktörler.....14
1.7.1. Kültürel ve İdeolojik Faktörler.....14
1.7.2. Sosyo Ekonomik Faktörler.....15
1.7.3. Siyasi Kurumlardan Kaynaklanan Faktörler.....16
1.8. Kadınların Siyasal Katılımını Artıracak Stratejiler.....18

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE KADIN VE SİYASAL KATILMA

2.1 Türk Modernleşmesi ve Kadın Hakları.....20
2.1.1. Cumhuriyet Döneminde Kadın Hakları.....21
2.1.2. 1960'lardan 1980'lere Kadın Hakları.....23
2.1.3. 1980 Sonrası Kadın Hakları.....25
2.1.4. Günümüzde Kadın Hakları.....26
2.2. Siyasal Partilerin Kadınlara Bakış Açısı.....27
2.2.1. Siyasette Kadınlar.....30
2.2.2. Kadın Kolları.....36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI NİTELİKLERİ, VERİLER VE DEĞERLENDİRME

3.1 Araştırmanın Amacı 39
3.1.1. Araştırmanın Kapsamı 39
3.1.2. Argümanlar 40
3.1.3. Araştırmanın Problemleri 40
3.1.4. Alt Problemler 40
3.1.5. Araştırmanın Yöntemi 40
3.1.6. İçerik Analizi 42
3.1.7. Derinlemesine Görüşme 44
3.1.8. Standartlaştırılmış Açık Uçlu Görüşme 45
3.1.9. Tanımlar 45
3.1.10. Araştırmanın Sınırlılıkları 46
3.2. Araştırmanın Bulguları 46
3.2.1. Demografi 46
3.2.2. Sosyo Ekonomik Hayat 48
3.2.3. Medeni Durum 48
3.2.4. Kimlik 49
3.2.5. Eğitim 50
3.2.6. Meslek 51
3.2.7. Ekonomi 52
3.2.8. Çalışma Hayatı 53
3.2.9. Kadın Kolları 54
3.2.10. Manevi Destek 57
3.2.11. Kadın Kolları Misyonu 58
3.2.12. Kadın Kolları Faaliyetleri 61
3.2.13. Kadın Kolları Sosyal Hayat 64
3.2.14. Siyasette Kadın Temsili 66
3.2.15. Siyasal Temsil 69
3.2.16. Siyaset Algısı 73
3.2.17. Siyasi Referans 75
3.2.18. Adaylık 78

SONUÇ **82**
KAYNAKÇA **87**
EK 1- Görüşme Formu **92**
ÖZGEÇMİŞ **93**

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Türkiye'de Kadınların Parlamentoda Temsil Durumu..... 11
Tablo 1.2. Dünya Ülkelerinde Parlamentoda Kadın Temsil Oranları..... 12
Tablo 1.3. Dünya Ekonomik Formuna Katılan Ülkelerin Kadın Yönetici Sıralaması..... 13
Tablo 1.4. Kamu İdarelerinde Kadınların Temsil Durumları..... 17
Tablo 2.1. Türkiye'den Önce Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı Veren Bazı Ülkeler..... 22
Tablo 2.2. Türkiye'den Sonra Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı Veren Bazı Ülkeler..... 23
Tablo 2.3.Kadın Milletvekili Oranı, 1935-2012..... 31
Tablo 2.4.Cinsiyete Göre Bakan Sayısı, 1980-2012..... 32
Tablo 2.5. Cumhuriyet Senatosuna illerden Seçilen Kadın Üyeler..... 33
Tablo 2.6. 2002 ve 2007 Genel Seçimlerinde Siyasal Partilerde Seçilmiş Kadın Milletvekili Oranı..... 34
Tablo 2.7. Türkiye'de Yerel Siyasette Seçilmiş Kadın Sayısı ve Oranı..... 35
Tablo 3.1. Örneklemin Demografik Özellikleri..... 46
Tablo 3.2. Katılımcıların Emeklilik Durumları..... 48
Tablo 3.3. Medeni Duruma Göre Dağılım..... 48
Tablo 3.4.Kaç Çocuğunuz Var? (Evli Olanlara Sorulmuştur)..... 49
Tablo 3.5.Eğitim Durumuna Göre Dağılım..... 50
Tablo 3.6.Mesleğe Göre Dağılım..... 51
Tablo 3.7.Aylık Gelir Durumuna Göre Dağılım..... 52
Tablo 3.8.Çalışmıyorsanız Nedeni Nedir? (AKParti'li Kadınlar)..... 53
Tablo 3.9. Kadın Kollarına Neden Üye Oldunuz? (AKParti'li Kadınlar)..... 54
Tablo 3.10.Kadın Kollarına Neden Üye Oldunuz? (CHP'li Kadınlar)..... 55
Tablo 3.11. Kadın Kollarına Üye Olurken Eşinizden Ya da ailenizden destek aldınız mı? (AKParti'li Kadınlar)..... 57
Tablo 3.12. Kadın Kollarına Üye Olurken Eşinizden Ya da ailenizden destek aldınız mı? (CHP'li Kadınlar..... 57
Tablo 3.13. Sizce Kadın Kolları Niçin Vardır? (AKParti'li Kadınlar)..... 58
Tablo 3.14. Sizce Kadın Kolları Niçin Vardır? (CHP'li Kadınlar..... 59
Tablo 3.15. Üyesi Olduğunuz Kadın Kolları ne gibi faaliyetler yürütüyor? (AKParti'li Kadınlar).. 61
Tablo 3.16 Üyesi Olduğunuz Kadın Kolları ne gibi faaliyetler yürütüyor? (CHP'li Kadınlar)…..... 62

Tablo 3.17.Kadın Kollarına Katılmak Hayatınızda Neleri Değiştirdi? (AKParti'li Kadınlar). 64
Tablo 3.18.Kadın Kollarına Katılmak Hayatınızda Neleri Değiştirdi? (CHP'li Kadınlar). 65
Tablo 3.19.Kadın Kollarına Katılmak Hayatınızda Neleri Değiştirdi? (AK Parti'li Kadınlar) 66
Tablo 3.20.Kadınların parlamentoda temsillerini yeterli görüyor musunuz? Neden? (CHP'li Kadınlar) 67
Tablo 3.21.Kadınların Siyasal Katılımını Engelleyen Faktörler Neler Olabilir? (AKP'li Kadınlar) 69
Tablo 3.22.Kadınların Siyasal Katılımını Engelleyen Faktörler Neler Olabilir? (CHP'li Kadınlar) 71
Tablo 3.23.Sizce Siyaset Bir Erkek İşi midir? Neden (AKParti'li Kadınlar)..... 73
Tablo 3.24.Sizce Siyaset Bir Erkek İşi midir? Neden (CHP'li Kadınlar) 74
Tablo 3.25.Örnek Aldığınız Bir kadın Siyasetçi Var mı? Neden? (AKParti'li Kadınlar)..... 76
Tablo 3.26.Örnek Aldığınız Bir kadın Siyasetçi Var mı? Neden? (CHP'li Kadınlar) 77
Tablo 3.27.Herhangi Bir Seçimde Aday Olmayı Düşünür müsünüz? Neden? (AKParti'li Kadınlar) 78
Tablo 3.28.Herhangi Bir Seçimde Aday Olmayı Düşünür müsünüz? Neden? (CHP'li Kadınlar) 80

KISALTMALAR LİSTESİ

AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
AP	Adalet Partisi
BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	Convention on the Elimination of all of Forms of Discrimination Against Women
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
DP	Demokrat Parti
DYP	Doğru Yol Partisi
ESP	Ezilenlerin Sosyalist Partisi
HADEP	Halkın Demokrasi Partisi
HDP	Halkların Demokratik Partisi
KA-DER	Kadın Adayları Destekleme Derneği
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
SHP	Sosyal Demokrat Halkçı Partisi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TKP	Türkiye Komünist Partisi
TİP	Türkiye İşçi Partisi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organizations
YARSAV	Yargıçlar Savcılar Kurulu
YPG	Yekitiya Parastina Gel
YPJ	Yekitiya Parastina Jina
WEF	World Economic Forum

ÖZET

Bu akademik çalışmada kadın erkek eşitsizliğinin toplumsal ve politik sonuçları incelenmektedir. Kadın erkek eşitsizliğinin toplumsal tarihi, toplumsal değişmelere bağlı olarak kadın hakları ve kadınların kamusal alandaki görünürlüğü sorgulanmaktadır. Bu yönüyle kadınların siyasal alanda yeterli ölçüde temsil edilmemesi ve hangi gerekçelerle temsil edilmedikleri konusu da detaylarıyla incelenmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde kadın hakları ve kadınların siyasal temsil biçimleri ilkçağlardan günümüze kadar olan gelişimi sistematik olarak incelenmiş, ikinci bölümde ise kadınların siyasal katılımları hakkındaAK Parti ve CHP Kadın kolları teşkilatları ile derinlemesine görüşme yapılarak kadın ve siyasal katılım ilişkisi sosyolojik, ekonomik ve politik boyutlarıyla tartışılmıştır. Yapılan derinlemesine görüşme ile siyasal katılım ve kadın kolları teşkilatlanmasının biçim ve şekil olarak patriyarkal olduğu iddia edilmekle birlikte, kadın kolları teşkilatlanmasının kamusal alanda cinsiyetçi rolleri pekiştirdiği savı incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın ve Siyaset, Kadın Kolları, Siyasal Katılım, Kadın Hakları, Eşitsizlik.

SUMMARY

WOMEN POLITICAL PARTICIPATION: THE SAMPLE OF AK PARTY AND CHP'S WOMEN BRANCH IN ANTALYA

This academic study of male and femaleinequality in thesocial and political results under examined.The date of the social inequality of male and female social variation on the women rights and women and public area has been questioned during discussion visibility. This differs from the area to the extent sufficient political women represented and which grounds is also not represented in detail is being reviewed.

İn the first section of the work women rights and political representation of women from era to nowadays systematically. The part of second, the political participation of women in the AK Party and The CHP women in depth interview with women of AK Party women branch and CHP's (Rebuplician People Party) women branch in terms of political participation of women, sociologic, economic and the way of politics.With the depth interview political participation and women branch form and figure to go on with the alleged patriarchal women branch sexist roles strengthened public space assertion is being reviewed

Keywords: Women and Politic, Women Branch, Political Participation, Women Right, Inequality**.**

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında başından beri yanımda olan ve benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen sevgili aileme ve kıymetli arkadaşım, Av. Semra ÖZTÜRK'e teşekkürü bir borç bilirim. Tez çalışmasının oluşumu, gelişimi hakkında beni yönlendiren ve her daim desteğini hissettiğim değerli danışman hocam; Doç. Dr. Gözde YİRMİBEŞOĞLU'na,fikirleriyle tez çalışmasına katkı yapan değerli hocalarım Prof. Dr. Fulya SARVAN ve Doç. Dr. Emine İLBUĞA'ya çok teşekkür ederim. Aynı zamanda en sıkıntılı zamanlarda bana sahip çıkan, koruyup kollayan kıymetli hocam, sevgili anneciğim Prof. Dr. Tülin İÇLİ'ye teşekkür ederim. En azından bir erkeğin kadın hakları konusunda bilinçlenmesini sağlayarak kadın hakları konusunda daha duyarlı, hoşgörülü ve anlayışla hareket etmesini temin etmiş oldunuz.

Erdi DEMİR

Antalya, 2018

GİRİŞ

Bu tez çalışmasında kadınların siyasal katılımı bağlamında, kadın kollarının hedefleri, vizyonu ve faaliyet alanları incelenmektedir. Kadınların siyasal katılımı, hak arama ve elde etme süreci, siyasal katılım biçimleri tarihsel bir perspektifle analiz edilerek yeni bir bakış açısı ve farkındalık yaratma çalışmanın temel hedeflerinden birisi olmuştur. Çalışmanın bir diğer amacı da ataerkil toplum tarafından üretilen, erkek egemen eylem, davranış kalıpları ve normların aslında bir kader olmadığını kadınlara anlatarak, bir farkındalık yaratmak ve toplumsal eşitliğe dayalı bir toplumsal değişimin oluşmasını tesis etmektir.

Toplum tarafından oluşturulan, toplumsal bir kurgu ve performansa dayalı olan davranış, kalıp ve eylemler bütünü toplumsal cinsiyet kavramını oluşturmaktadır. Tarihsel olarak toplumsal cinsiyet endeksli kadınların siyasal katılmaları incelendiğinde kadınların geleneksel, eril norm ve değerlere göre kamusal alandan dışlandığı görülmektedir. Toplumsal bir kurgu olarak genel (kamusal alan) ve özel (kamusal alan dışı) olarak konumlandırıldığında kadınlar, özel alan içinde barınmak zorunda bırakılmışlar, hukuki, sosyal ve ekonomik olarak gelişimlerini tamamlayamamışlardır. Feminen değerleri temsil etme ve taleplerini dile getirme konusunda erkek egemen bir kamusal alanda cılız kalmışlar, apolitik sembollerle eril değer ve normlara uymak ve bu değerlere göre hareket etmek zorunda kalmışlardır. Kadınlar kitlesel olarak ilk kez 18. Yüzyılda Fransız ihtilali döneminde seslerini duyurarak, "Hak, Eşitlik ve Adalet" taleplerini dile getirmişler, 1848 işçi ihtilallerinin yaşandığı Sanayi Dönemi İngiltere'sinde hukuki reformlarla bir dizi haklara sahip olabilmişlerdir.

Biyolojik farlılıktan ziyade toplumsal cinsiyet farklılığından kaynaklanan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en yaygın olarak görüldüğü alan da siyaset olmuştur. Kadınlar dünya nüfusunun yarısını oluşturmalarına rağmen, siyasal alanda yeteri düzeyde temsil imkânına kavuşamamış, eril ve erkek egemen toplumsal yapı içerisinde siyasal alandan izole edilmişlerdir. Ülkemizde kadınların hem yerel hem de ulusal olarak siyasette temsil edilme biçimleri ve oranları düşük seviyede olmuştur. Kadınların bu denli siyasal alanda temsil edilmemesi veya yeteri ölçüde temsil edilmemesi, Modern/ Ulus devlet yapılarının toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı bir toplumsal yapı inşa ederek, cinsiyet ayrımcılığını pekiştiren, iş bölümü ve bir dizi sosyal uygulamalarından kaynaklanmaktadır. Özellikle toplumun biyolojik olarak, iş bölümü ayrımına tabi tutulması, kamusal ve özel olarak değerlendirilmesi, kadınların toplumun var olan sosyal, kültürel ve ekonomik sermayeden yeteri ölçüde faydalanamamasına sebep olmuştur.

Toplumun sosyo-kültürel sermayesinden faydalanamayan kadınların, siyasetin gerektirdiği entelektüel bilgi ve tecrübeyi kazanamayacağı, siyasal alanın öznesi olmaktan daha çok nesnesi haline geleceği öngörülmektedir. Cinsiyetçi rollerin pekişmesi ve yeniden üretilerek yaygınlaştırılması yerel ve ulusal ölçekte kurumsal olarak kadınların siyasal katılımını büyük ölçüde etkilemiştir.

Siyasal katılım, demokrasinin en temel unsurlarından birisidir. Siyasal katılım, vatandaş ile devlet arasındaki bir iletişim ağı olmakla birlikte insanların devlete istek ve taleplerini iletebileceği bir platformdur. Kadınların toplumsal ve kültürel yapılardan kaynaklı siyasal alanda temsil edilmemesi, sadece eşitsizlik sorunu değil bir insan hakları sorunudur. Türkiye özelinde bu eşitsizliğin siyasal alandaki iz düşümü daha derindir.

Siyasal hakların Avrupalı devletlere kıyasla Türkiye'de daha önce verilmesine rağmen, hem yerel yönetimlerde hem de mecliste kadın temsil oranları oldukça düşük seviyelerde olmuştur. Bu durumun çok yönlü ve çok boyutlu tarihsel sebepleri bulunmaktadır. 1934 yılında kadınlara siyasal haklar tanınmışsa da 1935 yılında gerçekleştirilen milletvekilliği seçimlerinde çok az sayıda kadın meclise vekil olarak girebilmiş, yeteri düzeyde temsil şansına kavuşamamıştır. 1950'li yıllardan itibaren siyasal parti organizasyonlarında kurulmaya başlanan kadın kolları örgütlenmesi ile kadınlar kısmen kamusal alana ve siyasete yönelmişlerdir. Türkiye genelinde 1970'lerden itibaren kadın hareketleri ve siyasal katılım etkinlikleri artmış olsa da kadın kolları örgütlenmeleri, siyasal parti organizasyonlarına kurumsal olarak katılma ve temsil edilme konusunda yetersiz kalmışlardır. Türkiye ölçekli incelendiğinde, kadın kolları teşkilatlanmasının etkinlik ve faaliyetler yönünden siyasi olmaktan çok sosyal bir kimliğe sahip olduğu görülmektedir. Öyle ki kadınların siyasete katılma, siyasal alanda temsil edilme ve kadın sorunlarını gündeme getirmekten daha çok erkek egemen ve eril siyasete hizmet etmekten öteye gidemedikleri görülmektedir.

Çalışmada kadın kollarının, kadınların yerel ve ulusal meclislerde temsil edilme, nicel ve nitel olarak sayısının artırılması, kadın sorunlarını gündeme taşımak gibi bir misyona sahip olmadığı, aksine cinsiyetçi rolleri pekiştiren ve ön plana çıkaran bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Kadın kollarının, kadınları geleceğe ve siyasete hazırlamak gibi bir hedeflerden uzak, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve bu eşitsizliğin toplumdaki yansımalarına çözüm üretemediği görülmektedir.

Kadın kolları teşkilatlanmasının ve yönetim mekanizmalarının il veya ilçe başkanlarından bilgi ve yetki almadan siyasi bir beyanda bulunamamaları, erkek egemen siyasal alana hizmet ettiklerinin birer göstergesi olmuştur. Kadın kolları teşkilatlanmasının

çay partileri, ev ve akraba ziyaretleri, piknik gibi etkinlikleri, siyasal alanda iş bölümünün pekişmesine, cinsiyetçi rollerin yeniden üretilmesine sebep olmaktadır. Bu yönleriyle kadın kolları teşkilatlanmasının, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirdiği ve kamusal alanı kutuplaştırdığı anlaşılmaktadır. Kurumsal anlamda kadınların siyasal katılımını artırabilmek, hem siyaseti daha demokratik bir görünüme kavuşturacak, hem de sivil, hür katılım sağlanarak siyasal kurumlar daha şeffaf, hesap verebilir ve eşitlikçi bir yapıya sahip olacaktır. Kadın kolları gibi 'yan', 'yardımcı' kollar kurmak, eril siyasete hizmet etmek yerine bağımsız bir kadın partisi kurulması ya da kadın kolları teşkilatlarının ortadan kaldırılması daha rasyonel ve gerçekçi olacaktır.

Kadınların siyasal katılımı ve kadın haklarının tarihi serüvenin incelendiği bu çalışmanın ilk bölümünde; siyaset- kadın, siyasal katılım, kadınların siyasal katılım biçimleri ve kadınların siyasal katılımını etkileyen faktörler iç tutarlılığı yansıtacak şekilde incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise toplumsal ve kültürel stereotipler, ülkemizde kadınların sosyal ve siyasi hak edinme süreçleri, Avrupa'ya kıyasla Türkiye'de gerçekleşen kadın hareketleri ve bu hareketlerin toplumsal yansımaları detaylı bir şekilde bilimsel verilerle paylaşılmıştır. Üçüncü bölümde; bir siyasal katılım biçimi olarak Antalya'da kadın kolları teşkilatlanmalarından iki siyasal partinin kadın kolları örneklem olarak seçilerek, her iki parti kadın kollarından on kadınla derinlemesine görüşme yapılarak bir veri tabanı oluşturulmuştur. Veri toplama tekniği derinlemesine görüşmedir. Araştırmanın temeli, nitel verilerin içerik çözümlemelerine dayalı olmuştur. Derinlemesine görüşmelerin içerik çözümlemesi yapılarak kadın kolları etkinleri, politikaları açısından bir dizi çıkarımlarda bulunulmuştur. Üçüncü bölüm sonrasında ise hem sonuç hem de öneriler kısmında bilimsel çözüm ve öneriler sıralanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Siyasetin anlamı, siyasal katılım ve kadın ilişkisinin çözümlendiği ilk bölüm, kavramsal çerçeveyi oluşturmaktadır. Çalışmanın birinci bölümü genel bir çerçeve oluşturmak amacıyla siyasetin anlamı ve alanının incelendiği, siyasal katılımın tanımlandığı, siyasal katılım ve kadın ilişkisinin sorgulandığı bölümdür. Kadınların siyasetten soyutlanma süreci, en son güncel siyasal katılım ve siyaset alanında kadın temsili verilerine detaylı bir şekilde bu bölümde yer verilmiştir.

1.1.Siyaset Kavramı

Siyaset, tarih boyunca temel insani faaliyetlerden biri olmuştur. İnsanların birbirleriyle çatışma içinde ve uyumsuz olması siyaset kavramını ön plana çıkarmıştır. Günlük hayatın akışı içerisinde ‘’ben siyasetten pek haz almıyorum.’’ diyen insanlarla karşılaşılmıştır. Bu yargı siyasetin olumsuz bir yönü bulunduğuna işaret etmektedir. Fakat siyaset kavramının bilimsel bir yönü bulunmaktadır. Siyaset sözcüğünün kökeni incelendiğinde, kavramın eski doğu uygarlıklarında devlet yönetimiyle ilgili olarak kullanıldığını görülmektedir (Çam, 1999: 21). Siyaset Arapça kökenli bir kelime olmakla birlikte; at, deve tımarlamak, çeki düzen vermek, gibi anlamları içermektedir (Doğan, 2012: 298).

Seyis kelimesi de aynı kökten türemektedir. Daha sonraları siyaset kavramına, tımar etmek, düzenlemek, yönetmek gibi anlamlar yüklenmiştir. Günümüzde ise siyaset kavramı ile politika terimleri birbirleriyle karıştırılmaktadır. Siyaset doğu medeniyetlerinde devlet yönetimi ile ilgili kullanılan bir kavram olarak ortaya çıkarken, politikanın ise Yunanca kökenli bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. Politika ’’kent devleti’’ olarak adlandırılan Polis’ten türemiştir. Polis adı verilen yerleşmeler salt toplumsal ve siyasi birlikten değil askeri ve ekonomik bir birlikteliği de yansıtmaktaydı (Ertugay, 2014: 32). Dolayısıyla ‘’Polis’’ kent devletine ait işleri işaret eden bir kavramdır ve günümüzde de devlet yönetimi anlamında kullanılmaktadır.

Siyasetin konusu iktidardır. Politika da siyasi iktidarı ele geçirmek için gösterilen eylem, tepki ve reflekslerin bütünüdür. Bir görüşe göre, politika toplumda sosyal adaleti, eşitliği ve refahı tabana yaymanın bir siyasal aracıdır. Siyaset, uzlaşmanın ve toplumun büyük emellerini gözetme çabasıdır. Siyaseti, çıkar çatışmalarının olduğu bir alan olarak tanımlarken bu çatışmaların kesinlikle silahlı, sopalı anarşi ve terör anlaşılmamalıdır(Öztekin, 2003:2).

Çatışma ve terörün olduğu bir toplumsal alanda demokratik değerler ve politikadan bahsedilemez. Öyle ki siyasetin amacı, bireyler ve sosyal gruplar arasındaki menfaat ve çıkar ilişkilerini şiddete, teröre başvurmadan çözüme kavuşturmaktır. Bu yönleriyle siyaset kavramı, devlet ve ülke yönetme sanatı olarak adlandırılabilir. Türk-İslam geleneğine göre siyaset ise devlet yönetme sanatı dışında devlete karşı işlenen suçlara verilen cezaları da kapsamaktadır (Türköne, 2007: 5).

1.2.Siyasetin Anlamı ve Alanı

Doğu ve Batı medeniyetlerinde kıyaslanan, farklı anlamlar yüklenen siyaset terimi, ülke, devlet ve insan yönetimi şeklinde anlam kazanmıştır. Eski Yunan'da ''Polis'' adı verilen şehir devletlerinin oluşturduğu sosyal ve ekonomik birliktelik söz konusudur. Bu sosyal ve ekonomik birliktelik, o dönemin şehir devletine ait her türlü yönetim işlerini de kapsamış; ''devlet ve yönetimin sorunları'' olarak anlam kazanmıştır.

Literatürde terimlerin kökenleri farklı olsa da ortak bir anlam olduğu sonucuna varılmaktadır. Siyaset, hem kamu hem de özel alanları kapsayıcı nitelikte olan, devlet yönetimine ait sorunların çözüme kavuşturulmasını esas alan bir disiplindir. İnsan, toplumsal bir varlıktır ve toplum içinde doğar, gelişir. İnsanı toplumsal hayattan soyutlamak mümkün değildir. Toplumsal hayatta bir arada yaşayan insanların tutkuları, beklentileri, menfaatleri de birbiriyle uyumsuzluk içerisindedir. Dolayısıyla toplumsal hayat çatışmalar ve zıtlıklarla doludur. Bu durumu çözüme kavuşturmak ya da ortak bir yaşam kurallarını uygulayıcı bir güce ihtiyaç vardır. Bu gücün adı ise iktidar kavramıdır. Yani siyasetin anlamı ve konusunun iktidar olduğu gerçeğidir. Konusu iktidar olan siyaseti ise tanımlama konusunda ortak bir uzlaşma yoktur. Siyasetin her daim iki yönünün bulunduğu, birisi çatışma diğerinin ise uzlaşma olduğu aktarılır (Türköne, 2007: 6 ve Çam, 1975: 9). Başka bir yaklaşımda ise Aristo, yaklaşık iki bin yıl önce, bilimlerin sıralamasını yaparak en üst sıraya siyaseti koymuştur. Siyaseti, ''üstün erdem'' mutluluğa ulaşmak için erdemli bir yol olarak adlandırmıştır (Öztekin, 2003: 5).

Siyaset yönetim ve devlet demektir. İnsanların hayatına yön verme sanatıdır. Siyaset, coğrafi, ekonomik, bilimsel ve kültürel çevre ile yakından ilgili bir alandır. Kimilerine göre devlet bilimi kimlerine göre ise iktidar bilimidir." (Çam, 1999: 35). Vurgulanması gereken asıl nokta ise, siyasetin konusunun meşru iktidar olduğudur. İktidarın meşruiyeti ise halka dayanmalıdır. Evrensel hukuk nosyonu ve demokratik değerler meşru iktidarların seçim yolu ile muktedir olmasının daha sağlıklı olduğunu yansıtmaktadırlar. Türköne (2007: 7)'ye göre, siyaset bütün kolektif faaliyetlerin göbeğinde yer almaktadır. Kamusal ve özel alanlarda,

sosyal gruplarda, sosyal iletişimin olduğu her düzeyde siyasetin iz düşümlerini hissetmek mümkündür. İnsanların arzuları ve tüketim taleplerinin bir sonu yoktur. Oysa insanların ihtiyaçlarını karşılayacak kaynak ve araçlar nicel anlamda sınırlıdır. Bu bağlamda siyasetin, sınırlı olan kaynaklar üzerinde bir mücadele alanı olduğu söylenebilmektedir.

Marksist felsefeye göre, sosyal sistem sınıf ayrımına göre belirlenmektedir. Toplumun tamamı üretim aracına sahip olanlar ve üretim aracına sahip olmayanlar şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Devlet, toplumsal sınıf eşitsizliğine üzerine inşa edilmiş olup, sömürülen sınıfın baskı altında tutulmasını sağlayan bir aygıttır (Engels ve Marks, 2010: 16). Dolayısıyla Marks'a göre siyaset burjuvazinin, işçi sınıfını sömürmesini sağlayan bir sömürü aracıdır. Marks, siyaseti; baskı, güç ve kontrol aracı olarak konumlandırmış, siyasete menfi bir anlam yüklemiştir. Gerek 1948 UNESCO'nun bilim insanları tarafından ortaya koyulan prensipler gerekse 1973 Amerikan Siyaset Bilimi Derneği'nce ortaya konan kategoriler siyaset biliminin alanını ve anlamını yansıtması bakımından önem arz etmektedir (Çam, 1999: 42-43).

Gerek günümüz hukuki normları gerekse siyaset bilimciler siyasete net bir anlam yüklememekle birlikte, iktidara sahip olmak amacıyla bir araç olduğu düşüncesinde birleşmişlerdir. Siyasetin ahlak ve etik gibi değerlerle eş anlam ifade etmediği, buna koşut olarak meşru amaçlara ulaşmak için bir araç olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Siyasetin, toplu halde yaşayan insanların, birbirine daha az zarar vererek yaşamalarını temin ettiği, (Meriç, 2011: 114), yönetim ilmi olduğu da aktarılmaktadır. Kaynakların etkin dağıtım sürecine katılmak, söz sahibi olmak, sosyal ya da genel olarak menfaat temin etmek için siyasete katılmanın bir gereklilik olduğu görülmektedir. Başta ekonomi olmak üzere, medya, hukuk, din, edebiyat, sanat, aile gibi birçok sosyal kurumun siyasetten soyutlanamayacağı öngörülmekte ve politik bilimin ilerleyen yıllarda da toplumsal hayatı şekillendirmesi bakımından önem kazanacağı anlaşılmaktadır.

1.3.İlkçağ'da Kadın

Tarihin ilk çağlarından beri toplumsal roller ve iktidar ilişkisi tartışıla gelmiştir. Kadın egemen bir toplumun var olduğu konusunda ise net herhangi bir olgu bulunmamaktadır. Her toplumun coğrafi, sosyal, ekonomik özellikleri o toplumların yaşam biçimlerini yansıtması bakımından önem arz etmektedir.

Gerek Sümerler gerekse Akad uygarlıklarında ortaya çıkan kadın profilleri incelendiğinde kadınların geleneksel meslekleri arasında meyhanecilik, terzilik, tarım işçisi olmaları yanında fahişelik yaptıkları bilinmektedir. Erkek egemen bakış açısının toplumsal kurumlarda (siyaset, ordu, ekonomi, din) baskın olarak hissedilmesi, kadınlara toplumda

edilgen bir rol biçilmesine sebep olmuş, kadınların olayların öznesi olmaktan ziyade nesnesi olmasına sebep olmuştur.

Eski Mısır'da kadınlar iyi bir toplumsal konuma sahiptiler (Babila, 2016: 129).Eski Mısır'ın geleneksel kültüründe çamurdan ve topraktan levhalar, testiler yapılmış, bu nesneler üzerine şişman ve geniş biçimli kadın resimleri yapılmıştır. Bu yapılar kadınların toplumda bereket ve doğurganlık sembolü olarak algılandığını yansıtmaktadır. Eski Mısır'da kadınlar neslin devamını sağladığı için doğrudan aile içerisinde konumlandırılmışlardır. Antik Yunan'da ise toplumun savaşçı yapısı, zorunlu olarak erkeklerin kadınlara öncelenmesi sonucunu doğurmuştur (Karaaslan, 2016: 164). Ayrıca kadınların ücretsiz tarım işçisi, evde çocuk bakıcısı, yemekçi gibi rollere sahip olduğu da bilinmektedir. Bu durum geleneksel olarak kadına biçilen rolden günümüz kadınlarına biçilen rollerin arasında farklılık olmadığını yansıtmaktadır. Aradan yıllar geçse de toplumsal cinsiyet olgusunun daha da güçlenerek kadın hakları ve özgürlüklerini kısıtladığı, kadınların yaşam kalitesini düşürdüğü bilinen bir sosyal gerçekliktir.

Antik Yunan toplumunda, doğumdan itibaren kadınlar, erkeklerden daha az itibar görüyorlardı (Kılıç, 2000: 28). Kabartma rölyef ve gravür üzerine yapılan çıplak kadın figürleri, resimleri o dönemin kadınlara bakış açılarını yansıtması açısından önemlidir. Sonuç olarak, kadınlar ilkçağdan günümüze kadar aktarılan norm ve gelenekler, değerler sistemi içerisinde yaşamışlardır. Olayların, olguların nesnesi işlevinde olan kadınların, her şeyden evvel bir birey olduğu unutulmamalıdır. Toplumun bir ferdi olan kadın, temel hak ve özgürlüklere sahiptir. Bu hak ve özgürlükleri istediği biçimde kullanabilme hakkına sahip olmakla birlikte, yaymak, korumak ve geliştirme hürriyetine de sahiptir.

1.4.Kadın ve Siyaset

Günümüz modern demokrasiyi benimseyen ülkelerin parlamentolarında hala temsil edilmeyen kadınlar bulunmaktadır. Temelde tüm ampirik araştırmalar, kadınların ulusal parlamentolarında temsil modeli üzerine odaklanmıştır. Çağımızın hukuki normları, demokratik telakkileri, kadınların hem ulusal hem de uluslararası parlamentolarda temsil edilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Kadınların parlamentolarda temsil edilme durumu konusunda çalışmak yapmak; siyasi partilere, onların kadın adaylarına ve onların parlamentoya gönderdiği kadın temsilcilere düşmektedir. Kadınlar parlamento kompozisyonun oluşumunda önemli bir rol oynamaktadırlar. Kadınlar hem toplumun hem de parlamentonun ayrılmaz bir

parçasıdır.(Caul, 1999: 80). Bu sebeple siyasi partilerde görev alan ve siyaset içindeki kadınları, siyasetten izole etmek mümkün değildir.

Kadın hakları konusunda toplumsal hayatta ve çalışma hayatında ilerlemeler sağlanmış olsa da bu etkinlik düzeyi siyasette cılız kalmıştır. Kadınların üst bürokratik görevlere, yönetimlere ve parlamentoya katılımı oldukça sınırlı kalmıştır (Ayata, 2011: 65). Kadınların siyasette yer alması demek, kadınların sorunlarının, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı problemlerinin de hem kamuoyu ile paylaşılmasına imkân tanıyacak; hem de kadınların seslerini duyurabilmesini sağlayacaktır.

Birleşmiş Milletlere bağlı kalkınma ajansı verilerine göre; bir ülkenin insani ve ekonomik bakımdan gelişmiş sayılabilmesi için; üretimin arttırılması, cari açığın kapatılması, temel hak ve hürriyetlerin kullanımın yaygınlık kazanması, kadınların siyasete ve parlamentodaki temsil oranları, kadınların okuryazarlık oranları, kadınların ortalama yaşam süreleri gibi kriterler öncelikli olarak ön planda tutulmaktadır. Kadınların siyasete katılımını etkileyen dört faktör vardır; partilerin organizasyonel yapısı, partilerin ideolojisi, partilerdeki kadın aktivist oranı ve cinsiyetle ilişkili temsil kurullarıdır (Caul, 1999: 81).

Parti organizasyonu içerisinde karar alma ve denetim mekanizmalarının parti hiyerarşisi ile birlikte paylaşılması, kadınların daha fazla temsil edilmesini sağlayacaktır. Parti liderleri, oyların dağılımını ve çeşitliliğini göz önünde bulundurarak stratejik birimlere, görevlere kadınları getirmektedirler. Böylece diğer siyasi partilere ve seçmenlerden gelen baskılara karşı, ‘’toplumun bütün katmanları ve sosyal sınıfları temsil edildiği’’ mesajı verilmektedir. Kadınları temsil eden ve toplumun tüm sınıflarına hitap edebilen bir siyasi parti organizasyonu, daha hesap verebilir daha şeffaf ve katılımcı olacağı öngörülmektedir.

Konuyla ilgili bir diğer önerme ise; sosyal demokratların geleneksel olarak güç döngüsü dışında kalan, kendini farklı paradigmalarda konumlandıran gruplara karşı sahiplenme konusunda bir duyarlılığa sahip olduğu şeklindedir. Son yıllarda çok yönlü ve yeni bir ideolojik kavram oluşmaktadır. Bu kavram post materyalist değerler olarak; çevre duyarlılığı, alternatif yaşam biçimleri, azınlık hakları, sivil katılım ve sosyal eşitliktir. Bu ideolojik kavram üzerine inşa edilecek partiler, kadın hareketlerini ve kadınların parlamentodaki temsili konusunda eski siyasal partilerden daha duyarlı ve başarılı olacağı öngörülmektedir.

Siyasi partiler bu şekilde kadın adayların oranını artırabilmektedir. Öyle ki belli oranda kadın aday gösterme kotası uygulanarak kadınlara parlamentoda daha geniş temsil hakkı tanınabilmektedir. Fakat cinsiyete göre kota uygulaması sistemi düzenlemek salt siyasi partilerin kabulü ile mümkün değildir. Ortada cinsiyetin temsil edilmemesi gibi bir sorun

olmakla birlikte; siyasete katılma konusunda gönülsüzlük ve isteksizlik problemi de mevcuttur.

Sonuç olarak; iyi derecede kurumsallaşma, yerel adayların gösterilmesi, özgürlükçü ve post materyalist değerlerin benimsenmesiyle özgürlükçü sivil katılımın önü açılacaktır. Bu durum ise kadınların hem siyasete katılma hem de parlamentoda temsil edilebilme imkânını artıracaktır.

Siyasi partilerde kadınlara görev verilmesi, yerel birimlerde kadınlara fırsat tanınması, kadınların siyasete ve topluma kazandırılmasını sağlayacaktır. Ayrıca, belli oranda zorunlu kota uygulaması gibi pozitif ayrımcılık politikası ile parlamentoda kadınların temsili ve siyasetteki rolü artırılabilir. Kadınların siyasette ve parlamentoda yer alması, kadınların kullanabileceği sosyal ve ekonomik fırsatların sayısını artırmaktadır.

Özellikle karar alma mekanizmalarında kadınların görev üstlenmesi; toplumda kadınların elinin güçlenmesini sağlayacak, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini, kadınların sorun ve mağduriyetlerini dile getirebilecek bir iletişim kanalı oluşturacaktır. Bu yönüyle kadınlar toplumla daha geniş bir yelpazede iletişim kurabilecek, toplumda cinsiyet eşitsizliği ve hak mağduriyetleri gibi konularda kolektif bir bilinç oluşacaktır.

1.5.Siyasal Katılım Türleri ve Kadın Katılımı

Siyasal katılma, siyaset bilimciler tarafından üzerinde çoğu kez ortak bir tanım yapılamayan bir kavramdır. Kimi siyaset bilimciler siyasal katılımın siyasal davranışı içerdiğini ifade etse de siyasi tutumun da bu kavrama dâhil olduğu inancı sonradan yaygınlaşmıştır. Siyasal katılma, bireylerin siyasal rol oynamaları, davranış ve eylemler de bulunmalarıdır (Dursun, 2008: 238). Ya da başka bir bakış açısıyla siyasal sistem içinde insanların doğrudan veya dolaylı olarak yöneticilerin seçilme ve karar alma süreçlerini etkileyen eylemler bütünüdür (Çam, 1999: 169). Baykal (1970: 30-31) siyasal katılma biçimi oy vermek, siyasal olayları izlemek veya bu olaylar karsısında belli bir tutum takınmaktan daha ileride, siyasal olayların içine karışmak suretiyle yapılan faaliyetlerdir şeklinde ifade etmektedir.

Siyasal katılma, bireylerin siyaset kurumu karşısında nasıl tutum sergileyeceğini yansıtması bakımından önemlidir. Bireylerin karar alma, seçme ve seçilme gibi siyasi faaliyetlerde geliştirebileceği refleksler de bu katılıma dâhildir. Katılım denilince salt aktif olarak siyasi bir eylem ya da davranışta bulunma algılanmamalıdır. Öyle ki siyasi bir konuda düşünme ve bu durumu paylaşmak da siyasal bir katılım ürünüdür. Buradan hareketle siyasal katılımı; aktif siyasal katılım ve pasif siyasal katılım şeklinde tasnif etmek mümkündür.

Aktif siyasal katılım içerisinde, tüm sosyal sınıfların ve toplumun siyasetle ilgilenmesi gerektiği inancını yansıtmaktadır. Yani bireylerin sendikalara üye olması, siyasi parti kollarında görev alması, seminer ve parti çalışmalarına aktif olarak görev alması demektir. Pasif katılım ise, bireylerin seçimden seçime salt gidip oy kullanması şeklinde pasif bir siyasal katılım biçimidir. Fakat oy vermek demokratik süreçlerde büyük bir öneme sahiptir ve vatandaşların en yaygın olarak katıldığı katılım biçimidir (Ayata, 2011:68).

Hem Avrupa hem de Amerika'da kadınların erkeklere oranla seçimlere daha az katıldıkları gözlemlenmiştir. Kadınlara geleneksel olarak biçilen edilgen rolden dolayı kadınlar siyasete uzak kalmışlar, seçimler içinse oy deposu olarak görülmüşlerdir. Geleneksel olarak biçilen toplumsal rollerin etkisiyle, kadınların çocuk dünyaya getirme ve büyütme sorumluluğuna sahip olması, siyasetle ilgilenecek ve katılımda bulunacak zamanının olmaması, sermaye yetersizliği gibi faktörler kadınların siyasete katılımını engellemiştir.

Kadınlar hem toplumsal yaşamın hem de siyasetin ayrılmaz bir parçasıdırlar. Neredeyse tüm dünya ülkelerinde nüfusun yarısını kadınlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla kadınların parlamentoda temsil edilmemesi, cinsiyetin temsil edilmemesi sonucunu da beraberinde getirmektedir. Kadınlar siyasete; hem bireysel hem de örgütsel çıkarlarını korumak, arkadaş edinmek ve sosyal dayanışma sağlamak, dünyayı anlamak ve hayatı anlamlandırmak, saygınlık kazanmak için katılırlar (Yücekök, 1987: 28).

Siyasete katılmak ise politikacıyla temas etmek, seçimlerde oy vermek ve bir siyasi parti için görev almak, siyasal tartışmalara katılmak, siyasi parti organizasyonuna üye olmak ve toplantılarına katılmak, siyasal eylemlere katılmak, siyasi partilere yardım ve bağışta bulunmak şeklinde tezahür etmektedir. Kadınlar siyasal katılımlarını ve siyasete katılımını artırmak, cinsiyetin temsil edilmeme sorununu çözmek için; Kadınların okuryazarlık ve temel becerilerini geliştirecek önlemler alınmalıdır (Arat, 1991: 31). İlaveten sivil toplum kuruluşları ile eş güdümlü çalışarak toplumsal bir bilincin oluşması sağlanmalı, düşünce enstitüsü ve vakıflar yardımıyla bu anlayış yaygınlık kazanmalıdır.

1.6.Kadınların Parlamentodaki Temsili

Gerek batı Avrupa ve İskandinav ülkelerinde gerekse birçok Ortadoğu ülkesinde kadınların siyasette ve parlamentoda temsil sorunları bulunmaktadır. Kadınlar ülke nüfuslarının yarısını oluşturmasına rağmen parlamentoda yeteri düzeyde temsil edilmemektedirler.

Örnek vermek gerekirse, 1923'ten beri Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hala bir kadın Cumhurbaşkanı ve TBMM Başkanı olmamıştır. Dünya üzerinde 190'a yakın hükümet bulunmaktadır ve bu hükümetlerin başında sadece 7 Kadın yönetici bulunmaktadır. Ülkemizde 1934'ten bu yana seçilen 9134 vekilden sadece 236'sı kadın olmuştur(Ayata, 2011: 69). Ülkemizde kadınların mecliste temsil oranı oldukça düşük seviyelerde kalmıştır. Bununla birlikte cinsiyetin temsil edilmeme durumu da söz konusudur.

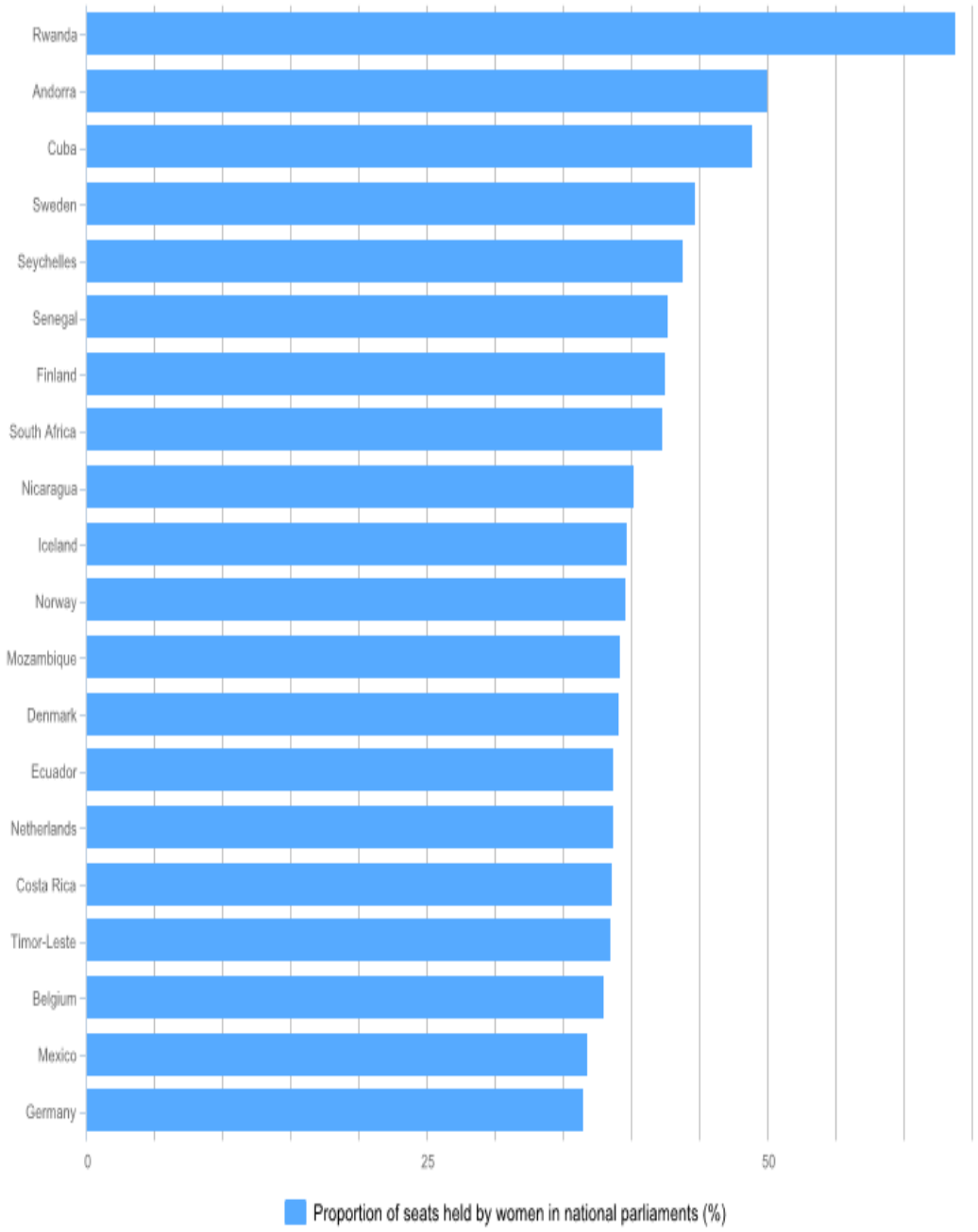
Tablo 1.1 Türkiye'de Kadınların Parlamentodaki Temsil Durumu

SEÇİM YILI	PARLAMENTODAKİ MİLLETVEKİLİ SAYISI	KADIN MİLLETVEKİLİ SAYISI	KADIN ORANI (%)
1935	395	18	4.6
1943	435	16	3.7
1950	487	3	0.6
1957	610	8	1.3
1965	450	8	1.8
1973	450	6	1.3
1991	450	8	1.8
1999	550	22	4.2
2002	550	24	4.4
2007	550	50	9.1
2011	550	79	14.3
2015 (7 Haziran)	550	97	17,6
2015 (1 Kasım)	**550**	**81**	**14,7**

Kaynak: http://bianet.org/bianet/siyaset/168890-kadin-vekil-orani (erişim tarihi: 03.11.2015)

Türk kadınlarının siyasal hakları elde etmesi, birçok endüstri demokrasisini benimsemiş batılı ülkelerdeki kadınlardan daha önce gerçekleşmiştir. Atatürk'ün devrimleri sonucu, 1930 yılında kadınlarımıza belediye seçimleri, 1933 yılında muhtarlık, 5 Aralık 1934 tarihli düzenleme ile milletvekili seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Sonrasında 1935 senesinde yapılan seçimlerde 395 milletvekilinden, 18'i kadın olarak meclise girmeye hak kazanmıştır. Fakat kadınların parlamentodaki temsil oranı batılı ülkelerin parlamentoları ile kıyaslanamayacak seviyede düşüktür.

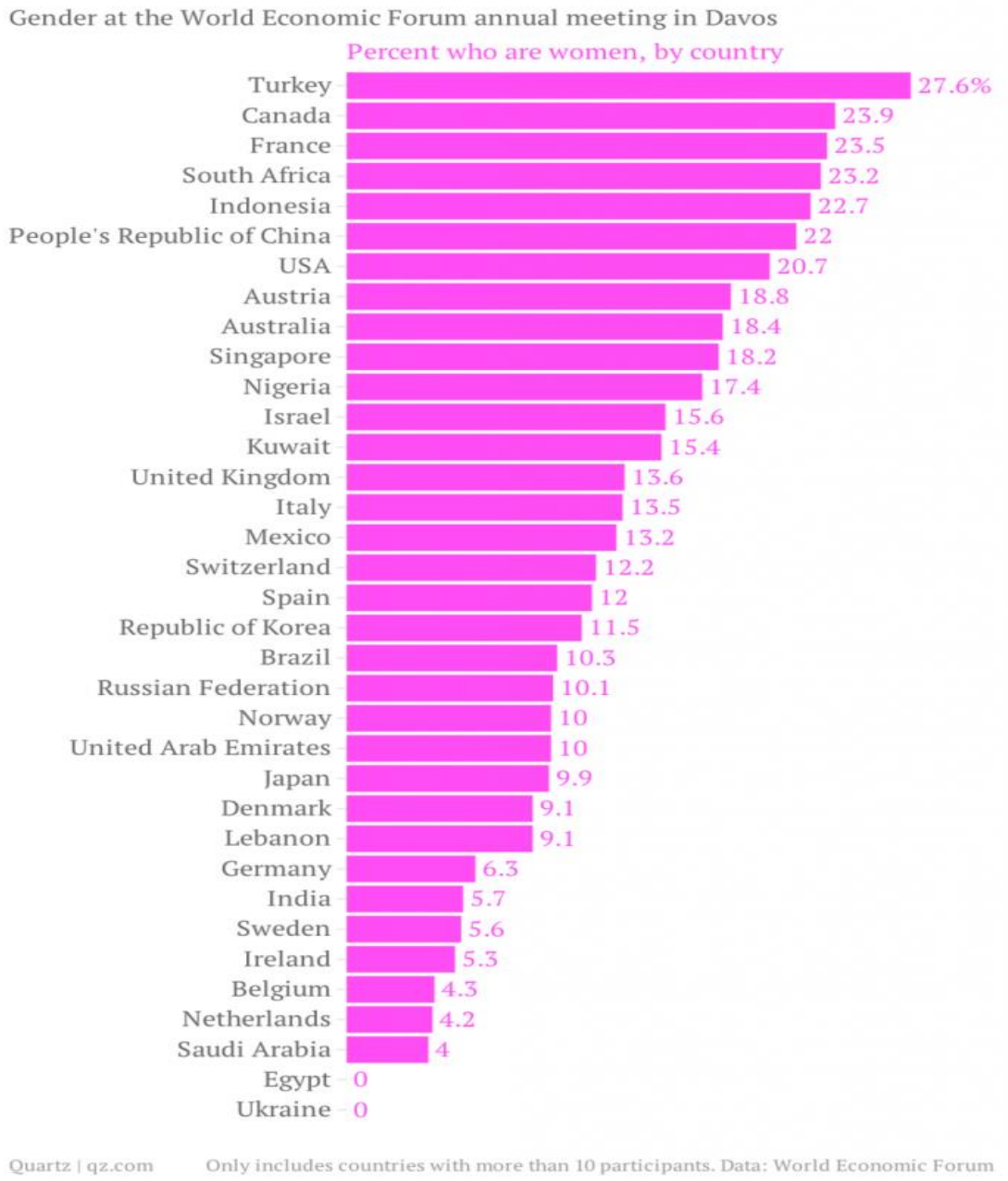
Tablo 1.2 Dünya Ülkelerinde Parlamentoda Kadın Temsil Oranları

Kaynak: http://dagmedya.net/2014/03/10/yonetiminde-kadin-olmayan-ulkeler-verisi-ilk-sirada-yuzde-71-ile-danimarka-yuzde-67-ile-almanya-yuzde-64-isvicre-yer-aliyor/ (erişim tarihi: 03.11.2015)

Yukarıdaki verilere göre, Ruanda ülkesinin kadınları temsil oranında dünyada ilk sırada yer aldığı, onu, İsveç ve Finlandiya gibi İskandinav ülkelerinin izlediği anlaşılmaktadır. Türkiye ise tabloda kendisine 90. Sırada yer bulabilmiştir. Bu tablo verilerinin tamamen olumsuz bir izlenim uyandırdığı anlaşılmamalıdır, öyle ki Davos'ta düzenlenen Dünya Ekonomik Formuna kadın yönetici gönderen ve ilk sırada yer alan ülke 2014 yılında Türkiye olmuştur.

Tablo 1.3. Davos'ta Düzenlenen Dünya Ekonomik Formuna Katılan Ülkelerin Kadın Yönetici Sıralaması (03.10.2014)

Kaynak: http://dagmedya.net/2014/03/10/yonetiminde-kadin-olmayan-ulkeler-verisi-ilk-sirada-yuzde-71-ile-danimarka-yuzde-67-ile-almanya-yuzde-64-isvicre-yer-aliyor/, (erişim tarihi: 04.11.2015)

Sonuç olarak, kadınların hem ulusal hem de uluslararası parlamentolarda yeteri düzeyde temsil edilmedikleri görülmektedir. Bu durum temsilde adalet ve cinsiyetin temsil edilmeme sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Siyasi partilerin genel seçimlerde oy kaygısı ile daha az sayıda kadın aday göstermesi, kadınların oy deposu olarak algılanması, geleneksel olarak siyasi kültürün bir gereği olarak siyasetin erkek işi olarak algılanması gibi faktörler bu durumun başlıca sebepleridir.

Siyasi kültürün ve geleneksel ahlaki normların etkisiyle siyasi çalışmaların erkek egemen alanlarda (kahvehane, lokal, kıraathane) sürdürülmesi, kadınların sosyal iletişim ağlarını genişletecek gerekli altyapıya sahip olamamaları, sermaye ve güç kullanımı konusunda kadınların sürekli arka planda olması gibi etkenler de kadınların siyasete katılımını ve parlamentoya aday olmasını engellemiştir. Çözüm olarak, gerek anayasada gerekse siyasi parti tüzüklerinde kadınlar için zorunlu kota uygulaması konulmalı, kadınların okuma-yazma, eğitim durumu yükseltilmeli, toplumsal bilinç sağlanması için lobi faaliyetleri ve seminerler düzenlenmeli, toplumsal güvence sağlanarak kadınların da parlamentoda temsili temin edilmelidir.

1.7. Kadınların Siyasal Katılımını Etkileyen Faktörler

İçinde bulunduğumuz 2000'li yıllarda kadınları yeteri ölçüde siyasette temsil edilmemektedirler. Bu durumun birden çok sebebi bulunmaktadır. Evrensel hukuk nosyonu ve insani değerler kadınların siyasette temsil edilmesinin de bu açıdan gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Modern ve kalkınmış bir toplum olmanın yolu da ekonomik olarak büyümekle birlikte, kadınların da sosyo ekonomik hayatta roller üstlenmesi ve siyaset kurumuna katılmasından geçmektedir. Ne var ki kadınlar tarih boyu toplumsal cinsiyete dayalı kendilerine biçilen rolden kaynaklı olarak sürekli siyasetten dışlanmışlar ve yeteri düzeyde temsil edilmemişlerdir.

Kadınların siyasete katılımını etkileyen kültür, yaş, cinsiyet, sosyo ekonomik durum gibi birden çok faktör bulunmaktadır. Genel olarak kadınların siyasete katılımını etkileyen faktörleri kültürel ve ideolojik sebepler, sosyo ekonomik sebepler ve siyaset kültüründen kaynaklı sebepler olarak incelenmiştir.

1.7.1. Kültürel ve İdeolojik Faktörler

Kültür, insanların doğumdan ölüme kadar üretmiş oldukları maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. Kültür, insanlığın doğaya egemen olma çabasıdır. Kültür, toplum tarafından üretilen ahlaki alışkanlıkları aktarma süreci (Fukuyama, 2000) anlamlarına gelmektedir. İnsanların eylemleri, fikir gelenekleri, düşünce stili de kültür kavramı üzerine inşa edilmektedir. Toplumsal cinsiyet olarak adlandırılan, toplumsal roller, öğrenilen davranış kalıpları, nesilden nesile aktarılan sosyal ve ahlaki alışkanlıklar da kültür yoluyla aktarılmaktadırlar. Geleneksel tarım toplumlarında siyasal katılım, endüstri toplumlarına göre oldukça düşük seviyede olduğu bilinmektedir (Çam, 1984: 343).

Geleneksel toplum, kapalı toplumdur ve demokratik değerler, hür düşünce ve vatandaşlık kavramları açık toplumlara nazaran yeteri düzeyde gelişmemiştir. Geleneksel

tarım toplumlarından günümüz kent toplumuna kadar siyaset bir erkek işi olarak algılanmıştır. Çünkü çoğu toplumda kültürel değer ve gelenekler, kadınları değil erkekleri politik aktör olarak onaylamıştır (Ayata, 2011: 71). Kadınlar ise çocuk doğurmak, çocuğa bakmak ve ev işleri gibi alanlara teşvik edilmişlerdir. Toplumsal olarak biçilen bu tür roller, geleneksel ahlaki normların da etkisiyle kadınların siyasal katılımını engellemiş, yıllarca kadınların siyasiler tarafından bir oy deposu şeklinde algılanması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Kadınlar pasif bir katılımcı olarak sadece seçimden seçime sandığa gidip oy kullanmak marifetiyle siyasete katılabilmişlerdir. Erkek egemen bir toplumda, erkeklere biçilen rollerin genelde hane dışında olması, kadınların ise ev içi rollere ağırlıkla sahip olması da kadınların siyasete katılımını engellemiştir (Tosun ve Tepeciklioğlu, 2014: 499).

Kırsaldan kentlere gerçekleşen göçler de kadınların siyasal katılımını etkilemektedir. Göçler yoluyla kırsaldan kentlere göçen sosyal gruplar, barınma, altyapı, eğitim, sağlık, ulaşım gibi birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Dolayısıyla kırsalda bu tür sorunlarla yüzleşmeyen insanlar, kendi menfaatlerini korumak, sorunlarını çözmek maksadıyla siyasete daha bilinçli ve yoğun olarak katılmaktadırlar. Siyasete katılma konusunda kadınların eğitim durumu, meslekleri, yerleşim yerleri de katılmayı etkileyen diğer faktörler arasında sayılabilir.

1.7.2. Sosyo Ekonomik Faktörler

Siyasete katılımın yeteri düzeyde gerçekleşebilmesi için belirli düzeyde sosyal ve ekonomik sermayeye ihtiyaç olduğu bilinmektedir. Siyasal katılımın aktif, bilinçli ve yoğun bir biçimde gerçekleşebilmesi, hem sosyal hem de ekonomik açıdan donanımlı kimselerin katılımı ile mümkündür. Genel olarak siyasilerin profilleri incelendiğinde, eğitim seviyelerinin yüksek, ekonomik açıdan güçlü, sosyal iletişim ağı güçlü kimseler olduğu bilinmektedir.

Kadınlar açısından ele alındığında kadınlara toplumsal cinsiyete dayalı biçilen davranış ve eylem kalıpları (çocuk doğurmak, çocuk büyütmek, ev işleri yapmak, temizlik yapmak) nedeniyle yeteri ölçüde sosyal ve ekonomik açıdan güçlenememişlerdir. Erkek egemen bir toplumsal hayatın baskın olması, kadınların toplumsal rollerinin büyük bir bölümünü evde geçirmesine sebep olmuştur. Kadınlar çalışma hayatına ve üretim sürecine yönelememişler, sermaye birikimi ve sosyal iletişim ağları da yetersiz kalmıştır. Buna ilaveten kadınların siyasete katılabilecekleri zamanı da kalmamıştır. Siyaset giderek daha fazla maddi kaynak gerektiren bir alan olmaya başlamıştır (Ayata, 2011: 71).

Dolayısıyla siyasi propaganda ve reklam yapabilmek, parlamentoya vekil adayı olmak için bile sermayeye ihtiyaç olduğu bir gerçektir. Oysa kadınlar bu sermaye birikimine ve

temel eğitim altyapısına yeteri düzeyde sahip olamamışlardır. Gelir durumu, meslek gibi sosyal statünün göstergesi olan faktörler de bu durumla yakından ilgilidir. Refah seviyesi yüksek sosyal grupların, refah seviyesi düşük olanlara oranla siyasal katılımlarının daha yüksek olduğu bilinmektedir (Tosun ve Tepecikliоğlu, 2014: 498). Eğitim seviyesi yüksek olan kadınların daha kararlı bir şekilde siyasete katılacağı düşünülmektedir. Bu yönüyle eğitim seviyesi yüksek olan kadınların gerek parti kollarında görev alma, yönetici olma, kariyer yapma gibi fırsatlara sahip olacağı öngörülmektedir.

Yaş, cinsiyet, meslek, gelir ve eğitim gibi faktörler incelendiğinde; eğitim seviyesi yüksek, siyasete katılabilecek zamanı ve sermaye birikimi olan kadınların siyasal katılımlarının mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Modern endüstri demokrasisini benimseyen birçok batılı ülkede, kadınlara kota uygulamaları, profesyonel çalışma uygulamaları, ev işlerinde kadını yalnız bırakmayan sosyal politika uygulamaları sayesinde kadınların siyasal katılımlarının daha yoğun ve daha bilinçli olduğu bilinmektedir. Buradan hareketle, aile ve sosyal politikalarında reform yapılması, kadınlara çalışma hayatında kolaylık sağlanması, emeklilik hakkı, çocuk yetiştirme, çalışma gibi konularda devlet ve özel sektör tarafından yardımcı olunması gibi önlemler alınabilecektir.

1.7.3. Siyasi Kurumlardan Kaynaklanan Faktörler

Kadınların siyasal katılımı açısından siyasi kurumların kültürleri, gelenekleri ve teamüllerinin önemli bir rolü bulunmaktadır. Kadınların sosyo ekonomik kaynaklarının artmasına paralel olarak siyasal katılımları artarken, burada asıl belirleyici rolü olan değişken ise siyasi kurumlar (siyasi partiler, kamu idareleri, sivil toplum örgütlerinin çalışmaları) olmaktadır. Caul (1999: 80)'a göre, kadın adayları destekleme konusunda sol partilerin sağ partilerden daha istekli ve heveslidirler.

Konuyla ilgili bir diğer önerme ise; solun geleneksel olarak güç döngüsü dışında kalan ve dışlanan sosyal gruplara karşı sahiplenme konusunda bir duyarlılık duygusuna sahip olduğu şeklindedir. Caul (1999: 81)'a göre geleneksel sol ve sağ ideolojiler kadınların parlamentoda temsili konusunda yetersiz kalmaktadırlar.

Son yıllarda çok yönlü ve yeni bir ideolojik kavram oluşmaktadır. Bu kavram post materyalist değerler olarak; çevre duyarlılığı, alternatif yaşam biçimleri, azınlık hakları, sivil katılım ve sosyal eşitliktir. Bu ideolojik kavram üzerine inşa edilecek sol partiler, kadın hareketlerini ve kadınların parlamentodaki temsili konusunda eski sol partilerden daha duyarlı ve başarılı olacağı öngörülmektedir.

Kadınların parlamentoda temsilini etkileyen en önemli faktör seçim sistemleridir (Ayata, 2011: 73). Bu açıdan en fazla yarar sağlayacak olan sistem orantılı/nispi seçim sistemidir. Bu sisteme göre, bir parti bir bölgeden birden çok aday gösterme hakkına sahip olmakta ve daha fazla vekil seçilebilmektedir. Bu durum ise daha fazla kadın vekil aday gösterilmesine imkân tanımakta, kadınların temsil durumunu güçlendirmektedir.

Kadınların siyasal alanda temsil edilmesi açısından, siyasal parti kotaları, seçim kanununda yer alan kotalar ve Parlamento kotaları mevcuttur. Türk siyasal kültüründe kamuoyunda gündeme gelen daha çok siyasal parti kotalarıdır. 2012 yılında CHP olağan kongresinde seçimlerde %33 kadın kotası uygulaması kabul edilmiştir. Fakat bu tarihten sonra yapılan seçimlere CHP yönetimi bu kotayı uygulamamıştır. Kamusal alanında erkek egemen bir karaktere sahip olması, gelenek ve göreneklerin toplumsal denetimi gibi faktörler kadınların kamusal alanda rol üstlenmelerini sınırlamıştır.

Tablo 1.4 Kamu İdarelerinde Kadınların Temsil Durumları

	ERKEK SAYISI	KADIN SAYISI	TOPLAM SAYI	KADIN ORANI (%)
Belediye Başkanı	2.924	26	2.950	%0,8
Belediye Meclis Üyesi	30.450	1.340	31.790	%4,2
İl Genel Meclis Üyesi	3.269	110	3.379	%3,2
Köy Muhtarı	34.210	65	34.275	%0,2
Köy İhtiyar Meclis Üyesi	137.848	329	138.177	%0,2
Mahalle Muhtarı	18.178	429	18.607	%2,3
Mahalle İhtiyar Heyeti Üyesi	71.174	1.409	72.583	%1,9
TOPLAM	298.053	3.708	301.761	%1,2

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, Şubat 2012

Tablo 1.4'de görüldüğü üzere, kadınların hem siyasi kurumlarda hem de devlet organlarında yeteri düzeyde temsil edilmediği açıkça görülmektedir. Bu vesileyle hem temsilde adaletin olmadığı hem de cinsiyet konusunda bir ayırımcılık yapıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Buradan hareketle; hem anayasal, hem de siyasi partilerce seçim kotası uygulanarak kadınlara belli oranda temsil hakkı tanınabilir. Siyasi partilerin kadın kollarında, hem merkezi hem de yerel örgütlenmelerinde kadınların pozisyonu güçlendirilmelidir.

Yüksek derecede kurumsallaşan (hem taşra hem de merkezi birimlerde örgütlenen) ve kural odaklı olan siyasi partiler, kırsalda kadın aday belirleme konusunda vakit kaybı yaşamayacak, hem de toplumun tüm sosyal sınıflarına, tüm cinsiyetlerine hitap edecektir.

Yüksek derecede merkezileşen siyasi partiler, karar alma, denetim mekanizmalarını, parti hiyerarşisini göz önünde bulundurarak paylaştıracak ve kadınlara daha fazla yer verecektir. Böylece seçmen ve diğer siyasi parti unsurlarından gelecek eleştirilere karşı '' tüm cinsiyetlerin temsil edildiği'' bir siyasi parti görünümü kazanacaktır. Kadınlara daha fazla yönetimde yer veren siyasi partiler daha şeffaf, daha katılımcı ve daha özgürlükçü olacağı öngörülmektedir.

1.8. Kadınların Siyasal Katılımını Artıracak Stratejiler

Kadınların siyasal katılım konusunda yeteri nispette temsil edilmedikleri ve seçim bölgelerinde arka sıralarda aday olarak yer aldıkları bilinmektedir. Kadınların bir aktivist olmaktan ziyade aktif olarak siyasete katılabilmeleri için hem söylemsel düzeyde hem de siyasi partiler düzeyinde bir dizi sorumlulukların yerine getirilmesi önem arz etmektedir.

Söylemsel düzeyde, sivil toplum kuruluşları, düşünce enstitüleri, vakıflar tarafından kadının hem toplumsal hayatın hem de siyasetin bir parçası olduğu gerçeği vurgulanması büyük bir önem arz etmektedir. Temsilde eşitlik ilkesinden yola çıkılarak, sivil toplum örgütleri, medya, üniversiteler ve kamu kurumlarının iş birliği içerisinde konunun tartışılmasını sağlanmalıdır (Öztürk ve Demirdağ, 2011: 220). Konuya farklı açıdan yaklaşan projeler incelenmeli ve bu projeler kamuoyunun oluşmasını sağlayacak bir zaman dilimine yayılması gerekmektedir.

Söylemsel düzeyde bu konuya medya açısından büyük bir görev düştüğü gerçeği yadsınmamalı, medya tarafından siyasette kadın temsilinde adaletsizliği dile getirilmeli, toplumsal bilincin oluşmasını temin etmelidir. Siyasi partiler, anayasalar ve seçim yasaları ayrı ayrı ya da belli bir nispette kota uygulamasını hayata geçirerek, parlamentoda belli bir oranda kadın temsiline imkân tanınmalıdır. Seçim sistemleri incelenmeli, orantılı (nispi) temsil sistemi uygulanarak bir bölgeden daha çok aday ve kadın aday seçilmesine imkân tanınmalıdır.

Siyasi partiler, kadınları salt erkeklerin ulaşamadığı kitlelere ulaşması için değil; karar alma, denetim mekanizmalarında görev almaları için teşvik etmeli ve kolaylık sağlamalıdır. Bu açıdan siyasi partilerin kurumsallaşması, merkezileşmesi büyük bir önem arz etmektedir.

Erkeklerin parlamentoda kadınların çıkarlarını yeterli ölçüde temsil edememektedirler. Kadınların temsili adına pozitif ayrımcılık sağlanmalı, kadınlar siyasete kazandırmalıdır. Kadını sadece beden olarak gören bir anlayış karşısında onun nasıl özne olabileceği sorunlu bir durumdur (Çınar, 2014: 147). Kadının siyasette temsil edilme durumu, onun bireyselleşmesi ve toplum tarafından kendisine biçilen edilgen rolden sıyrılması sonucunu doğuracaktır. Bireyselleşen kadının daha özgür düşüneceği ve demokraside tıkalı olan damarların açılması adına sivil, hür demokratik katılımın önünü açacağı öngörülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE KADIN VE SİYASAL KATILMA

2.1. Türk Modernleşmesi ve Kadın Hakları

Türkiye'de kadın haklarının elde edilmesi ve yaygınlaşmasının kökleri Tanzimat dönemine kadar uzanmaktadır. Türk modernleşmesi, Tanzimat Fermanı ile başlayan bir süreç olmuştur. Dönemin reformist özellikleri, öncelikle askeri alanda sonrasında ise eğitim, sağlık, kadın hakları gibi alanlarda kendini göstermiştir (Gücük, 2006: 15). Bu duruma koşut olarak Modernleşme, siyasi yönetim biçimi ne olursa olsun bir toplumda okuma-yazma oranı, ulusal gelir, sanayi, ulaştırma, iletişim ve teknolojinin hem nitel hem de nicel yüksek olması (Kili, 1996: 9) şeklinde ifade edilmektedir

Modern toplum, endüstri toplumu demektir ve kırsaldan çok nüfusun kentlerde yaşadığı, uzmanlaşma ve işbölümünün ortaya çıktığı, geleneksel bakış açısı yerine bireyciliğin, siyasi katılımın arttığı bir toplumdur. Osmanlı devleti döneminde yaşanan modernleşme süreci, Batı Avrupa'daki şekliyle bir endüstri devrimi sonucu ortaya çıkmamıştır (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 2007: 7). Batı karşısında sürekli alınan yenilgiler üzerine orduda reform yapma gereği duyulmuş akabininde de reformlar devlet idaresine yansımıştır. Buna göre Batıya özgü düşünce ve bu düşünceyi temsil eden kurum ve kuruluşlar oluşturulmaya başlanmıştır.

Ediz'e göre (1995: 83) o yıllarda batılı kadınlar siyasal haklar için mücadele ederken, Osmanlı kadınları için öncelikli sıra, dinsel önyargılardan kaynaklanan kapalı yaşam biçiminden kurtulmak olmuştur. Tanzimat'la birlikte kız çocukları ve kadınlar için eğitim kurumları oluşturulmuş, eğitim hakkı tanınmıştır. Ayrıca kadının geleneksel olarak ev içerisinde sahip olduğu toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan rol kalıpları ve aile içindeki konumunda bir dizi iyileştirmeler olmuştur.

Modernleşmenin ekonomik olarak yansıması olarak, kadınların meslek edinmeleri, ekonomik anlamda güçlenmeleri için mesleki eğitim kursları açılmış, hem eğitimli hem de ekonomik olarak güçlü kadınların yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Kadınların sosyal ve kamusal statülerini iyileştirici çabalar o dönemin aydınları tarafından batı medeniyetiyle bütünleşmenin sembolik bir göstergesi olarak görülmüştür (Demiray, 2006: 36).

Bu dönemde kadınlar için çeşitli gazete ve dergiler yayın hayatına başlamıştır. Olumlu bir değişim olan bu yayınlar, içeriğindeki çocuk bakımı, ev isleri gibi konularla bir çelişkiyi içinde barındırmaktadır (Gücük, 2006: 17).

Tanzimat ve Islahat dönemlerinde ön plana çıkan en önemli kadın, Ahmet Cevdet Paşa'nın (1823-1891) kızı olan Fatma Aliye Hanım (1862-1936) olmuştur. Fatma Aliye Hanım, Osmanlı Devleti'nde bilinen ilk kadın düşünür, ilk kadın edebiyatçı kadındır. Fatma Aliye Hanım, döneminde ve kendisinden sonra gelen kadınların kamusal alanda rol üstlenmelerini yansıtması açısından büyük bir örnek oluşturmaktadır. Modernleşme süreciyle birlikte kadınlar eğitim hakkı yaygın hale gelmiş, okuma-yazma seviyesi artmış, bir toplumsal dönüşüm süreci başlamıştır. Hatta Osmanlı İmparatorluğu'nda hemşirelik eğitimi ilk olarak Meşrutiyet Döneminde başlamıştır (Kurnaz, 1991: 54).

Bu dönüşümle birlikte kadınlar tiyatroya, sanata, edebiyata, kültürel faaliyetlere kanalize olma imkânına sahip olmuşlardır. Öte yandan ulaşım ve iletişim şartlarının gelişmesi, kentleşme olgusu gibi bir değişkenin etkisiyle, kadınlar kamusal alanda daha görünür hale gelmişlerdir. Yine Islahat Fermanı (1856) ile bir dizi hukuki güvencenin sağlanması, kadınların toplumsal yaşamdaki kadın kimliğinin güçlenmesini sağlamıştır.

2.1.1. Cumhuriyet Döneminde Kadın Hakları

Kadının kamusal alanda erkeklerle olan eşitlik mücadelesi, uzun soluklu bir süreçtir ve milli mücadele döneminde etkisini göstermiştir. Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen toplumsal ve siyasi inkılâplarda Türk kadınları büyük roller üstlenmişlerdir. Gerek doğu gerekse batıda kurtuluş savaşı cephelerinde kadınlar, cephelere silah taşımış, savaşmış ve verilen kurtuluş mücadelesinde zafer elde etmişlerdir.

Yeni Cumhuriyet, 1926 yılında Türk Medeni Kanunu'nu kabul etmiştir. Medeni kanun, tek eşlilik, miras, boşanma ve velayet konularında kadın erkek eşitliği sağlanmış, kadınların erkeklerle berabere eşit eğitim, toplumsal hayata katılım ve idari görevlerde bulunabilmelerinin önü açılmıştır (Türk, 2010: 41). Öyle ki Batılılaşmanın en temel unsuru olarak nitelenen kadının özgürleşerek kamu yaşamına dâhil olması toplumsal gelişmenin en temel gereği olarak tanımlanmıştır (Durakbaşa, 1988: 168). Cumhuriyet, kadına ve haklarına önem vermekte, kadınları erkeklerle eşit görmektedir. Kemalist devrim, ideal cumhuriyet kadınını yüceltmektedir. Türk modernleşmesi ulusal kalkınmayla birlikte kadınların özgürleşmesini temel almaktadır (Göle, 2010: 30).

Cumhuriyetin kurulduğu dönemde Türk kadını, Atatürk'ün devrimleri vasıtasıyla toplumsal yaşamda ve kamusal alanda söz sahibi olmaya başlamış, yasalarla büyük ölçüde erkeklerle eşit konuma gelmiştir. Gerek 1926 Türk Medeni kanunu gerekse 3 Kasım 1924 Tarihli Tevhidi Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu ile kadınlar erkeklerle eşit, düzenli bir eğitim hakkını elde etmiş, medeni kanun marifetiyle evlenme, boşanma, meslek seçme, kamu görevlerinde bulunma gibi haklara sahip olmuştur. Toplumsal yaşam içinde kadının yeri hızla gerçekleştirilen sanayileşme, kentleşme sürecinde kadının aldığı yeni statü ve hukuksal kazanımlar, adeta yakın Türkiye tarihinin canlı bir panoraması niteliğindedir (Kırkpınar, 1998: 14).

Tanzimat'la birlikte uzun yıllar boyunca kadınlar kamusal alanda hak elde etme girişiminde bulunmuşlardır. 1935'ten sonra feminizmin adı pek duyulmaz olmuştur. Öyle ki Medeni kanun ve seçilme hakkı ile kadınlar rejime minnettar kılınmıştır (Çaha, 2009: 585). Reformlarla birlikte oluşan maddi ve kültürel ortam, kadınlara siyasal haklar elde etme yolunu açmıştır. Türk kadını cumhuriyetin yeni kurulduğu ilk yıllarda 1930 yılında belediye seçimleri, 1933 yılında muhtarlık ve 1934 yılında da milletvekili olarak seçme ve seçilme hakkına kavuşmuştur. Bu tarih dilimleri Avrupa ile kıyaslandığı zaman birçok Avrupa ülkesinden daha önce Türk kadınlarının seçme ve seçilme haklarına sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 2.1 Türkiye'den Önce Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı Veren Bazı Ülkeler

FİNLANDİYA	KANADA	AVUSTURYA
NORVEÇ	SOVYETLER BİRLİĞİ	İSVEÇ
DANİMARKA	ALMANYA	ABD
HOLLANDA	İNGİLTERE	İSPANYA

Kaynak: Erol TUNCER'in ''Siyasette Kadın'' isimli eserinin 15. Sayfasından alınmıştır

Daha çok Kuzey Amerika ve Baltık ülkelerinde kadınlara seçme ve seçilme haklarının Türkiye'den daha önce verildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 2.2 Türkiye'den Sonra Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı Veren Bazı Ülkeler

FRANSA	PAKİSTAN	YUNANİSTAN
ENDONEZYA	ARJANTİN	MISIR
İTALYA	BELÇİKA	İSVİÇRE
YUGOSLAVYA	ÇİN	ÜRDÜN

Kaynak: Erol TUNCER'in ''Siyasette Kadın'' isimli eserinin 16. Sayfasından alınmıştır

Ne var ki kadınlarına Türk kadınlarından çok sonra siyasal haklar tanıyan milletlerin kadınları politik düzlemde Türk kadınlarından daha etkin bir biçimde siyasete kanalize olmuşlardır. Cumhuriyetin kurulması ile birlikte kamusal alanda başlayan Kemalist reformlar, kul olmaktan ziyade insanlara birey olmayı aşılamıştır. Vatandaşlık ve kamusal haklardan ziyade kadın haklarının temin edilmeye çalışılması, Kemalist reformların ana gövdesini oluşturmaktadır.

Toplumsal reformlarla beraber İslami ahlakın kurgulamış olduğu ''namus'', ''iffet'' gibi kavramlar yerine, kadının onuru ve kamusal alandaki görünürlüğü ön plana çıkmıştır. Bu durum devletin ve yapısının da sekülerleşmesine hizmet etmiş, batılı olmaktan dana çok çağdaş ve demokrat bir toplumsal yapı tesis edilmeye çalışılmıştır.

2.1.2. 1960'lardan 1980'lere Kadın Hakları

Kadın hareketleri 1970'li yıllarla beraber artan sol trendine koşut olarak Türkiye'de gelişmeye başlamış, 1980 yıllarından sonra siyasal katılım ve kadın kolları olarak çeşitlenmeye başlamıştır. Genel itibariyle de Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren bir siyasal katılım isteği var olduğu bilinmektedir (Saylan, 2007: 127). Kadınlar o dönemden itibaren dernek kurmaya başlamışlar ve toplumsal alanda söz sahibi olmak istemişlerdir.

Esasen Tanzimat Fermanı (Gülhane Hattı Hümayunu) incelenirse, kadınlara atıfta bulunan doğrudan bir madde yoktur; ama Tanzimat'la birlikte özgür düşünce ve akılcılığın yönetimdeki insanların kafalarında yer etmesi, çağdaşlaşma ve modernleşme düşüncesi kadınların toplumsal yaşantısına da olumlu yansımıştır (Taşkıran, 1973: 25). Örnek vermek gerekirse arazi nizamnamelerinde artık ölen babanın kız çocuklarına da pay verilmeye başlanmış, hemşirelik ve ebelik okulları açılmış, kız çocuklarına eğitim hakkı tanınmaya başlanmış, kölelik sisteminin kaldırılması ile doğal olarak cariyelik sistemi de ortadan kalkmıştır.

Cumhuriyet döneminde 17 Şubat 1926 Türk Medeni Kanunu'nun kabulü ile Kadınlar; tek eşlilik, kanun ile evlilik kurulması, mirastan eşit pay, eğitimde eşitlik, mesleki hayatta eşitlik (Çürük, 2009: 324) elde etmişlerdir. Yine 1930 belediye, 1933 muhtarlık ve 1934'te Türk kadınları seçme ve seçilme haklarına kavuşmuşlardır. Dolayısıyla 1926 ve 1934 değişiklikleri devlet feminizmini ortaya çıkarmıştır (Tekeli, 2010: 29).

Devlet politikasının kadınlara sosyal ve siyasal haklar tanıması, kadınların kamuda istihdamını artırması gibi faktörler kadınların ideolojik feminizmden sıyrılarak Kemalizm'le özdeşleşmesini sağlamıştır. Bu yönleriyle kadın hareketleri, özgürlükçü bir anlayış ile yakın bir ilişki içerisinde olmuştur.1950'lerden 1970'lere kadar olan süre zarfında kadınlar, kazanılmış olan hakların ve seküler devletin geleneksel din devletine karşı sağladığı üstünlüğü savunmaya öncelik vermişler, Milli törenlerde Atatürk'e olan bağlılıklarını ve sevgilerini sunmuşlardır(Tekeli, 2010: 29-30). Çünkü Kemalizm öncelikli olarak kadının dışlanmışlığı üzerine kurulu ataerkil toplum yapısını değiştirmeyi hedeflemiştir (Göle, 2001: 101).

Özellikle 1970'li yıllar, gelir dağılımında adaletsizlik, dışa bağımlılık, fırsat eşitsizliği gibi bir dizi yapısal sorunlar gündemde olmuş, kadınlarında bu toplumsal sınıf mücadelesi içerisinde yer alması gerektiği algısı oluşmuştur. 1970'li yıllar CHP'nin solundaki sosyalist gençlik hareketlerinin ön planda olduğu bir dönem olmuştur (Tekeli, 2010: 30). Gelişen sol kökenli sokak olayları, eylemler, kadınların kamusal alanda görünürlüğünü artırmış, 1980'lerden sonra yeni bir kimlik kazanmış olan feminist anlayışın güçlenmesini sağlamıştır.

1960'lardan itibaren toplumsal modernleşme, üretim tekniğini, devlet aygıtını, medyayı, iletişimi, sivil toplumu, demokrasiyi, dini inançları derinden etkilemiştir. İslami siyaset kadının özgürlüğünü ve kamusal alanda görünürlüğünü kısıtlarken, diğer yandan kadınları politize ederek Müslüman kadın kimliğini güçlendirmektedir(Göle, 2010: 40). Toplumsal dönüşümle birlikte dinin toplum hayatındaki ağırlığı azalmış, toplumsal denetim zayıflamıştır. Bu durum kadın hareketinin de güçlenmesini sağlamış, özgür düşünen sivil, hür demokratik katılımın önünü açmıştır.

2.1.3. 1980 Sonrası Kadın Hakları

Türkiye'de kadın hakları, mevcut siyasi konjonktüre göre inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. 1980'lerden itibaren kadının kamusal alandaki görünürlüğü, sokak olaylarının artması, hak ve özgürlüklerin genişlemesi kadın hareketine de ivme kazandırmıştır; fakat Türkiye'de de feminizm ilk kez 1980'lerde gündeme gelmemiştir. Aksine kökleri 19. Yüzyıl'daki modernleşme dönemine kadar gitmektedir(Tekeli, 2010: 30). Tanzimat'la beraber gelen aydınlanma düşüncesi, insanı hür düşünceye ve akılcılığa eğilimli hale getirmiştir. Bu hür düşüncenin iktibaslarını da kadına tanınan haklarda görmek mümkündür.

1980'ler kadın hareketi, Atatürk'ün temellerini atmış olduğu, siyasi, hukuki ve sosyal hakların üzerine inşa edilmiştir. Bu yönleriyle elde edilen haklar, Batılılaşma projesinin de bir çeşit devamı niteliğindedir. Okutulan kız çocuklarından, zamanla eğitimli, donanımlı, kültürlü bir kentli kadın sınıfı belirmiştir. Bu yönüyle toplumsal kurumlarda, kamusal alanda kadınların görünürlüğü ve konumu güçlenmiştir.

1980 sonrası kadın hareketine göre, kadın ezilmişliğinden kurtulmak için ataerkil düzen ve devlet başta olmak üzere aile, hukuk, eğitim, sağlık, bilim gibi tüm baskı araçlarının düzenlenmesi gerekmektedir (Türk, 2010: 46). Buradan hareketle bilhassa kadınların kamusal alanda görünürlüğü ile siyasette söz sahibi olmaya başladığı bir süreç başlamıştır. Kadının sosyal katılımı yönünden yeni rol tanımları yapılmış, kadın kendine yeni kimlikler kazandırmıştır (Tokgöz, 1996: 56).

Öte yandan kadının sosyal katılımı ile siyasal katılımı arasında bir tezat oluşmuştur. Bu mefhum, dönemin siyasi partileri tarafından sistematik bir biçimde kullanılarak siyasette kadınlara daha fazla yer vermeye yönelik söylemler geliştirilmiştir. Bu dönemde; 5 Mayıs 1989: Kadın Dayanışma Derneği'nin kuruluşu, 4 Nisan 1990: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Fener'de ilk kadın kütüphanesini hizmetesoktu,3 Kasım 1990: Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı'nın açılması (Ovadia, 1994: 57) gerçekleşmiştir. Bu sosyal değişimler kadın hareketine büyük bir ivme kazandırmıştır.

1980'li yıllar genel olarak, kadın direnişinin, hak arama hürriyetinin ve kadınların kadın sorunlarını dile getirmeye başladığı bir dönemdir. Birçok eleştirel makale, dergi, kitap basılmış, paneller, seminer ve çalıştaylar düzenlenmiştir. Buna koşut olarak siyasi partiler, kadınları hem seçmen olarak algılayarak bir kadın siyaseti alanını söylem haline getirmiş hem de kadınlara siyasette yer vermeye başlamıştır.

1987 Genel Seçimleri ve 1991 yılı Genel seçimlerinde Refah partisi, Doğruyol Partisi ve Sosyal Halkçı Parti'nin kadın üzerine söylemleri bunun en güzel örnekleridir. SHP Genel Başkanı Erdal İNÖNÜ' nün: ''kadınların mutfakta yangınlarını söndüreceğiz, SHP dula nefes aldırmak için geliyor. 'söylemleri bir kadın propagandasıdır (Tokgöz, 1996: 63). Yine kadın haklarıyla ilgili en önemli gelişmelerden biri, CEDAW'ın (Kadınlara Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) 1985 yılında Türkiye tarafından da imzalanmasıdır.

2.1.4. Günümüzde Kadın Hakları

1980 askeri darbesinin ardından kadın hareketinin özgürlükçü ve demokrat kimliğiyle güç kazanması Türk siyasal tarihinde önemli bir noktadır. Tüm siyasal araçların durduğu ve birçok siyasi partiye kısıtlama getirildiği 12 Eylül Rejiminin ardından kadınların haklı talepleri, gerek sivil toplum örgütleri gerekse kamuoyu tarafından büyük ölçüde benimsenmiştir.

Dönemin önemli bir gelişmelerinden biri de CEDAW'ın (Kadınlara Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) 1985 yılında Türkiye tarafından da imzalanmasıdır. 1986 yılından itibaren uygulamaya konulan CEDAW hükümleri, büyük ölçüde evrensel kadın hakları beyannamesi niteliğindedir. CEDAW'ı imzalayan Türkiye'de, kadın politikaları geliştirmek amacıyla ulusal mekanizma olarak 1990 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) kurulmuştur (Gökçimen, 2008: 32).

2002 BM İnsani Gelişme Raporu'na göre Türkiye, toplumsal cinsiyetle bağlantılı gelişme açısından 177 ülke arasında 88. sırada bulunmaktadır (Berktay, 2004: 24). Bu durum cinsiyet eşitsizliğinin ileri seviyede olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Eğitim faktörünün toplumsal ve kültürel değerlerin aktarılmasında büyük bir rol oynadığı bilinen bir gerçektir. Cinsiyet eşitsizliğini insanlara okullarda küçük yaştan itibaren anlatmak ve toplumsal cinsiyet kavramı hakkında insanları bilinçlendirmek bu noktada büyük bir önem taşımaktadır.

Anayasada kadın ve erkeklerin eşit oldukları ifade edilmektedir. Kadın ve erkek eşitliğine vurgu yapan anayasada, ailenin kadın, erkek eşitliğine dayanan bir kurum olduğu ifade edilmiştir. Gerek mevzuatta gerekse anayasada yer almalarına rağmen kadın hakları, Türkiye'de dini temelli, geleneksel ritüellerle simgeleştirilmiştir. İncelendiğinde hukuki metinlerde kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğu vurgulansa da uygulamaların geleneksel değerler ve yaşam biçimleri üzerine inşa edildiği görülmektedir. Türkiye'de kadın haklarını savunan birçok vakıf ve dernekler bulunmaktadır. Hukuki altyapısı olarak 2011 yılında kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile muhatap bulunan sivil toplum örgütleri mali kaynak bulmak konusunda devlet bütçesinden yardım alamamaktadır.

Kadın haklarının gelişimiyle ilgili olarak karar belirleme noktasında siyasal partilerin rolü büyüktür. Muhafazakâr ve sağ kökenli partiler ile eşitlikçi sol/sosyal demokrat ideolojiyi benimseyen partilerin kadın haklarını dile getirme konusunda benzer argümanları kullandığı bilinmektedir. Kullanılan ifadelerin ise genel geçer ve soyut söylemlerden ileri gidemediği görülmektedir. Avrupa Birliği uyum yasaları çerçevesinde ve Birleşmiş Milletler tarafından ortaya konan CEDAW hükümleri çerçevesinde kadınların sahip olduğu haklar korunmaya ve geliştirilmeye çalışılmaktadır.

2.2. Siyasal Partilerin Kadınlara Bakış Açısı

Atatürk tarafından ortaya konan sosyal ve siyasi devrimler, kadınlara özgürlük tanımakla birlikte kadınlara kimlik kazandıran bir sürecin başlangıcı olmuştur. Cumhuriyetin kadınları sunduğu kazanımlar ile kadınlar kamusal alanda roller üstlenmeye başlamışlardır.

Türkiye'de 1980'lerden itibaren, kadın seçmeni kazanmak amacıyla siyasi partiler tarafından geniş çapta bir söylem oluşturulmuştur. Bunun nedeni, kadınların hem aday hem de seçmen olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır (Kili, 1996: 15). Siyasi tarihimiz incelendiğinde CHP, kadınlarla ilgili hakların kazanılmasında faaliyet göstermesine karşın kuruluş aşamasında parti hedeflerinin bulunduğu 8 Nisan 1923 tarihli beyannamesinde kadınlara yönelik maddeler bulundurmamıştır (Kaplan, 1998: 197).

9 Eylül 1923 tarihli beyannamesinde ise yalnızca parti üyeleri arasında cinsiyet ayrımına gidilmeyeceği yazmaktadır. 1927 tarihindeki hükümet ve parti kurultaylarında da kadın meselesi hakkında bir madde bulunmamaktadır (Türk, 2010: 49). CHP Parti Programı'nda kadın politikası dört temel ilkeye dayandırılmıştır: CHP, kadın-erkek eşitliğini temel saymaktadır. Kadın-erkek eşitliğinin temel koşulu laikliktir. Atatürk Devrimleri kadını özgürleştirmiştir (CHP Kadın Kolları Merkez yönetim Kurulu, 2010-2012 Çalışma Raporu: 3).

Görüldüğü üzere CHP'nin kadınlara tanınan haklar konusunda, toplumsal dönüşümün en büyük aktörü olmasına rağmen, tüzüğünde kadınlara yönelik herhangi özel bir madde veya ibare bulundurmamıştır. Toplumsal sorunları ve kadınların kamusal alandaki sorunlarını çözmek için herhangi bir öneri ya da çözüm yolu önermedikleri görülmektedir. "Talaslı'ya göre (1996: 85) 1946'da çok partili döneme geçişle beraber kadın sorunları ve çözüm yolları parti programlarında bulunmaz olmuştur. Siyasi partilerdeki kadınların gerek CHP gerekse DP'de görev alanlar olarak, kadınların siyasette ve kamusal alandaki sorunlarını dile getirmede cılız kaldıkları bilinmektedir. "Siyasi partilerde ve TBMM'deki kadın vekillerin ''erkek lidere hayranlık'', parti ideolojisine sadakat dışında, kadın odaklı siyaset yapmadıkları

anlaşılmaktadır (Sancar, 2013: 291). 1950 Genel Seçimleri'nde 487 vekilden sadece 3'ü kadındır ve kadın temsil oranı %0,6'dır (Çürük, 2009: 323-324).

1980'lerden itibaren siyasal partiler kadın seçmenlerin oyunu alabilmek için seçim bildirgelerinde ve parti programlarında kadının konumu, kimliği, taleplerine yer vermeyi uygun görmüşlerdir. Kadınlar bir oy deposu olarak görülmüş ve popülist bir yaklaşımla kadınların toplumsal konumlarında iyileştirme yapılacağı yönünde bir dizi vaat sıralanmıştır. Sadece seçim arifelerinde hatırlanan ve üzerlerinden prim yapılan kadın seçmenler ya da kadın partililer, seçim sona erdikten sonra hiç hatırlanmamakta ya da çok az hatırlanmaktadır (Türk, 2010: 50).

CHP kadın örgütlenmesi, 1947 yılında başlamış olup, kadın kolları "yan kol" ya da "ayrı" örgütlenme ilkesi doğrultusunda gelişmiştir (CHP Kadın Kolları Merkez yönetim Kurulu, 2010-2012 Çalışma Raporu: 4). İbaresi CHP gibi toplumsal değişmenin aktörü olan bir partinin kadınlara bakış açısını yansıtması açısından önem arz etmektedir. 1935 yılında %4,5 olan kadın vekil oranına 1999 ve 2002 seçimlerinde yaklaşılmış, bu oran ancak 2007 seçiminde aşılabilmiştir. 548 vekilden 50'si kadındır (Tuncer, 2010: 19). 2007 genel seçimleriyle %4,5 olan psikolojik sınır %9,1 olarak geçilmiştir. Fakat bu oran Avrupa ülkeleriyle kıyaslanmayacak kadar düşüktür.

2002 ve 2007 genel seçimlerinde mecliste çoğunluğu oluşturan partiler siyasal yelpazenin iki ayrı kanadında olup, merkez sağ ve merkez sol olarak nitelendiren AK Parti ve CHP'dir (Türk, 2010: 51). AK Parti muhafazakâr demokrasi şeklinde ifade ettikleri siyaset tarzı ile siyasi kimliğini tanımlarken, muhafazakârlık temelinde bir kitle partisi olarak kendisini konumlandırmaktadır (Terkan, 2010: 133). CHP ise kendisini sosyal demokrasi üzerine konumlandıran, Atatürk ilke ve inkılâplarına sahip çıkan bir görünüme sahiptir. 2007 seçimlerinde barajı geçerek meclise giren diğer parti ise, MHP'dir.

Genel itibariyle Milli Görüş geleneğinin yenilikçi kanadından gelen AK Parti, muhafazakâr kesime hitap eden, muhafazakâr demokrat kimliğe sahiptir. Parti programında'' Kadınlar sadece toplumumuzun yarısını oluşturduğu için değil, her şeyden evvel sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde etkin oldukları için kadınların sorunlarıyla ilgilenilmesi partimizin öncelik verdiği bir konudur.'' (https://www.akparti.org.tr/kadinkollari/akparti/parti-programi#bolum_ erişim tarihi: 24.03.2016). İbaresi yer almaktadır. Bu ifade doğrultusunda AK Parti'nin kadına ataerkil ve gelenekçi bir pencereden baktığının anlaşılması açısından önemlidir. AK Parti, kadına gelenekçi, ataerkil ve sadece ''ev içinde'' konumlandırılan bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

AK Parti programında ‘’Kadının kamusal ve siyasal yaşama özendirileceği, ekonomik, cinsel istismarın ve aile içi şiddetin önleneceği, kadınların eğitime ve işgücüne katılımı için eğitici ve sosyal faaliyetler yapılacağı (https://www.akparti.org.tr/kadinkollari/akparti/parti-programi#bolum , erişim tarihi:24.03.2016) yönünde parti programında bir dizi ifadeler bulunmaktadır.

AK Parti’nin parti programına bakıldığında, ‘’Kadınların partimize üye olmaları ve siyasette faal rol oynamaları özendirilecektir.’’ (https://www.akparti.org.tr/kadinkollari/akparti/parti-programi#bolum_ erişim tarihi:25.03.2016) şeklinde ifadeler yer almaktadır.

AK Parti, parti programında kadınların siyasal sistemdeki temsil sorunlarına çözüm bulmak amacıyla somut bir eylem planının olmadığı görülmektedir. CHP ise toplumsal cinsiyet eşitliğini siyasette sağlayamamıştır. 2012 yılında CHP olağan kongresinde kadın adaylar belirlemek için %30 kota uygulamasını kabul etmiş, fakat parti yönetiminin bunu seçimlerde uygulamaması bir handikap oluşturmuştur.

Meclisteki diğer bir parti; milliyetçi, muhafazakâr, ülkücü değerleriyle ön plana çıkan MHP dir. MHP’nin kadın ve siyaset politikası incelendiğinde kadına yönelik genel geçer ifadeler göze çarpmaktadır. ’’Kadınların eğitim düzeyleri yükseltilecek, kalkınma sürecinde, iş hayatında ve karar alma mekanizmalarında daha fazla rol almaları sağlanarak toplumsal konumları güçlendirilecektir.’’(http://www.mhpkadinkollari.org/usr_img/docs/parti/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf erişim tarihi:25.03.2016). İbaresi parti programında ‘’Sosyal Hedefler’’ başlığı altında ‘’aile, çocuk ve kadın’’ şekliyle ifade edilmiştir. MHP’nin parti programında kadınların siyasette temsil sorunlarına eğilme konusunda bir ibarenin yer almadığı görülmektedir.

MHP parti programında kadınların çalışma hayatına özendirileceği, ev kadınlarının bütçeye katkısı olması maksadıyla mesleki ev eğitsel kurslara yönlendirileceği şeklinde söylemlerin yer aldığı anlaşılmaktadır. 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde ise MHP’nin 40 milletvekilinden sadece 3 tanesinin kadın olduğu bilinmektedir. Mecliste yer alan diğer bir parti ise HDP’dir. Partinin kadınların siyasette ve kamusal alanda yeteri ölçüde temsil edilmediği 2015 seçim bildirilerinde şu şekilde yar almaktadır: ‘’Toplumsal cinsiyet eşitsizliği çağımızın en temel meselelerinden birisidir. Kadınlar için yeni bir Türkiye hayal ediyoruz: Erkek şiddetine maruz kalmadığımız, öldürülmediğimiz, taciz edilmediğimiz, sokaklarında özgürce, istediğimiz kıyafetle dolaştığımız...’’ (http://www.hdp.org.tr/images/UserFiles/Documents/Editor/HDP%20kad%C4%B1n%20se%

C3%A7im%20bildirgesi.pdf, erişim tarihi: 25.03.2016). HDP 2015 Genel Seçimlerinde milletvekili adaylarının yarıya yakını kadın olduğu bilinmektedir.

HDP, 2015 seçim bildirgesinde ve parti programında kadın partisi olduklarını, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan ayrımcılığa karşı durduklarını aktarmaktadırlar (http://www.hdp.org.tr/images/UserFiles/Documents/Editor/HDP%20kad%C4%B1n%20se%C3%A7im%20bildirgesi.pdf, erişim tarihi: 25.03.2016). Temsil sorununu çözmeye yönelik partisinde % 40'lık kota uygulayan ve bunu programında da ifade eden tek partidir (Türk, 2010: 55).

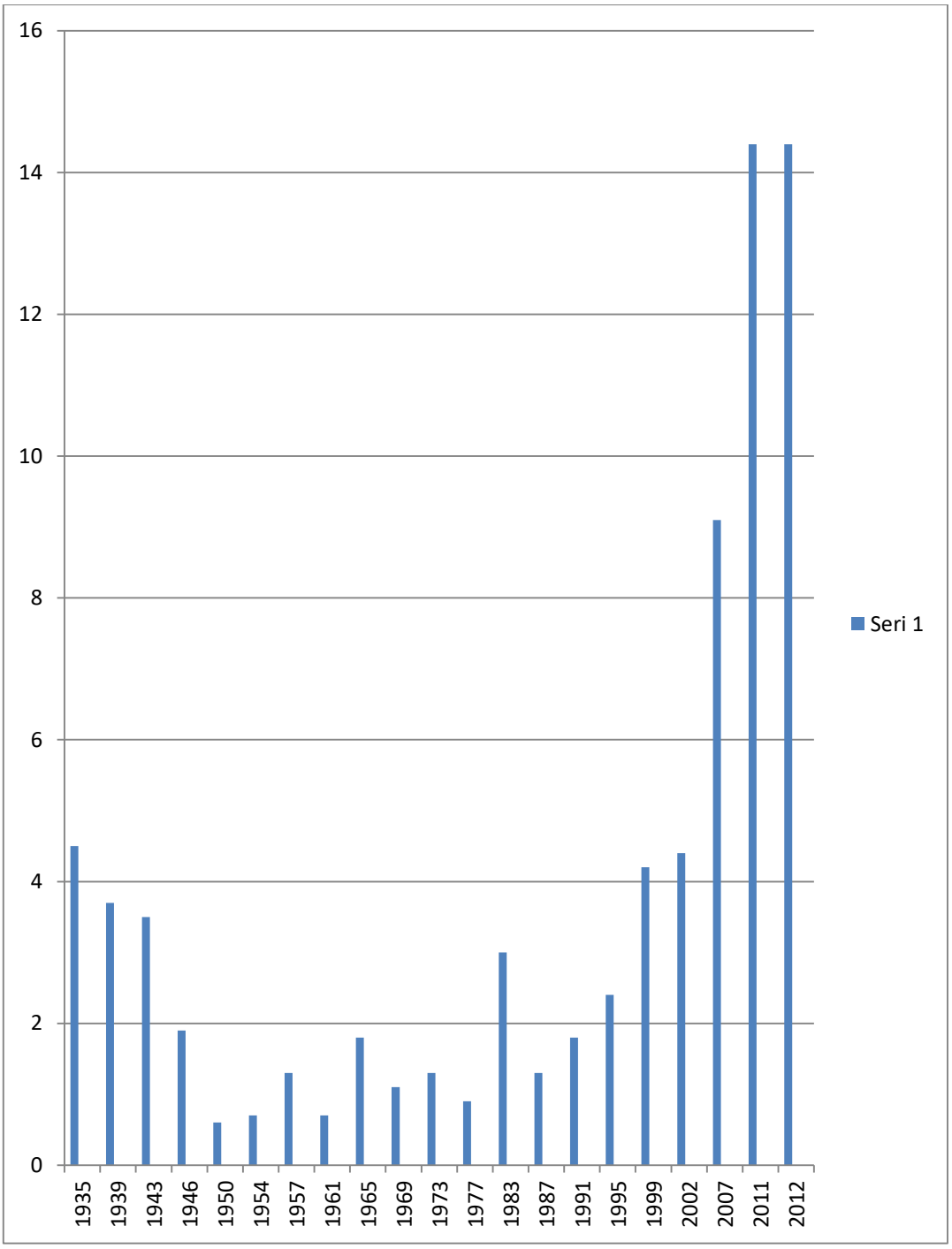
Özetle, AK Parti ve MHP gelenekçi, muhafazakâr ve ataerkil bir bakış açısına sahip olduklarından dolayı kadının var olan değerlerini yeniden üreterek kadını aile içerisinde konumlandırmışlardır. CHP ise AK Parti'den farklı olarak parti programında kadınların bireyselliğine, özgürlüğüne vurgu yapması dikkat çekmekle birlikte, siyasette kadınların temsil sorunlarına ilişkin somut bir eylem planı veya pozitif ayrımcılık kota uygulamalarına değinmedikleri görülmektedir.

2.2.1. Siyasette Kadınlar

Kadınların parlamentoda temsilleri, bir ülkenin sosyal ve kültürel gelişmişliğini yansıtması bakımından önemlidir. Örneğin, Nazi Almanya'sı kentli sınıfı oranı yüksek, okuma-yazma seviyesi yüksek, üretimi güçlü, cari açığı az olan bir toplum olmuştur fakat yönetim biçimi totaliter özellikler taşıdığından çağdaş bir toplum olamamıştır.

Siyasal katılım, toplum ve devlet arasındaki ilişkinin sağlıklı bir biçimde yürümesini sağlayan bir etkendir. Toplum ile yönetim arasındaki ilişkinin demokratik olabilmesinin temel ilkesi siyasal katılımdır. Ayrıca evrensel hukuki normlar ve demokratik telakkiler kadınların siyasal alanda temsilini büyük ölçüde vurgulamaktadır. Buradan hareketle Türkiye İstatistik Enstitüsü'nün (TÜİK) ve farklı istatistiklerden faydalanarak Türk siyasi hayatında kadının yeri incelenmiştir.

Tablo 2.3 Kadın Milletvekili Oranı, 1935-2012

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Kadın, 2012

Kadınların siyasi alanda erkeklere göre çok daha az katılım gösterdikleri anlaşılmaktadır. 1935 yılında 395 vekilden oluşan meclisin 18 vekili (%4,5) kadındır. 1980'lerden itibaren yükselen kadın hareketinin yansımaları 1990'lı yıllardan itibaren siyasette de etkisini göstermiş ve kadın temsili %4 dolaylarına yükselmiştir. Sonrasında 2007 seçimleri ile mecliste kadın oranı %9,1'e yükselmiştir. Bu bağlamda AK Parti'nin rolü gerçekten çok büyüktür. 2007 Genel Seçimleri'nde seçilen 78 Vekilden 45 tanesi AK

Parti'den milletvekili seçilmiştir. Bu da ortalama olarak sadece AK Parti %8,2 oranında meclise kadın vekil seçtiğini göstermektedir.

Endüstri demokrasisini benimsemiş batılı ülkelerle kıyaslandığında, Türkiye'deki kadınların parlamentodaki temsil oranları oldukça düşüktür. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ataerkil bakış açısı, kadınların siyasetten soyutlanması, siyasetin bir erkek işi olarak görülmesi gibi faktörler nedeniyle siyasette kadın temsili ülkemizde oldukça düşük bir seviyededir.

Tablo 2.4 Cinsiyete Göre Bakan Sayısı, 1980-2012

YIL	TOPLAM	KADIN	ERKEK
1980	29	0	29
1990	31	1	30
1995	34	2	32
2000	36	0	36
2001	36	0	36
2002	25	1	24
2003	22	1	21
2004	22	1	21
2005	22	1	21
2006	22	1	21
2007	24	1	23
2009	24	2	22
2010	24	2	22
2011	25	1	24
2012	25	1	24

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Kadın, 2012

2012 yılında bakan sayısı 25 olup bunların sadece 1'i kadındır (TÜİK, 2012: 44). Öte yandan 2017 yılı itibariyle 94 yıllık cumhuriyet tarihinde hala bir kadın meclis başkanı seçilmemiştir. Bu durum Türk demokrasisi açısından olumsuz bir algı oluşturmaktadır. İlk kadın başbakan ise 1993 yılında Başbakan olan Tansu Çiller olmuştur. Tansu Çiller, bir rol model olarak birçok kadını ve genç kızı siyasete özendirmiştir (Ayata, 1998: 241).

Tablo 2.5 Cumhuriyet Senatosuna illerden Seçilen Kadın Üyeler

Adı ve Soyadı	Mensup Olduğu Siyasi Parti	Seçim Bölgesi	Seçildiği Dönemler
1. N. Özel Şahingiray	AP	İSTANBUL	15.10.1961-07.06.1964
2. H. Mualla Akarca	AP/CHP	MUĞLA	15.10.1961-05.06.1966
3. E. Mebrure Aksoley	CHP	İSTANBUL	07.06.1964-14.10.1973
4. F. Hikmet İşmen	BAĞIMSIZ	KOCAELİ	05.06.1966-12.10.1975
5. Solmaz Belül	CHP	İSTANBUL	14.10.1973-14.10.1979
6. Aysel Baykal	CHP	İSTANBUL	14.0.1979-12.09.1980

Kaynak: Tuncer, Erol, Cumhuriyet Senatosu Seçimleri, s.94

Tablo 2.6 2002 ve 2007 Genel Seçimlerinde Siyasal Partilerde Seçilmiş Kadın Milletvekili Oranı

Siyasi Parti Adı	TBMM 23. Dönem Milletvekili Sayısı	TBMM 23. Dönem Kadın Milletvekili Sayısı	TBMM 23. Dönem Kadın Milletvekili Oranı (%)	TBMM 22. Dönem Kadın Milletvekili Sayısı	TBMM 22. Dönem Kadın Milletvekili Oranı (%)
AK Parti	341	30	8,79	13	3,8
CHP	112	10	8,92	11	9,9
MHP	70	2	2,85	-	-
Bağımsız	26	8	30,76	-	-
TOPLAM	549	50	9,10	24	4,36

Kaynak: (KA-DER, 2007: 86)

Seçim listelerinde 2.293 erkek adayın yanı sıra 742 kadın aday yer almıştır. CHP'nin %25 kota uygulaması varken kota uygulamadığı için toplam kadın aday oranı %10'da kalmıştır (Sancar, 2013: 229). Kadınların siyasal katılımlarını sadece parlamentoya vekil olarak girme olarak değerlendirmek tek taraflı bir bakış açısıdır. Yerel yönetimlerde, belediye meclislerindeki kadın üyelerin oranlarını da incelemek daha sağlıklı ve bütüncül bir bakış açısını ortaya çıkaracaktır.

Tablo 2.7 Türkiye'de Yerel Siyasette Seçilmiş Kadın Sayısı ve Oranı

	Kadın Sayısı	**Toplam Sayı**	**Kadın Oranı (%)**
1999 Seçimleri			
Belediye Başkanları	20	3.216	0,6
İl Genel Meclisi Üyeleri	44	3.122	1,4
Belediye Meclisi Üyeleri	541	34.084	1,6
2004 Seçimleri			
Belediye Başkanları	18	3.255	0,56
İl Genel Meclisi Üyeleri	56	3.208	1,75
Belediye Meclisi Üyeleri	799	34.477	2,32

Kaynak: (Tuncer, 2006: 44)

Verilere göre, 1999 seçimlerinde 3.216 belediye başkanından sadece 20 tanesinin %0,6'sının kadın olduğu anlaşılmaktadır. Yani Türkiye'de belediye başkanlarının %1'inin kadın olmadığı gerçeği ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde il genel meclis üyeliklerinde de durumun farklı olmadığı görülmektedir. 3.122 adet il genel meclisi üyelerinden 44 tanesinin kadın olduğu anlaşılmaktadır.

2004 seçimlerinin verileri incelendiğinde 3.255 belediye başkanından sadece 18 tanesi yani %0,56'sı gibi çok küçük bir kısmının kadın olduğu anlaşılmaktadır. 34 bin belediye meclis üyesinden sadece 799'unun kadın olduğu da diğer sonuçtur. Özetle veriler incelendiğinde siyasetten izole edilmiş kadınların varlığı anlaşılmaktadır. Ataerkil yaşam

düzeni ve bunun siyasete yansımaları kadınların temsil edilmediği bir siyasal alan doğurmuştur. Gerek parlamentoda gerekse yerel yönetimlerde kadınların yeteri düzeyde temsil edilmedikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

2.2.2. Kadın Kolları

Kadın kolları, kadınların siyasette temsil imkânına kavuşması, gerek parlamento gerekse yerel yönetimler bazında kadınların siyasete katılabilmeleri için oluşturulan örgütlenmelerdir. Ülkemiz 1934 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanımış, sonrasında 1935 senesinde gerçekleştirilen seçimlerde parlamentoya 18 kadın vekil girmiştir.

Batı ülkelerine kıyasla önce elde edilen haklar Atatürk'ün ölümü (1938) ile önemini kaybetmeye başlamış; 1950 seçimlerinde 3 kadın vekil (%0,6) meclise girebilmiştir. ''1940'lı yıllar bitmeden, Meclis'teki kadın temsil oranları düşmeye başlayınca, bir önlem olarak kadın kollarının çekirdeğini oluşturan oluşumlar CHP içinde filizlenmiştir.''(http://chpkadin.chp.org.tr/chp-kadin-kollari-tarihi, erişim tarihi: 28.03.2016).

CHP'nin 26 Kasım 1951'de gerçekleştirilen 9. Kurultayı'nda gençlik ve kadın kolları kurulması benimsenmiş ve 20 Ocak 1953'te parti yönetmeliğinde kadın kollarının kurulmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır (Çadır, 2011: 55). ''CHP, kadın çalışmaları yürütürken iki parametreyi esas almıştır.''(http://chpkadin.chp.org.tr/chp-kadin-kollari-tarihi, erişim tarihi: 28.03.2016).

1-Kadınların ne söylediğini ne beklediğini anlamak ve taleplerini parti politikasına yansıtmak

2- Parti söylemlerine, hedeflerini, politikalarını kadınlara aktarmaktır.

Günümüzde de kadın kolları hemen her parti bünyesinde olup, çalışmalarına gerek seçim döneminde, gerekse seçim dışında devam etmektedir (Türk, 2010: 60). Genel olarak yürütülen çalışmalarda kadın kollarının etkinlik alanlarının sınırlı olması, bütçelerinin yetersizliği, il veya ilçe başkanından izin almadan faaliyetlerini yürütememesi gibi sebepler, kadın kollarının atıl kalmasına yol açmıştır. CHP'den farklı olarak Adalet Partisi kadın kolları faaliyetleri seçimlere yönelik olarak, kısa dönemli olmuştur. Oy toplamak ve partiye maddi gelir yaratmak dışında faaliyeti olmamıştır (Çadır, 2011: 57).

Gerek 2007 ve 2011 Genel seçimlerindeki başarısı gerekse 2015 Genel Seçimlerinde İktidar partisi olarak seçilmesi nedeniyle AK Parti'nin kadın kollarını incelemek ve Meclis'in ikinci büyük partisi, ana muhalefet partisi konumunda bulunması nedeniyle CHP'nin kadın kolları çalışmalarını incelemek daha geniş bir perspektif oluşturulmasını sağlayacaktır.

Ayrıca iki partinin oylarının Meclis'te %75'lere varması, iki siyasal partinin incelenmesi için mantıklı gerekçelerdir.

AK Parti'de, Kadın ve gençlik kolları kademe başkan, yönetim ve yürütme kurulları, Partinin o yerde kurulu teşkilat kademe organlarının yetkilerini, kendileri açısından aynen kullanırlar (AK Parti Tüzüğü, 2013: 61). Kadın ve gençlik kolları kademe organları üyelerinin asıl ve yedek sayıları ile kongre delegeliklerinin seçilmiş ve tabii delege sayıları, partide muadili teşkilat kademesi ve kongresinin aynısıdır. (file:///C:/Documents%20and%20Settings/PC/Belgelerim/Downloads/tu%CC%88zu%CC%88k-2013-1.pdf, AK Parti Tüzük). AK Parti kadın kolları, il merkezi, ilçe ve yerel birimlerde de örgütlenmektedir.

CHP yapılanması incelendiğinde "CHP'de kadın kolları, il ve ilçe teşkilatlarına bağlı bir yan kol olarak tanımlanmıştır (CHP Parti Tüzüğü, 2015: 85).''Kadın kollarını oluşturma amaçları; partinin yaygın olarak benimsenmesini sağlamak, parti, ilke ve politikalarını kadınlar arasında yaymak, kadınların ailede, toplumsal ve siyasal yaşamda eşit ve özgür bireyler olarak yer almasını sağlamak olarak belirtilmiştir (Türk, 2010: 61).Genel olarak, il ve ilçe kadın kollarının görevleri şu şekilde açıklanabilir;

*il ve ilçe parti yönetimiyle beraber uyumlu bir biçimde tutarlı politika izlemek

* partiye üye toplamak, parti propagandasını büyük kitlelere benimsetmek

*mahalle ve ev ziyaretleri yaparak insanların sosyal, ekonomik ve kültürel problemlerini dinlemek ve problemlere çözüm üretmek olduğu söylenebilir.

Özetle AK Parti ve CHP kadın kolları incelendiğinde her iki siyasal partide de ''kadın kolları'', ''yan kol'' ya da ''yardımcı kol'' şeklinde şematize edildiği bilinmektedir. Bu durum kadınlara yan kol ya da ikinci sınıf bir iş sorumluluğu verildiği ve kadınlara siyasal parti içinde edilgen bir rol biçildiği geçeğini ortaya çıkarmaktadır. Yine kadın kollarının parti merkezinden ve il merkezlerinde örgütlenmelerden habersiz kurultay ya da çalışma yürütemedikleri de bilinmektedir. Dolayısıyla ataerkil bir toplumda kadınların erkeklerden habersiz iş yapamadıkları ya da kamusal alanda bir makam mevki sahip olamadıkları gibi siyasal parti içerisinde de kadınların erkeklere bağlı bir biçimde çalıştıkları ve yetki kullandıkları anlaşılmaktadır.

AK Parti yönetmeliğinde ve parti programında toplumsal cinsiyet eşitsizliğine değinilmemiş olması da dikkat çeken bir faktördür. AK Parti'nin kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden dolayı ortaya çıkan siyasal temsil eşitsizliğine bir formül ya da herhangi bir çözüm önerisi de sunmaması bir handikap oluşturmaktadır. Bunun yanında partinin Milli Görüş çizgisinden gelmesi, muhafazakâr ve siyasal İslam'ı temsil eden bir parti olması nedeniyle kadını aile içinde konumlandırdığı bilinmektedir.

Sol ve eşitlikçi bir anlayış üzerine inşa edilen Sosyal Demokrat Halkçı Parti, kadın sorunlarına duyarlı olan ilk partilerdendir. Sosyal Demokrat Halkçı Parti, kadınların siyasal alanda temsil sorunlarına diğer siyasal partiler gibi çözüm üretmemiştir. Yönetim kademesi ve kilit noktalara kadın siyasetçileri getirmemiş olmaları dikkat çeken bir faktör olmuştur. Öte yandan Türkiye Komünist Partisi ve Türkiye İşçi Partisi gibi siyasal partilerde kadın kollarının bulunmaması da dikkat çeken bir noktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ALAN ARAŞTIRMASI NİTELİKLERİ, VERİLER VE DEĞERLENDİRME

3.1.Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Türkiye'de kadının siyasetteki temsil sorununa siyasette kadının en yoğun olduğu alan olan kadın kolları penceresinden bakmaktır. Çalışmada özellikle siyasi partilerin kadın kollarına üye olan kadınların Türkiye'de kadının toplumsal konumunu nasıl algıladıkları, siyasal yaşamda yer almanın kadının toplumsal konumu açısından önemini nasıl değerlendirdikleri anlaşılmaya ve tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu tez çalışması, Antalya'daki AK Parti'li ve CHP'li kadın kollarının siyasal katılımları ile ilgilidir. Kadınların siyasal katılımları, parlamentodaki temsil durumları hem ülkenin gelişmişlik derecesini yansıtmakta, hem de temel hak ve özgürlüklerin kullanım alanlarını genişletmektedir. Bu yönleriyle kadınların siyasal katılımı hem nedenleri hem de sonuçları sebebiyle oldukça önem arz etmektedir. Bu araştırmanın alanını AK Parti ve CHP kadın kollarına mensup kadınlar oluşturmaktadır. AK Parti ve CHP'nin seçilmesinin sebepleri ise; AK Parti'nin gerek 2002, gerekse 2007, 2011, 2015 genel seçimlerinden iktidar partisi olarak çıkması, CHP'nin ise ikinci büyük parti olarak mecliste yer almasıdır.

Ayrıca iki partinin toplam oylarının %75 'lere dayanması, meclisteki siyasal çoğunluğun bu partilerin elinde olması kadın-siyaset ilişkisi ile ilgili genel çıkarımlar yapılabilmesine olanak sağlayacaktır. Yine AK Parti'nin merkez sağ, CHP'nin de merkez sol bir parti olması, her iki siyasal görüşe sahip kadınların görüşlerini ortaya çıkarma, değerlendirme ve karşılaştırma imkânı vermesi bakımından önem taşımaktadır.

3.1.1 Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışmanın kapsamı, Antalya'daki AK Partili ve CHP'li kadınlarla görüşmelerine dayanmaktadır. Çalışma nitel bir özellik göstermekle birlikte araştırmada derinlemesine görüşme verilerinin içerik çözümlemesi yapılmıştır. Bu akademik çalışmada; feminist eleştirel yaklaşım benimsenerek, kadın katılımcılar ile derinlemesine görüşmeler yapılmış ve bu görüşme verileri yorumlanarak. Bir dizi çıkarımlarda bulunulmuştur. Yapılan alan araştırması soruları hazırlanırken itina ile her soru, aşağıdaki argümanları sınayacak ölçüde yapılandırılmıştır.

3.1.2.Argümanlar

1-Siyasal katılma, yaşla orantılı olarak artmaktadır.

2-Alt gelir gruplarında siyasal katılma yoğunluğu, üst gelir gruplarına göre azdır.

3-Kadınların genel olarak siyasal katılma düzeyi, erkeklerden düşüktür.

4-Ataerkil aile yapısının egemen olduğu ailelerde siyasal katılım düzeyi düşüktür.

5-Ülkemizde siyaset, salt bir erkek işi olarak görülmemektedir.

6-Kadınlar, siyaseti kendilerini ifade edebileceği bir alan olarak görmektedirler.

3.1.3. Araştırmanın Problemi

Türkiye'de kadınların siyasette temsil edilmemesinin sebebi ya da sebepleri nelerdir?

3.1.4.Alt Problemler

1-Kadınlar niçin siyasete katılırlar?

2-Kadınların parlamentoda yeteri kadar temsil edilmemesinin sebepleri nelerdir?

3-Kadınların siyasal katılımını engelleyen faktörler nelerdir?

4-Türkiye'de kadının toplumsal yaşamdaki konumu nedir?

5-Siyasi partilerde neden kadın kolları bulunmaktadır?

6-Kadın kollarının siyasetin içinde nasıl bir rolü bulunmaktadır?

7-Kadın kollarının, kadının temsil sorununa karşı nasıl bir duruşu bulunmaktadır?

3.1.5.Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, nitel verilere dayanan bir yöntemle hazırlanmıştır. Nitel araştırma tanımı üzerinde ise net bir mutabakata varılamamakla birlikte, nitel araştırma, doğayı ve evreni kendi kümeleri içinde anlama çabaları ve uygulamaların bütünüdür. Bu uygulamalar içerisinde gazete haberleri, fotoğraflar, anı defterleri, görüşmeler gibi birçok argümanı barındırmaktadır (Punch, 2014).

Nitel araştırmalar, bilinmeyene yönelik, yeni bilgiler toplamayı, yeni şeyleri keşfetmeye yönelik bir araştırma türüdür. Nitel araştırmacılar, insanlarla konuşarak, kendi ortamlarındaki davranış ve hareketlerini görerek yakından bilgi toplarlar (Creswell, 2015: 45). Nitel araştırmalar genel itibariyle zaman gerektiren bir araştırma biçimi olduğu için araştırmacının gönüllü katılımını gerektiren bir özelliğe de sahiptir.

Nitel araştırmalar, çoklu veri toplama yöntemi, etik ilkeler, gönüllülük ve sağlıklı iletişim gibi prensipleri içinde barındıran, yorumsal eleştiriye dayalı bir metottur. Veri elde etme ve edinilen verileri çözümlemek zaman alacağı için veriler arasında benzerlikler,

kıyaslar, ortak anlamlar gibi argümanları kategorize etme imkânını sağlaması, nitel araştırmanın önemini arttırmaktadır (Yıldırım, 2015). Nitel araştırmalar, çoğunlukla daha önce bilenen ve test edilmiş problemlerin verilerini incelemekten daha çok yeni, duyulmamış, bilinmemiş verileri elde etmeyi, işlemeyi ve bu metotla sosyal gerçekliğe ulaşmayı hedeflemektedirler. Araştırmanın bilimsel etiğe uygun olarak gerçekleştirilebilmesi için kendi doğal ortamlarında, belirli bir zaman diliminde, gönüllülük esasına dayanan şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir. Nitel araştırmalar, kısa ve öz bilgi üretiminden çok, derinlemesine, çok boyutlu ve bütüncül bir bakış açısını benimsemektedir. Nitel araştırmalarda bireysel çıkarımlar ve izlenimler önemli bir yere sahiptir. Varsayımlar üzerine şekillenen bir araştırma metodu olarak, yorumlayıcı ve eleştirel bakış açısıyla birey veya sosyal grupların amaçlarını keşfetmeye çalışması, nitel araştırmaların önemli özelliklerindendir.

Bu araştırmada feminist eleştirel bakış açısı temel alınarak, Antalya'da bir saha araştırması yapılmış, derinlemesine görüşmelerin içerik çözümlemeleri analiz edilmiştir. Feminist araştırmalar kadınların bakış açısına, kadınların deneyimine odaklanırlar, feminist araştırmaların hedefi, kadınlarla ilgili konulara farkındalığı arttırmak ve pozitif ayrımcılığı yaymaktır (Yıldırım, 2015: 66). Feminist araştırmalar, tüm sosyal olay ve olguların erkek merkezli olduğu eleştirisini getirmekle birlikte, erkeklerle kadınlar arasında sosyal eşitsizliğin ortadan kalkmasını amaçlamaktadırlar. Siyasal partilerdeki kadın milletvekilleri sayıları, kız çocuklarının okula gönderilmemesi, otomobil reklamlarında kadın figürünün ön planda olması gibi argümanlar, feminist araştırmaların temel konularındadır.

Feminist eleştirel yaklaşım, kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerine şekillenen sorunlarını konu almaktadır. Feminist deneyim, cinsiyetçi ön yargılardan sıyrılmış, sosyal adalet ve eşitlik prensibini temel alan, özgürlükçü bir bakış açısını temsil etmektedir. Hiyerarşiye dayanmayan sosyal ilişkiler tesis etmek, kadına yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmak gibi argümanlar, feminist bakış açısının temel aldığı ilkelerdir. Feminist düşünce, 1960'lardan bu yana, özellikle nitel araştırma yöntemlerinin yeniden şekillenmesinde oynadığı rolle sosyal araştırma yöntemlerine önemli katkıda bulunmaktadır. (Punch, 2014: 134).

Bu tez çalışması üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde teorik olarak kadın-siyasal katılım ilişkisi incelenmiştir. İkinci bölümde, Türkiye'de siyasal katılma ve kadın ilişkisinin tarihsel olarak incelemesi yapılmıştır. Son bölümde nitel görüşmelerin çözümlemesinden elde edilen verilerin analizine dayanan 'içerik analizi' yapılmıştır.

Antalya'da saha araştırması yapmak için 'derinlemesine görüşme' yöntemi uygulanmıştır. Derinlemesine görüşmelerin nitelik analizleri yapılmıştır. Araştırma, nitel verilere dayanmaktadır. Ayrıca derinlemesine görüşme verilerinin feminist eleştirel bakış açısıyla çözümlenmesi, araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Araştırmada nitel veriler çözümlenerek, yeni bilgiler elde edilmeye çalışılmış ve bilinenlerden yola çıkılarak bir dizi mantıksal çıkarımlarda bulunulmuştur.

3.1.6.İçerik Analizi

İçerik analizi metodunun, XX. Yüzyıl başlarında Columbia Gazetecilik Okulu'nun haber derleme, gazete manşetleri, haberleri kıyaslama ve sınıflandırma çalışmalarıyla ortaya çıktığı varsayılmaktadır (Bilgin, 2014). İçerik analizi, yazılı ve sözlü resimleri, sembolleri, temaları, röportajları derleme ve sistematik bir şekilde inceleme metodudur. Bir konu hakkında ham verileri toptancı bir şekilde toplayarak, birimleştirerek (kimlik kazandırarak) damıtma tekniğidir. Diğer taraftan içerik analizinin tanımı konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır.

İçerik çözümlemesi bir mesajın içindeki verilerden yinelenebilir ve değerli çıkarımlar yapan bir araştırma tekniğidir (Aziz, 2011: 131) şeklinde de tanımlanmaktadır. İçerik çözümlemesi, sayılamayanların nicelleştirilmesi anlamına gelmektedir. İçerik analizi tekniklerinin ortak paydası çıkarım esasına dayanmalarıdır. Gözlenen ve betimlenen verilerden hareketle bir yorum getirme amacını taşır. (Bilgin, 2014: 1). İletişim dilinin ortaya konması, söylem ve üslup analizi, kültürel düşünce ve yaşam analizi, yazılı ve görsel mesaj tespiti gibi amaçlar için İçerik Analizi 'ne başvurulabilmektedir (Yıldırım, 2015: 164).

Aslında veri toplama işlemi gerçekleştirilirken veriler tam anlamıyla gerçekleri rasyonel olarak yansıtmamaktadır. İçerik analizi yönteminde, elde edilen metnin içindeki verilerin ortak yönleri bulunması ve birimleştirilmesi esastır. Diğer bir tanımda ise, İletişimin yazılı/ açık içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel tanımlarını yapan bir araştırma tekniği (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 17) şeklinde ifade edilmektedir. Buradan hareketle içerik analizi tekniğinin temel esaslarının; sistematik, objektif ve nesnellik olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Sistematik olması; elde edilip birimleştirilen (kimlik kazanan) verilerin birbiriyle bağlantılı olmasını ifade eder. Kendi içerisinde bütüncül bakışı ve iç tutarlılığa sahip olması bilimsel çalışmayı özgün kılar. Objektiflik; çalışmanın her türlü ön yargı, bireysel düşünce ve tarafgirlikten uzak olması anlamına gelmektedir. Bilimsel ve etik olarak akademik çalışmanın objektif olması, anlamsal ve sonuçsal açıdan da bütüncül bir perspektif sunar. İçerik analizi yöntemi, gözlem yapılmasından daha çok kendi içerisinde iç tutarlılığı bulunan ilkeli genel bir değerlendirme içermektedir.

Örneğin, iki tane yargı belirten ve iki farklı gazete bulunmaktadır. A Gazetesi ‘’ yoldan geçerken çatışma ortasında kalan çocuk öldü’’ , B Gazetesi de ‘’ çatışma esnasında bir çocuk hayatını kaybetti’’ ifadelerini kullandıkları varsayılmaktadır. Bir ifadede çocuk hayatını kaybederken, diğer ifade de ise öldüğü söylenmiştir. Var olan toplumsal gerçeklik, iki farklı gazete tarafından iki farklı söylemle dile getirilmiştir. Bu yönleriyle içerik analizi yönteminin, bireysel kurguya bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Önemli olan çocukların çatışma esnasında mı yoksa polis tarafından öldürülüp öldürülmediğidir. Ülke gündemini derinden sarsan, günlerce gazetelerde, televizyonlarda, sosyal medyada tartışılan bu konu hakkında kamuoyunun hissiyatları, genel değerlendirilmesi bir tür içerik analizi örneği teşkil etmektedir. Dikkate değer nokta ise, yapılan tanımlamalar ve örnek üzerinden yola çıkılırsa, içerik analizi metodunda amaç, sosyal gerçekliğe ulaşmak ve bu sosyal gerçeklik üzerinden bir takım çıkarımlarda bulunmak olduğu görülecektir.

Tez çalışmasında birinci bölümünde kavramsal çerçeve çizilirken var olan sosyal gerçeklik, özgün ve objektif bir şekilde incelenmiştir. Problemin ne olduğu sorusuna yanıt aranırken farklı kaynaklardan istifade edilmiştir. İkinci bölümde kadın-siyasal katılım ilişkisi sorgulanırken, derinlemesine görüşme yapılarak AK Parti’li kadınların değerlendirmeleri, yorumları, deneyim ve tecrübeleri incelenmiştir. Bu yapılırken de çalışmanın sistematik bir bütünlük arz etmesine özen gösterilmiştir. Sonrasında kadınların siyasal katılımları üzerine bir dizi çıkarımlar ve çözüm önerileri üretilmiştir.

3.1.7.Derinlemesine Görüşme

Nitel araştırmalar, çok yönlü ve çok boyutlu kaynakların kullanıldığı bir araştırma biçimidir. Tek bir nitel araştırmada birden çok, veri toplama tekniği kullanılması mümkündür. Bu veri toplama yöntemlerinden birisi de görüşmedir.

Görüşme, yüz yüze, samimi bir sosyal ilişkiyi gerekli kılan bir araştırma tekniğidir. Nitel araştırmada görüşme, temel veri toplama araçlarından olup, insanların gerçeği algılarına, anlamlarına, gerçeği inşa edişlerine vakıf olmanın yoludur (Punch, 2014: 165-166) Bilhassa yazılı ve sözlü medyanın, gazetelerin, röportaj ve edebi sunuların yaygınlık kazanmasıyla birlikte ön plana çıkmıştır.

Derinlemesine görüşme yöntemi ise, yüz yüze görüşme tekniği ile deneğin araştırılan konudaki tutumu, deneyimleri, inançları hakkında kendi ifade tarzıyla deneğin algısının ortaya çıkarılmasını esas alır (Yıldırım, 2015: 123-124). Derinlemesine görüşme, içerisinde güçlü bir iletişim ağı barındırmaktadır. Bu sebeple araştırmacının, girişimci, sağlıklı iletişim kurabilen, yapıcı, konuşma ve dinleme sanatının vasıflarını taşıması; sağlıklı ve pragmatist veriler elde etmesini sağlayacaktır.

Derinlemesine görüşme, soru sorma ya da cevap almak ile ilgilidir. Feminist yaklaşıma göre, araştırmacının rolü görüşmelerde büyük önem taşımaktadır. Araştırmacı güven geliştirmeli ve karşıdaki katılımcı ile görüşmesi esnasında hiyerarşik bir ikilemde bulunmamalıdır. Katılımcı ile araştırmacı arasında statü ve hiyerarşi gibi durumlar ortaya çıkması durumunda araştırmanın güvenilirliği sorunu ortaya çıkmaktadır. Feminist yaklaşım, dünyayı yeniden yorumlamayı hedeflemekte ve bunun metotlarını aramaktadır (Punch, 2014).

Araştırılan konunun tüm boyutlarını kapsayan, daha çok açık uçlu soruların sorulduğu ve detaylı cevapların alınmasına imkân veren, yüz yüze, bire bir görüşülerek bilgi toplanmasına imkân vere bir veri toplama tekniğidir. Karşıdaki kişinin duygu, bilge, tecrübe ve gözlemlerine görüşme yoluyla ulaşılır (Tekin, 2006: 101). Derinlemesine görüşme yönteminde maksat, bilinmeyen yönleri, durumları ve olguları fark edebilmek, yeni şeyler keşfetmektir. Ya da bilinenlerden yola çıkıp bir dizi mantıklı çıkarımlarda bulunmaktır. Amaç da var olanı ya da bilinmeyen sosyal gerçekliklere ulaşmaktır. Derinlemesine görüşme, görüşülen kişiye, bir konu hakkında ayrıntılı, nitelikle ilgili sorular sorarak, konu ile ilgili ayrıntılı bilgi almaktır. (Aziz, 2011: 86)

Araştırmacı, süreç, veriler ve çevresel faktörleri göz önünde bulundurarak sistematik bir biçimde soracağı soruları sıraya koymalıdır. Sorulacak sorular, bilinmeyene ışık tutmak ya da duyulmayanı keşfetmeye yönelik olmalıdır. Esas olan sözlü iletişim olduğu için görüşme tabi tutulan kimselerin yönlendirilmemesi, görüşmeyi başarılı kılar. Konu hakkında bilgi

sahibi olan araştırmacı, bilgi sahibi olduğunu karşı tarafa sezdirmemelidir. Aksi takdirde derinlemesine görüşme çalışması, objektif olma özelliğini kaybederek sübjektif bir yapıya bürünebilir. Bilinmeyeni keşfetmeye yönelik olan bu teknikte sorulacak soruların kendi içerisinde iç tutarlığı bulunmalı ve mantık hatası barındırmamalıdır. Görüşme yapılmadan evvel; araştırma probleminin ne olduğu belirlenmelidir, Geniş ve çok boyutlu bir literatür taraması yapılmalıdır, Görüşme yapılacak kişiler belirlenmeli ve plan dâhilinde yapılmalıdır, Görüşme yapılacak kişilere, araştırmanın amacı ve niçin yapıldığı hakkında bilgi verilmelidir.

Görüşme yoluyla, deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar, zihinsel algılar ve gözlenemeyen algılanmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 93). Araştırmanın ön yargı ve yönlendirmeden uzak olması, bilimsel ve özgün olmasını sağlayacaktır. Cevabı evet ya da hayır içeren sorular sormaktan kaçınmalı, Açık uçlu sorular sorarak örneğin; Polis Akademisinin Aralık 2015'te Antalya'da gerçekleşen ''Çocuk ve Suç'' isimli sempozyumunu faydalı buldunuz mu? Neden, nasıl? Gibi farklı türden söylem getirebilecek sorular sorulmalıdır.

3.1.8.Standartlaştırılmış Açık Uçlu Görüşme

Belirli bir itina ve sırayla hazırlanmış sorulardan teşekkül etmektedir. Her görüşmeye tabi tutulan kişiye aynı soruların aynı sırada sorulması işlemi standartlaştırılmış açık uçlu görüşme olarak ifade edilir. Açık uçlu görüşmelerin hem avantajlı hem de dezavantajları vardır. Fazla zaman kaybetmek, görüşmenin uzun sürmesi ve işlemlerin uzunluğu, maliyet, bireylere ulaşmanın zorluğu dezavantajların bir kaçıdır. Yönlendirmeden uzak durulması, ön yargılı davranmama ve konuşmayı bölmemek daha sağlıklı veriler elde edilmesini sağlayabilmektedir.

3.1.9.Tanımlar

Kadın kolları, 1940'lı yıllar bitmeden meclisteki kadın temsil oranının giderek düşmesine bir önlem olarak ilki CHP'de kurulmuş olan tabandaki kadınları önce siyasi hayata, sonra parlamentoya taşımayı amaçlayan parti içi bir birimdir.

Siyasal katılım: Oy kullanma, siyasal güç, çıkar ve iktidar elde etme, yönetim ve karar verme mekanizmalarında görev alma, kamu görev ve hizmetlerini yerine getirme vb. uygulamaların bütünüdür.

Toplumsal cinsiyet: Kadınlar ile erkekler arasında toplumsal ve sosyo-kültürel düzeyde oluşturulan farklar, bakış açıları ve algılardır. Siyasi Partiler: Belirli bir program ve ideoloji etrafında toplanmış, siyasal iktidarı elde etmek ya da paylaşmak amacını güden, sürekli bir

örgüte sahip kuruluşlar (Talaslı, 1996: 74). Siyaset: Toplum ve devlet ile ilgili meseleleri denetleme, düzenleme, yürütme biçimi olarak ifade edilmektedir.

3.1.10.Araştırmanın Sınırlılıkları

Katılımcılar, Antalya merkez ilçeleri olan Muratpaşa ve Kepez AK Parti ve CHP kadın kollarına mensup kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların Antalya'dan seçilmesinin nedeni, Antalya'nın Türkiye'nin metropol kentlerinden biri olmasından ötürü siyasetin ve siyasal faaliyetlerin aktif bir şekilde yapılması, aynı zamanda göç alan bir Turizm şehri olmasından dolayı da değişik sosyal, kültürel ve ekonomik konumdaki kadınlara ulaşabilme imkanını sağlamasıdır.

Bu özelliklerinden ötürü on tanesi AK Parti, on tanesi de CHP olmak üzere Antalya merkez ilçeler kadın kollarına mensup toplam yirmi üye kadın, araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Ayrıca araştırma yapılırken derinlemesine görüşme yapılan kadınlar hakkında sosyal ve ekonomik profillerini yansıtması açısından, yaşları, eğitim durumları, meslekleri, medeni halleri hakkında da bilgilere detaylı olarak yer verilmiştir. Akademik liyakate bağlılık gereği görüşme yapılan kadınların isim ve soy isimleri net bir biçimde ifade edilmemiş, birinci sırada görüşme yapılan kadın AK Parti kadın kollarına mensup ise "A1" veya sekizinci sırada görüşme yapılmışsa AK Partili ise "A8" CHP kadın kollarına mensupsa da "C8" biçiminde kodlanmıştır. Araştırma sınırlılığı her iki parti kadın kolları ile sınırlanmış olsa da her iki siyasal partinin merkez konumda bulunmaları, evreni temsil edecek ölçüde örneklem olarak tercih edilmelerini sağlamıştır.

3.2.Araştırmanın Bulguları

Katılımcılara ait yaş, eğitim, medeni durum gibi özellikler aşağıda sunulmuştur.

3.2.1. Demografi

Tablo 3.1 Örneklemin Demografik Özellikleri

KATILIMCILARIN YAŞLARI	AK PARTİ'Lİ KADINLAR	CHP'Lİ KADINLAR	PARTİDEKİ KONUMU
A1-C1	31	43	ÜYE
A2-C2	28	54	ÜYE
A3-C3	44	46	ÜYE

A4-C4	**38**	**62**	**ÜYE**
A5-C5	**47**	**58**	**ÜYE**
A6-C6	**54**	**49**	**ÜYE**
A7-C7	**36**	**42**	**ÜYE**
A8-C8	**41**	**50**	**ÜYE**
A9-C9	**52**	**56**	**ÜYE**
A10-C10	**27**	**53**	**ÜYE**

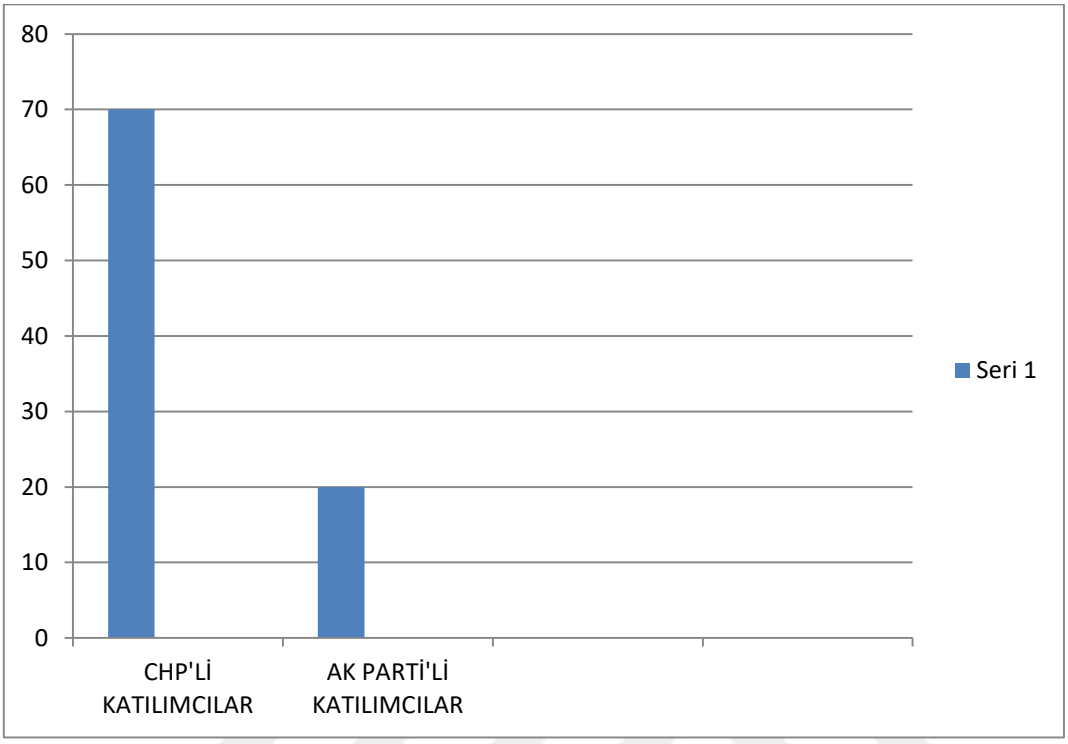
Katılımcıların genel yaş ortalaması 45.55 olarak belirlenmiştir. Partilere göre kıyaslandığında AK Parti'nin 39.80 iken CHP'nin ise 51.30 olduğu görülmektedir. Buna göre, AK Parti'li kadınların CHP'li kadınlara göre daha genç bir kadroya sahip olduğu görülmektedir.

İki parti arasında yaş ortalamasının bu derece farklı olmasının sebebi katılımcıların meslek bilgilerinde netlik kazanmaktadır. AK Parti'li kadınların çoğunluğu ev kadını iken CHP'de ise az bir kısmı ev kadınıdır. Buna göre AK Parti'li kadınların büyük bir kısmının üretim sürecinde yer almadığı, doğal olarak kadın kollarına üyeliğin daha erken yaşlarda başladığı anlaşılmaktadır.

CHP'li kadınların yarısından fazlasının emekli olduğu düşünüldüğünde yaş ortalamasının yüksek çıkması anlamlı gözükmektedir. Emekli olan CHP'li kadınların yarısı gibi önemli bir çoğunluğunun da öğretmen emeklisi olması ayrıca dikkat çekicidir. Feminist eleştirel açıdan, kadınların ekonomik özgürlüğüne kavuşması ve erkeklerden bağımsız olarak yaşamını devam ettirmesi önem arz etmektedir. Öyle ki kadınların işgücü verimliliği ve işgücüne katılımları üretim dengesini büyük ölçüde etkilemektedir.

3.2.2. Sosyo Ekonomik Hayat

Tablo 3.2 Katılımcıların Emeklilik Durumları

Görüşme yapılan Ak Parti Kadın Kolları mensubu kadınların büyük bir çoğunluğunun ev kadını olması, çalışmaması, buna ilaveten sosyo-ekonomik statülerinin de düşük olması gibi faktörler Ak Partili katılımcıların sosyal güvencesinin olmamasına sebep olmuştur. Öte yandan CHP Kadın Kollarına mensup kadınların büyük bir kısmının eğitim durumunun yüksek olması, çalışma hayatında aktif rol üstlenmeleri için bir zemin oluşturmuş; nitekim CHP'li katılımcıların çoğunluğu emekli olduklarını ifade etmişlerdir.

3.2.3. Medeni Durum

Tablo 3.3 Medeni Duruma Göre Dağılım

	AK Parti'li KADINLAR	**CHP'Lİ KADINLAR**
BEKAR	**2**	**1**
EVLİ	**8**	**9**

Ak Partili katılımcı kadınların 8'i evli olduklarını, 2'si ise boşandıklarını ifade etmişlerdir. CHP'li kadınların ise düşük bir kısmının boşanmış oldukları göze çarpmaktadır. Her iki siyasal parti kollarına mensup kadınların evlilik oranlarının yüksek olması dikkat

çekici bir faktördür. Bu anlamda iki partinin kadın kollarının da gençleşmeye sivil, hür katılıma ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.4. Kimlik

Tablo 3.4 Kaç Çocuğunuz Var? (Evli Olanlara Sorulmuştur)

SAYI	AK PARTİ'Lİ KADINLAR	CHP'Lİ KADINLAR
0	**-**	**-**
1 TANE	**-**	**4**
2 TANE	**4**	**5**
3 VE ÜZERİ	**6**	**1**

Görüşme yapılan bazı katılımcıların beyanlardan bazıları…

''Çok çocuklu aile bereketlidir, aile bağları daha güçlü olur, hem ilerde birbirlerine destek çıkarlar.''(A-3).

''Allah, rızkını verir.'' (A-1).

''Önemli olan sayısı değil niteliğidir bence.'' (C-6).

''Çok çocuk, kadını sosyal ve ekonomik hayattan uzaklaştırır. Kadın eve hapsolmamalı.''(C-8).

CHP'li kadınlar, fazla çocuk sahibi olma konusuna feminist eleştirel yaklaşım getirerek; toplum merkezli bir anlayışı benimserken; AK Parti'li kadınlar, aile merkezli hareket ettikleri, muhafazakâr düşüncelere sahip oldukları gözlemlenmiştir. Genel olarak her iki gruba mensup kadınlarda çocuk sahibi olma eğilimi gözlemlenmiştir. Feminist eleştirel yaklaşım ise, kadın kimliğini ön plana çıkararak, kadınların bedenine saygı duyulması, kadınların bakabilecekleri kadar çocuk sahibi olmaları prensiplerini benimsemiştir.

3.2.5. Eğitim

Tablo 3.5 Eğitim Durumuna Göre Dağılım

Yüzdelik Oranı	AK Parti'li Kadınlar	CHP'li Kadınlar
İlkokul ve Altı	3	-
Ortaokul Mezunu	2	1
Lise Mezunu	3	2
Yüksekokul-Üniversite Mezunu	2	7

Eğitim seviyesinde CHP'li kadınların, AK Parti'li kadınlardan daha ileri düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim düzeyinin, bireylerin kullanabileceği fırsatları artırdığı bilinmektedir. Bu bağlamda, CHP'li kadınların, AK Parti'li kadınlara göre sosyal ve ekonomik statülerinin daha güçlü olduğu anlaşılmaktadır.

Feminist eleştirel yaklaşım bakımından bu durum değerlendirilecek olursa, feminist yaklaşım kadınların toplamsal yaşam içinde gerek sosyal gerek ekonomik açıdan özgür, bağımsız ve hür bireyler olarak, kadın kimliği ile yaşamasını ilke edinmektedir. Bu yaklaşım, kadınların kendi ayakları üzerinde durabilmesini, erkeklere muhtaç olmadan kendi ihtiyaçlarını kendi görebilmesini hedeflemektedir. Eğitim argümanı ise toplamsal yaşamda insanların erişebilecekleri fırsatların nitel ve nicel anlamda sayısını arttırmaktadır. Dolayısıyla kadınların ekonomik bağımsızlığını tesis edebilmesi için, iyi ve kaliteli bir eğitim alması gerekmektedir.

3.2.6. Meslek

Tablo 3.6 Mesleğe Göre Dağılım

	AK Parti'li Kadınlar	CHP'li Kadınlar
SERBEST MESLEK	**1**	**1**
ÖĞRENCİ	-	-
MEMUR	-	-
EV HANIMI	**7**	**2**
İŞSİZ	-	-
EMEKLİ	**2**	**7**

Mesleğe göre dağılımlar göz önünde bulundurulduğunda Ak Parti'li katılımcıların büyük bir çoğunluğunun ev kadını olduğu, sosyal güvencelerinin olmadığı ya da herhangi bir meslek dalında çalışmadıkları anlaşılmaktadır. CHP'li katılımcıların ise, büyük bir çoğunluğunun emekli oldukları, çok az bir kısmının da ev kadını olduğu anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte CHP'li katılımcılardan emekli olanların da büyük bir çoğunluğunun öğretmen olması da dikkat çekici bir unsurdur. Öğretmenlerin de CHP Kadın Kollarına katılmasının sosyolojik bir temeli bulunmaktadır. Öyle ki modern cumhuriyeti kuran elitler, kadınlara sadece sosyal ve ekonomik haklar tanımakla kalmamış, kadınlara hem aile içinde hem de kamusal alanda bir takım roller yükleyerek yeni bir kadın profili çizmişlerdir. Kadına yüklenen misyonlar hem geleneksel rol kalıplarını temsil ederken bir yandan da ''başarılı'', ''Şefkatli'', ''yardımsever'' olma gibi kadınsı rolleri pekiştiren bir yapıya sahip olmuştur. Bu yönleriyle cumhuriyetçi kadınlar, öğretmenlik, hemşirelik, ebelik gibi meslek dallarına yönelmişlerdir.

3.2.7. Ekonomi

Tablo 3.7 Aylık Gelir Durumuna Göre Dağılım

	AK Parti'li Kadınlar	CHP'li Kadınlar
0-500 TL	**4**	**2**
500-750 TL	**1**	**-**
750-1000 TL	**-**	**-**
1000-1500 TL	**3**	**1**
1500 TL VE ÜZERİ	**2**	**7**

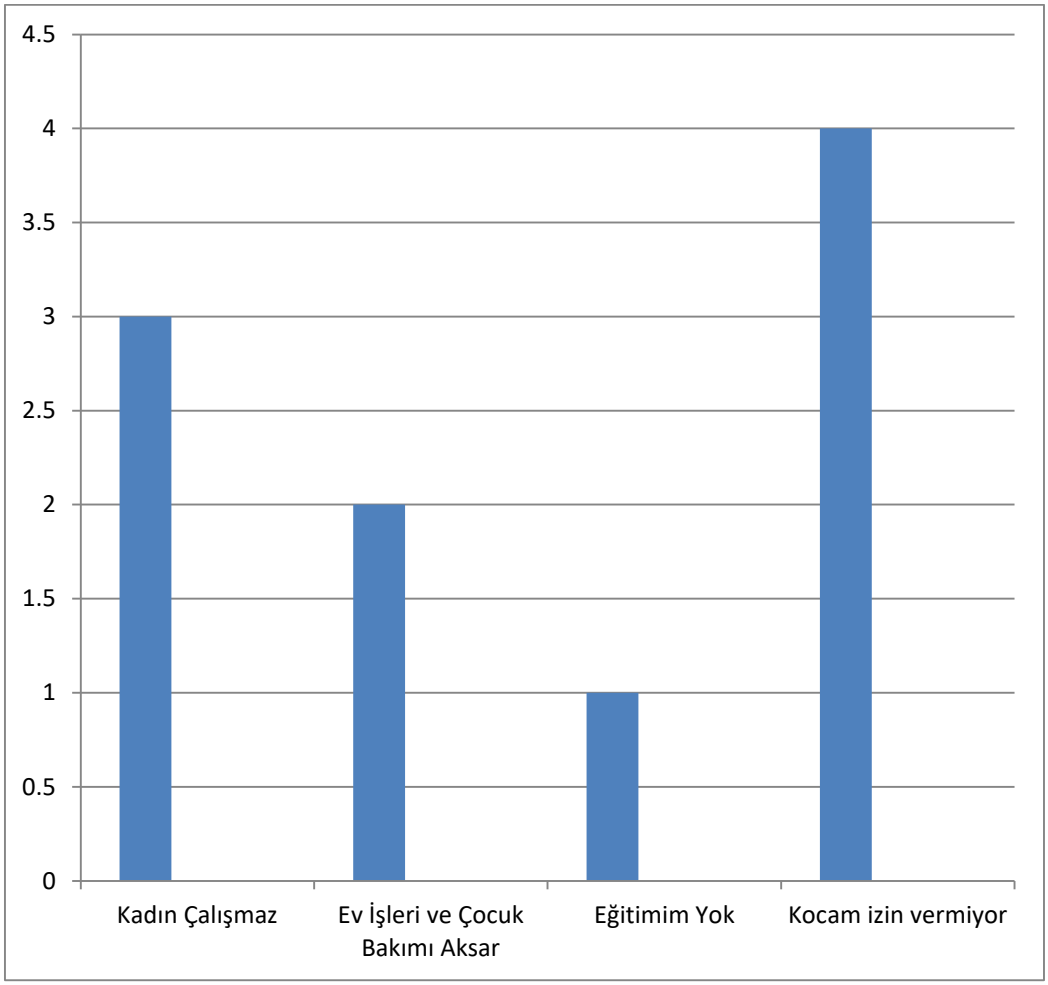
Aylık gelir durumuna göre dağılım incelendiğinde CHP'li katılımcıların büyük bir çoğunluğunun emekli olması nedeniyle belirli sosyo-ekonomik statüye ve gelire sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca CHP'li ev kadını ve serbest meslek sahibi birkaç katılımcının da el işi yapıp satmak suretiyle belirli ölçüde para kazandıkları, katılımcıların görüşmeleriyle ortaya çıkmaktadır. Ak Parti'li kadınların ise büyük çoğunluğunun ev kadını statüsünde bulunmaları, eşlerine maddi-manevi bağımlı oldukları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte bazı katılımcıların da el işi yaparak sattıkları, kermes ve hayır kurumlarında görev almaları sayesinde az da olsa 500 TL'ye kadar gelir elde ettiklerini ifade etmişlerdir.

Çalışma durumları incelendiğinde geleneksel sosyal kontrol mekanizmaları ve sosyal denetimin de etkili olduğunu söylemek mümkündür. Öyle ki ataerkil bir sosyal sistem ve toplumsal denetim mekanizmaları kadınların çalışmasının önüne geçmektedir. Parti programlarından yola çıkıldığında AK Parti'nin kadınların neslin devamında birincil öncelik olarak ön planda kadını tutması, kadının aile içi görevlerine ve ev içerisindeki fonksiyonlarına vurgu yapması, AK Parti'nin muhafazakâr ve ataerkil bir bakış açısına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. CHP ise kadınların daha çok anne olmaktan ziyade ilk olarak birey olarak algılanması gerektiği bu sebeple erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiğine vurgu

yapmakta, seküler değerleri benimsemesi kadınların daha özgür ve hür bir biçimde kamusal alanda rol üstlenmelerini sağlamıştır.

3.2.8. Çalışma Hayatı

Tablo 3.8 Çalışmıyorsanız Nedeni Nedir? (AK Parti'li Kadınlar)

Ak Parti'li katılımcıların yorumlarından bazıları…

''Bir defa kadın dediğin çalışmaz benim kültürümde, erkek ailenin reisidir; o çalışır ben de çocuklara bakarım''(A-4).

''Evde zaten çalışıyoruz biz bence. Temizlik, çamaşır, yemek yap falan derken vakit geçiyor. Bir de dışarıda çalışacak olsam, evin işini kim yapacak?'' (A-7).

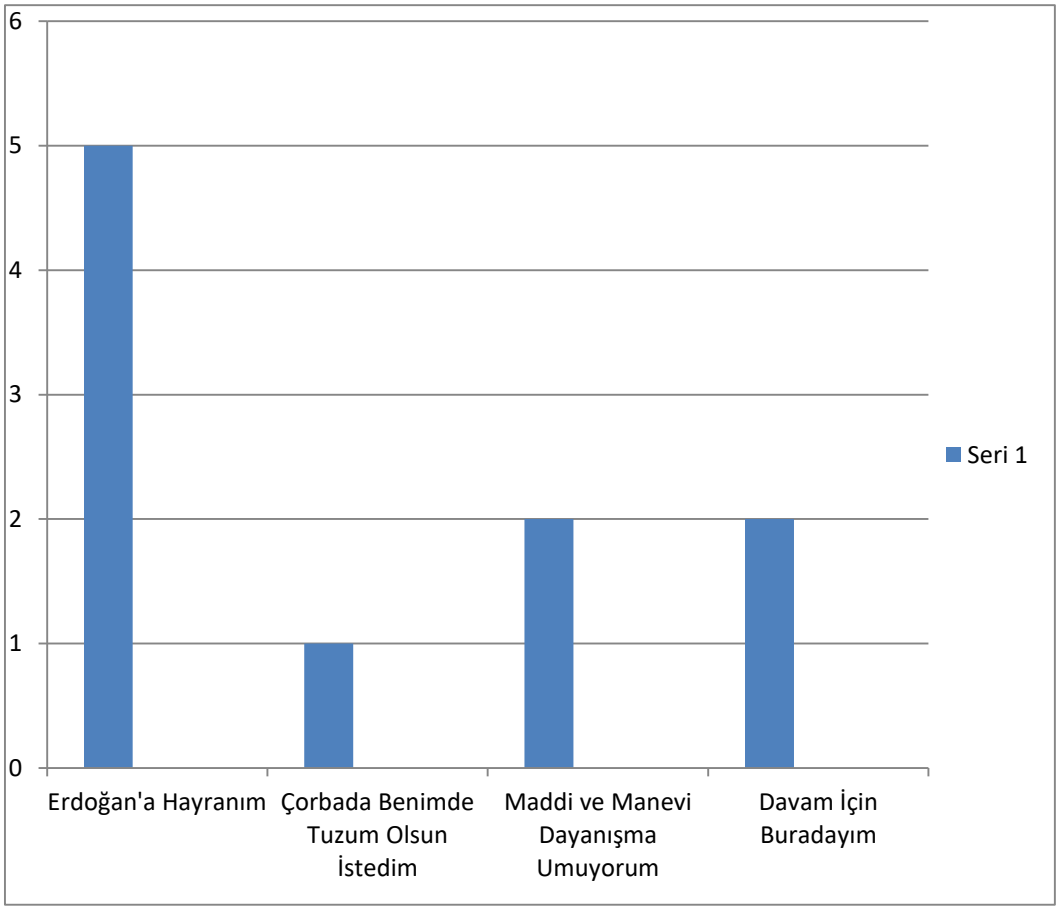
''Bizim bey çalışmama asla izin vermez.''(A-8).

Tüm sosyo-ekonomik veriler toparlanacak olursa, AK Parti kadın kollarına üye kadınların daha genç olmasına karşın, CHP kadın kollarına üye kadınlara göre daha geleneksel, muhafazakâr ve ataerkil bir profile sahip oldukları görülmektedir. Gerek sosyal, gerekse ekonomik altyapı olarak AK Parti'li kadınlar kocalarına ya da babalarına görece daha bağımlı yaşamaktadırlar. CHP'li kadınlar ise, ağırlıklı olarak eğitim düzeyleri yüksek olan ve ekonomik açıdan bağımsız veya daha az bağımlı olan kadınlardan oluşmaktadır. Çoğu meslek

sahibi, özellikle de öğretmen olan CHP'li kadınların meslekleri itibariyle AK Parti'li kadınlara göre kamusal alanla ve sosyal hayatla daha iç içe olmaları, onları daha özgür ve daha az geleneksel kılmaktadır**.**

3.2.9. Kadın Kolları

Tablo 3.9 Kadın Kollarına Neden Üye Oldunuz? (AK Parti'li Kadınlar)

Ak Parti'li katılımcıların yorumlarından bazıları aşağıdadır.

''Sen hiç abdestli namazlı bir adamdan zarar geldiğini gördün mü kardeş? Erdoğan, Allah'ın yolundan gidiyor. Erdoğan'ın yolundan gitmek demek İslam'ı yaşamak demektir.''(A-10).

''Biz muhafazakâr insanlarız, Tayyip Erdoğan'ı seviyoruz. Onun sayesinde rahatça her yere başörtüsüyle giriliyor. O yüzden Komşularımla birlikte gelip kadın kollarına üye olduk. ''(A-2).

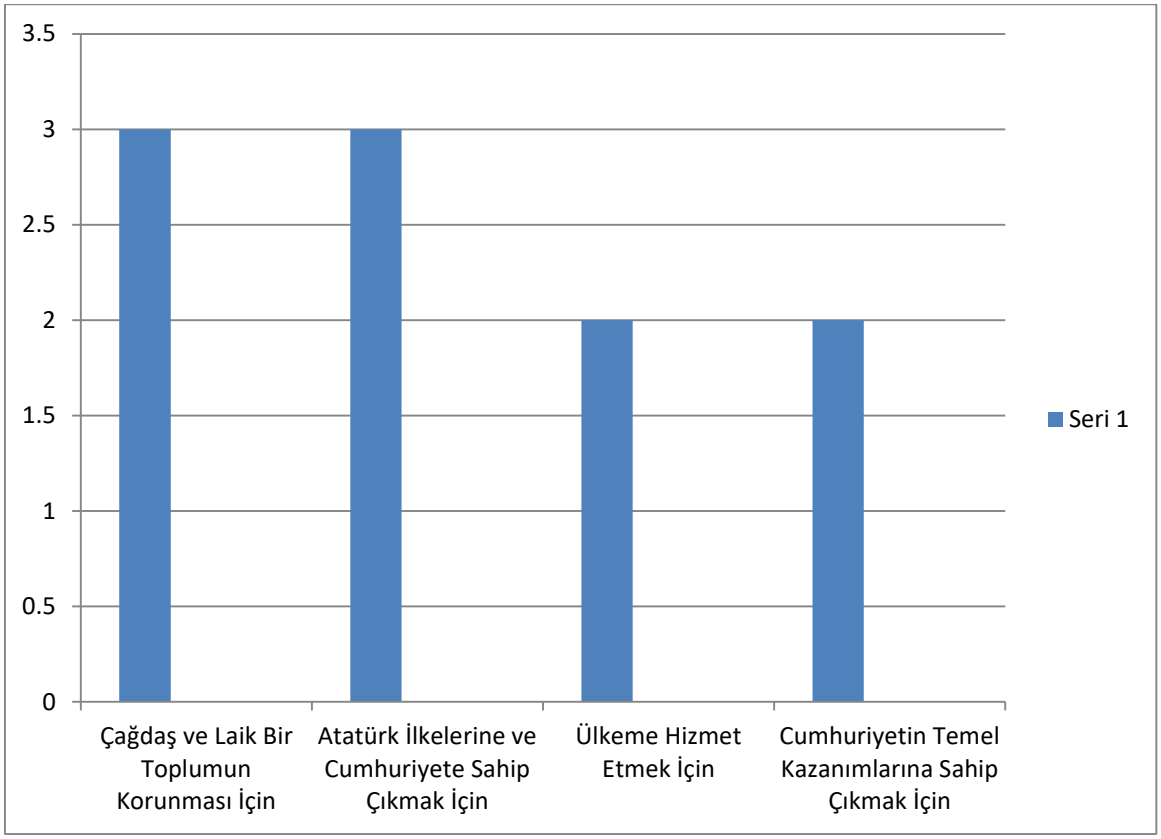
''Artık siyasetin girmediği yer var mı? Devlet hastanesinde temizlikçi olmak için bile parti il başkanını devreye sokuyorsun yani. Sebepler ekonomik diyebilirim sana yani.'' (A-5).

''Biz Milli Görüşçüyüz aslında. Erdoğan, Rahmetli ERBAKAN Hoca'nın sancağını taşıyor. Siz anlayamazsınız bunu ama. Başörtüm benim namusumdur. 28 Şubat döneminde ne

çektiğimizi ben bilirim. O yüzden muhafazakârların iktidarda kalması lazım anlatabildim mi? Ben bu davaya hizmet için buradayım yani. Zaten eşim gelmeme izin veriyor.'' (A-7).

''Komşular tavsiye etti, Belli bir yaştan sonra evde boş oturmak sıkıntı veriyor. Muhtaç ve fakirlere yardım ediyoruz, Daha sosyal oluyorsun, dayanışma güzel bir şey. Bir fakirin bana bakıp Allah razı olsun demesi yetiyor.'' (A-9).

Tablo 3.10 Kadın Kollarına Neden Üye Oldunuz? (CHP'li Kadınlar)

''Niçin mi kadın kollarındayım? Ülkeme sahip çıkmak için.''(C-3).

''Cumhuriyeti ve erdemlerini yaşatmak için buradayım evladım. Öğretmen emeklisiyim ben. Çocuklara hep sevgiyi saygıyı ve güzel şeyleri öğrettim yıllarca. Bu sevgiyi yaymak istiyorum. Atatürkçüyüm, 6 yıldır geliyorum ben buraya.'' (C-9).

''Cumhuriyeti ve kazanımlarını yaşamak bir erdemdir. Atatürk olmasaydı kadınlar şıhların, şeyhlerin çok affedersin bilmem kaçıncı karısı olurdu? Velhasıl biz son kaleyiz. İnanıyorum ben buna.'' (C-10).

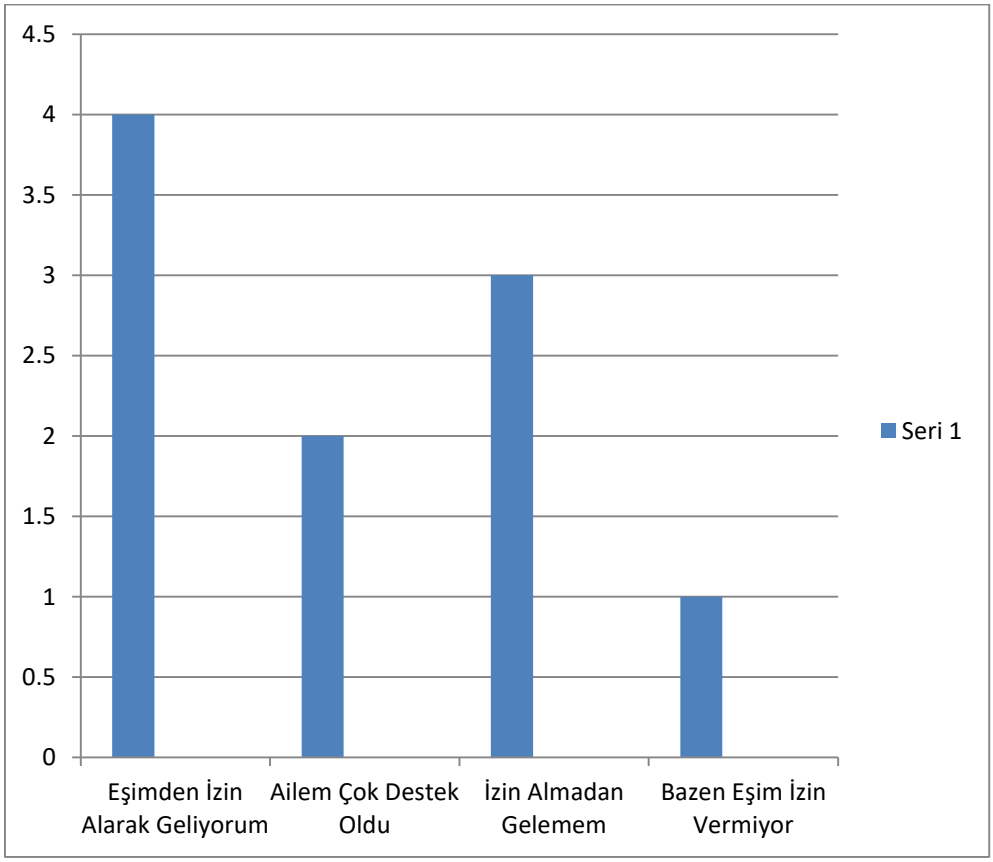
Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde AK Parti'li katılımcıların muhafazakâr, ataerkil bir bakış açısında sahip oldukları anlaşılmaktadır. Kadın kollarına neden üye oldunuz? Sorusuna Recep Tayyip Erdoğan'a besledikleri büyük bir sempatinin etkisinin olduklarını ifade edenlerin sayısı oldukça fazladır. Bunun yanında maddi ve manevi dayanışma, hayır işleri için kadın kollarına katıldıklarını belirten katılımcılar da olmuştur.

CHP'li kadınlar ise, AK Parti'li kadınlarla kıyaslandığında ülkelerine hizmet etmek, cumhuriyete ve Atatürk'ün mirasına sahip çıkmak gibi bir misyon yüklendiklerini belirtmişlerdir. CHP'li kadınların daha idealist ve toplum merkezli düşündükleri gözlemlense de her iki partiden katılımcıların, kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz kaldıklarını ve kadının kamusal alandaki sorunlarını çözmek için katıldıklarını belirtmemeleri dikkat çekicidir. Her iki partinin katılımcılarının kadının siyasetteki temsil eksikliğine değinmemeleri, kadınların parlamentoda temsil sorunlarına katkıda bulunmak gibi hedeflere sahip olmadıkları gözlemlenmiştir.

Feminist eleştirel açıdan, her iki siyasal partiye mensup kadınların, misyon bakımından benzer özellikler taşımakla birlikte kadının siyasal katılım, eşitlik, kadın temsili gibi sorunları gündeme getirmedikleri görülmektedir. Partiyi iktidara taşımak amacıyla, sosyal kimliklerini ön plana çıkararak, idealist oldukları gözlemlenmiştir. Kadın kimliği, kadın desteği, sivil toplam, kadın hareketi gibi argümanların dile getirilmemesi ayrıca dikkat çekicidir.

3.2.10 Manevi Destek

Tablo 3.11 Kadın Kollarına Üye Olurken Eşinizden Ya da ailenizden destek aldınız mı? (AK Parti'li Kadınlar)

‘’İllaki ablam, benim eşim biraz agresiftir. Her Pazartesi toplantımız oluyor mesela bizim. Gitmeden önce izin alıyorum yani.’’ (A-8).

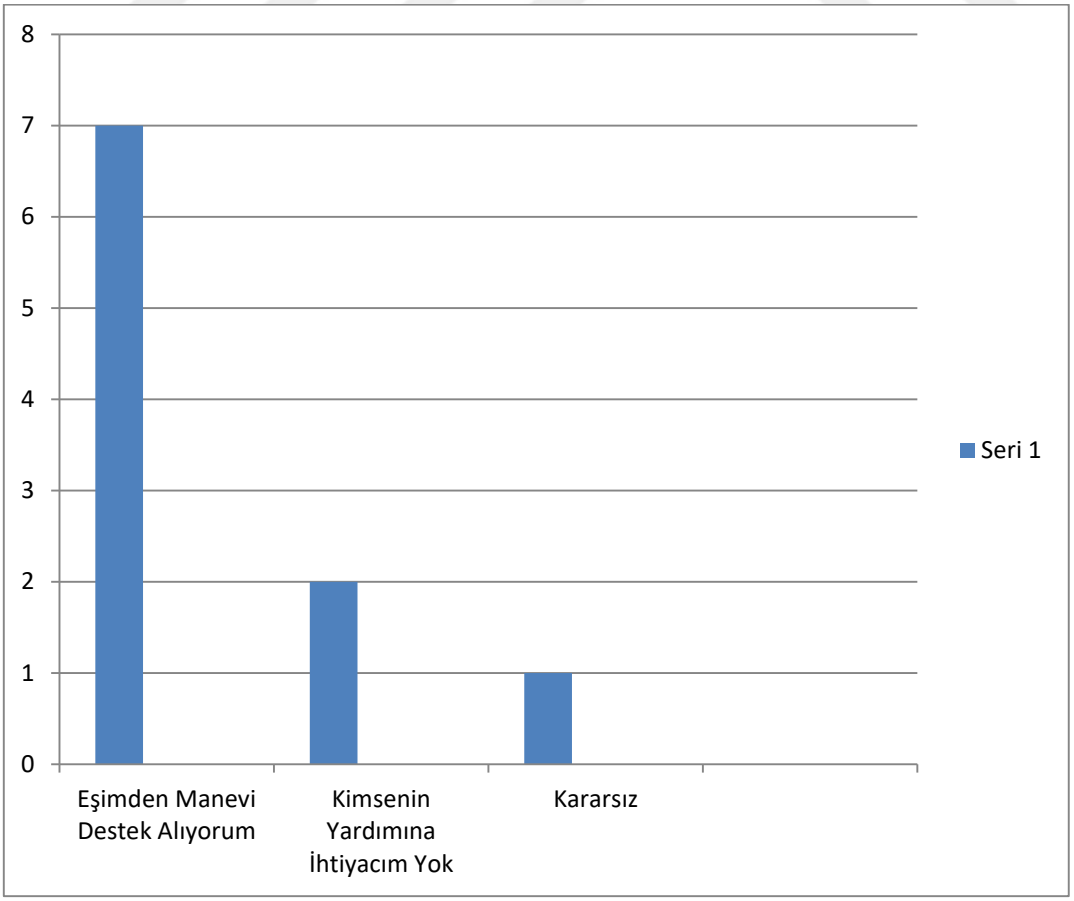
‘’Ben kocamdan izin almadan dışarı bile çıkmam. Kafama göre şuraya buraya gidiyorum diyemem ona. Söylerim ona, tamam derse, problem olmaz. Bu kadar.’’ (A-1).

‘’Bazen eşim, çok fazla vakit harcıyorsun, boş ver gitme dediği de olmuştur.’’ (A-9).

AK Parti’li kadınların daha gelenekçi ve muhafazakâr oldukları, ataerkil bir toplumsal düzeni içinde kimlik kazanmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca bu durum katılımcıların eşlerine ya da aile bireylerine bağımlı olarak yaşamlarını sürdürdüklerini ve ekonomik olarak da bağımsız olmadıklarını ortaya çıkarmaktadır.

‘’Eşimden izin almadan gelemem’’ cevabını veren katılımcıların, sosyal ve ekonomik anlamda da eşlerine bağımlı oldukları, özgür bir biçimde hareket edemedikleri görülmüştür. Bununla beraber katılımcı kadınların eşlerinden çekindikleri ve eşlerinin kararları doğrultusunda hareket ettikleri gözlemlenmiştir. Bu durum feminist eleştirel yaklaşımın benimsediği özgür kadınlar, özgür bireyler prensiplerleriyle bağdaşmamaktadır.

Tablo 3.12 Kadın Kollarına Üye Olurken Eşinizden Ya da ailenizden destek aldınız mı? (CHP’li Kadınlar)

CHP'li kadınların büyük bir çoğunluğu, kadın kollarına üye olmak, faaliyet göstermek konusunda eşinden manevi destek aldığını, teşvik edildiğini dile getirmiştir.

''Kesinlikle evet. Eşim çok anlayışlıdır. Yobaz bir adam değil, gayet aydın bir insan. Bana çok destek olmuştur bu konuda. Yoksa kadın kollarında söz sahibi olur muydum ?'' (C-3).

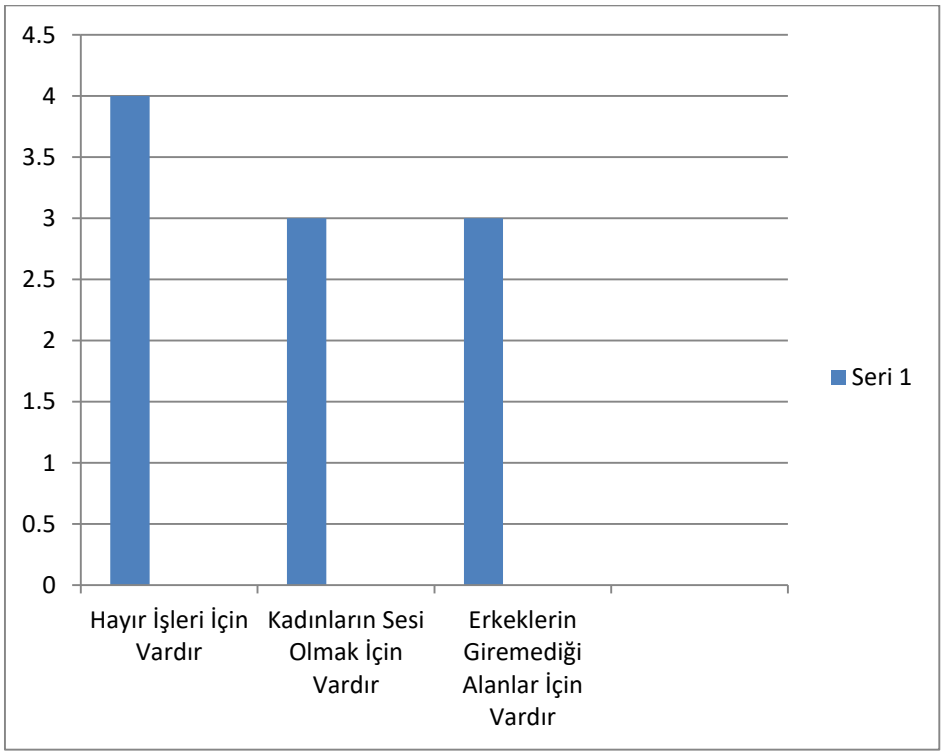
''Ben eşimden ayrılalı 11 yıl oldu. Kimseden izin almak zorunda değilim. İzin de almıyorum zaten. Özgür bir kadınım. Toplumdaki tüm kadınlarımızın da özgür olmasını arzu ediyorum.'' (C-8).

''Eşimle aynı ideolojiyi paylaşmasaydık, evlenmezdim onunla zaten. Sağ olsun her zaman destek olmuştur bana bu konuda.'' (C-6).

CHP, kadınların bireyselliğine ve özgürlüğüne vurgu yapmasına rağmen, kadınların büyük bir çoğunluğunun eşine bağlı olarak kadın kolları faaliyetlerine katıldığını ifade etmesi, CHP içinde de muhafazakâr, ataerkil aile yapılarının olduğunu göstermektedir. Öte yandan eşinden ayrı olan bir katılımcının kimseden manevi destek almadığı ve bir katılımcının da kararsız olduğu görülmüştür. Bu durum özgürlükler ve değişim üzerine kurulmuş bir siyasal parti içinde kadınların ''yan kol'', ''kadın kolları'' şeklinde örgütlenmeleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin siyasal alandaki izdüşümlerini ortaya çıkarmaktadır.

3.2.11. Kadın Kolları Misyonu

Tablo 3.13 Sizce Kadın Kolları Niçin Vardır? (AK Parti'li Kadınlar)

Sorulan soru üzerine AK Parti'li kadınların birçoğu kadın kollarının hayır, hasenat işleri için var olduğunu ifade ederken, Kadınların sesi olmak ve erkeklerin giremediği alanlara ulaşmak için şeklinde cevap verenlerin sayısı da az değildir. Katılımcıların beyanları aşağıda verilmiştir.

''Faaliyetleri ve dayanışmayı seviyorum. Kendi mahallemdeki eksiklikleri çevremdeki muhtaçları iletme imkânım oluyor. Bence dayanışma için vardır.'' (A-4).

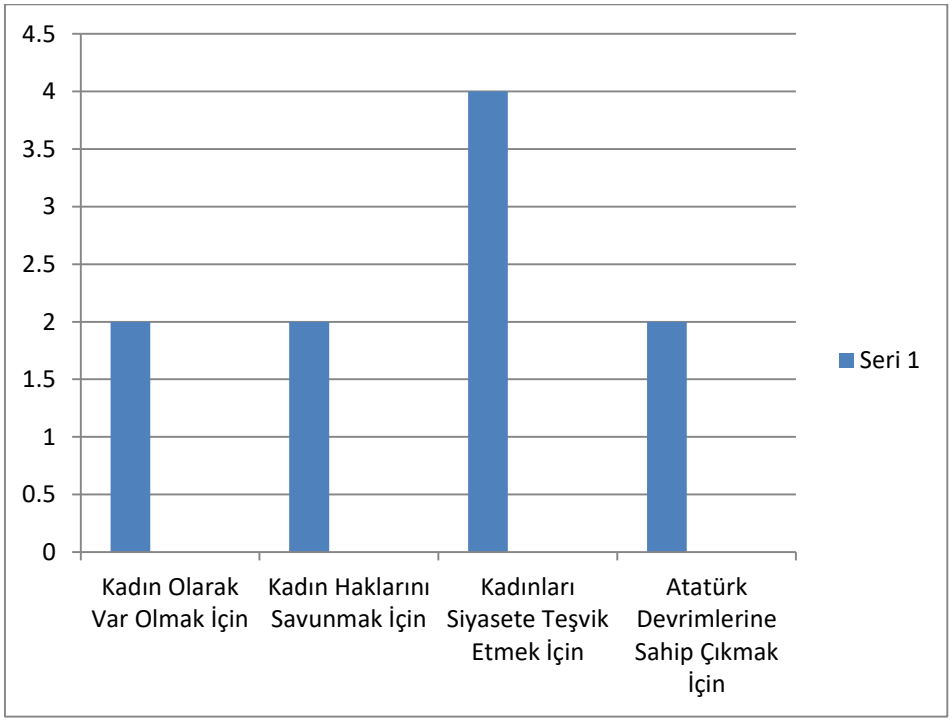
''Aktif olmak, sosyal olmak için, fakir fukarayı kollamak gerek. Bunu kadın kolları aracılığıyla yapma imkânın oluyor işte.'' (A-7).

''Erkeklerin giremediği alanlara ulaşmak için belki de. Nasıl desem ki? Bir erkek yerine kadınlar mevlit okutur, gün, kermes falan yapar. Erkeklerin yapamadıkları işleri yapmak için diyebilirim.'' (A-1).

AK Parti'li kadınların siyasette kadınların temsil sorunlarına değinmedikleri gözlemlenmiştir. Gerek parti tüzüğünde gerekse seçim beyannamelerinde dile getirilen ''toplumsal cinsiyet eşitsizliğini giderecek siyasal temsil hakkı'' gibi söylemlerin apolitik söylem olduğu anlaşılmaktadır.

Kadın kollarının amacı, parti propagandası yaparak, üye toplamak, daha geniş kitlelere ulaşmak, kadınları siyasete entegre etmek iken, AK Parti kadın kollarının bir dayanışma ve yardımlaşma derneği gibi hareket ettiği ve bu bağlamda faaliyetler düzenlediği anlaşılmıştır.

Tablo 3.14 Sizce Kadın Kolları Niçin Vardır? (CHP'li Kadınlar)

CHP'li kadınların görüşmeleri incelendiğinde, kadınların siyasette temsil edilmedikleri sosyal gerçeğine daha uygun cevap verdikleri görülmüştür. Kadınların birçoğu kadınları siyasete teşvik etmek maksadıyla kadın kollarının kurulduğunu ifade etmişlerdir. Konuya ideolojik yaklaşan bir kesim Atatürk devrimlerine sahip çıkmanın kadın kolları olduğunu aktarmış, diğer bir kesim ise kadın haklarını korumak ve geliştirmek için var olduğunu ifade etmişlerdir.

''Ülke yönetiminde bir kadın olarak var olmak için mücadele etmek gerekiyor. Bunun aracı da kadın kollarıdır.'' (C-2).

''Kadınlara katkıda bulunmak, onlara haklarını anlatmak, çağdaş ve medeni yaşamın önemini anlatmak, eşitlik konusunda bilgilendirmek için vardır.'' (C-5).

''Kadınları siyasete kanalize etmek için.'' (C-1).

''Biz ezelden CHP'liyiz, Atatürk'ün ve onun ilke ve devrimlerinin izinden gitmeliyiz. Bence kadın kolları farklı kesimlere sesimizi duyurmak için vardır.'' (C-10).

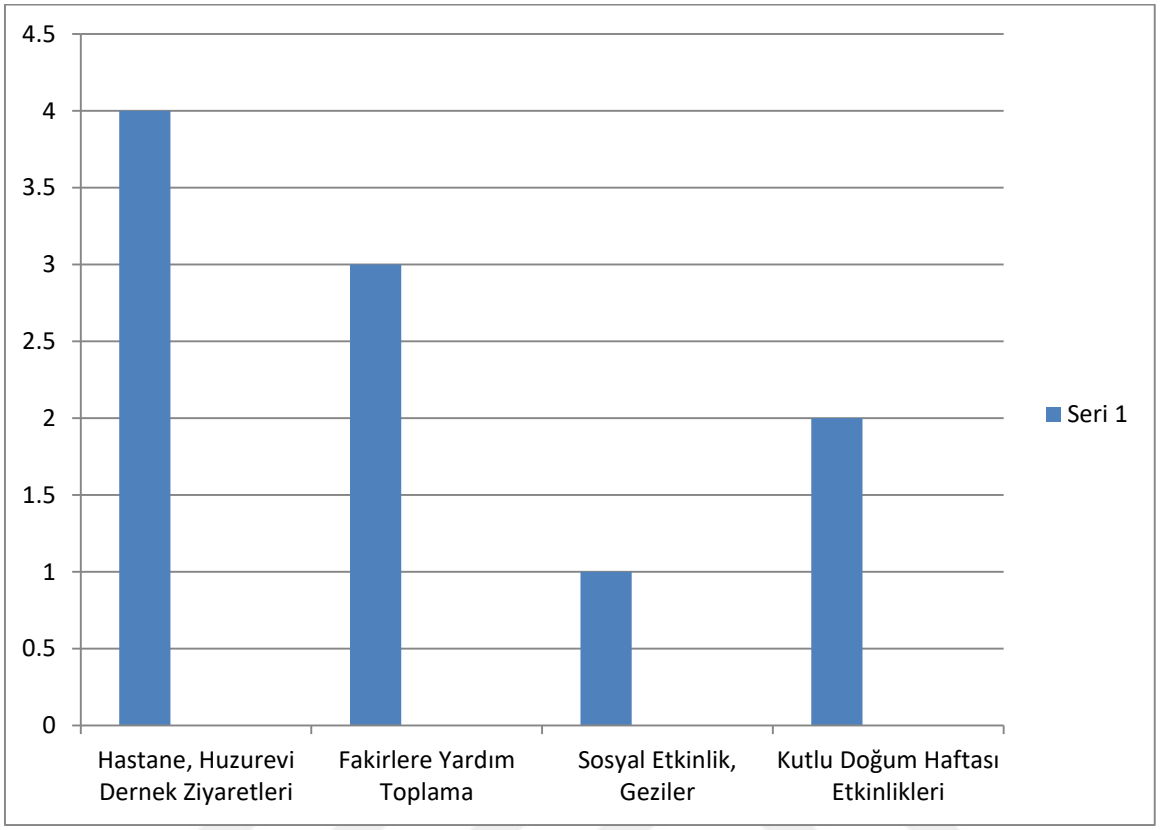
AK Parti'li kadınların büyük bir çoğunluğu, kadın kollarını boş zamanı değerlendirmek ve hayır içerikli sosyal faaliyetlerde bulunmak için bir araç olarak gördükleri anlaşılmıştır. Bu tür sosyal faaliyetler, yardımseverlik, hayır işleri, yakın ilgi ve hassasiyet gibi davranış ve eylem biçimleri ise cinsiyetçi rollerin pekişmesini sağladığı düşünülebilir.

CHP'li kadınların önemli bir bölümü kendilerini Kemalizm'in bir neferi, kadın kollarını da bunun bir aracı olarak gören ifadeler kullanmışlardır. Ayrıca her iki partiye mensup kadınlar arasında çok az sayıda da olsa iş bulma umuduyla ya da siyasete ilgi duymak, siyaseti öğrenmek ve siyaset hakkında bilgi sahibi olmak için kadın kollarına üye olduğunu ifade edenler de mevcuttur.

Kadınların siyasette temsil eksikliğinin vurgulanması, kadınların siyasal ve sosyal haklarının genişletilmesi gibi talep ve söylemlerin cılız kalması, her iki siyasal parti kadınlarının erkek egemen bir siyasal yapıyı benimsediklerinin bir işareti olarak algılanmalıdır. Bu durum farkında olunmadan toplumsal cinsiyet algısının siyasette kendini hissettirmesine ve kimlik kazanmasına yol açmaktadır. Çözüm yolu olarak, siyasal parti organizasyonlarında kadın kolları ya da kadın örgütlenmeleri yapılarının reel ve güvenilirliği olan politik bir kadın gündemi oluşturamadıkları gözlemlenmiştir. Kadın kolları örgütlenmelerinin, bir kadın politikası oluşturmadıkları, temsilde adalet, eşitlik, kadın gücü, kadın hareketi gibi argümanları söylemsel düzeyde dile getirmemeleri dikkat çekicidir.

3.2.12 Kadın Kolları Faaliyetleri

Tablo 3.15 Üyesi Olduğunuz Kadın Kolları ne gibi faaliyetler yürütüyor? (AK Parti'li Kadınlar)

AK Parti'li kadınların yorumları aşağıda ye almaktadır.

''Boş durmuyoruz aslında biliyor musun? Hasta ziyaretleri yapıyoruz. Muhtaç arkadaşlar oluyor tamam mı? Çeyrek altın için kendi aramızda para topluyoruz. Huzurevi'ne yaşlıları ziyarete gidiyoruz. Kermes yapıp, parasıyla fakir öğrencilere burs veriyoruz.'' (A-7).

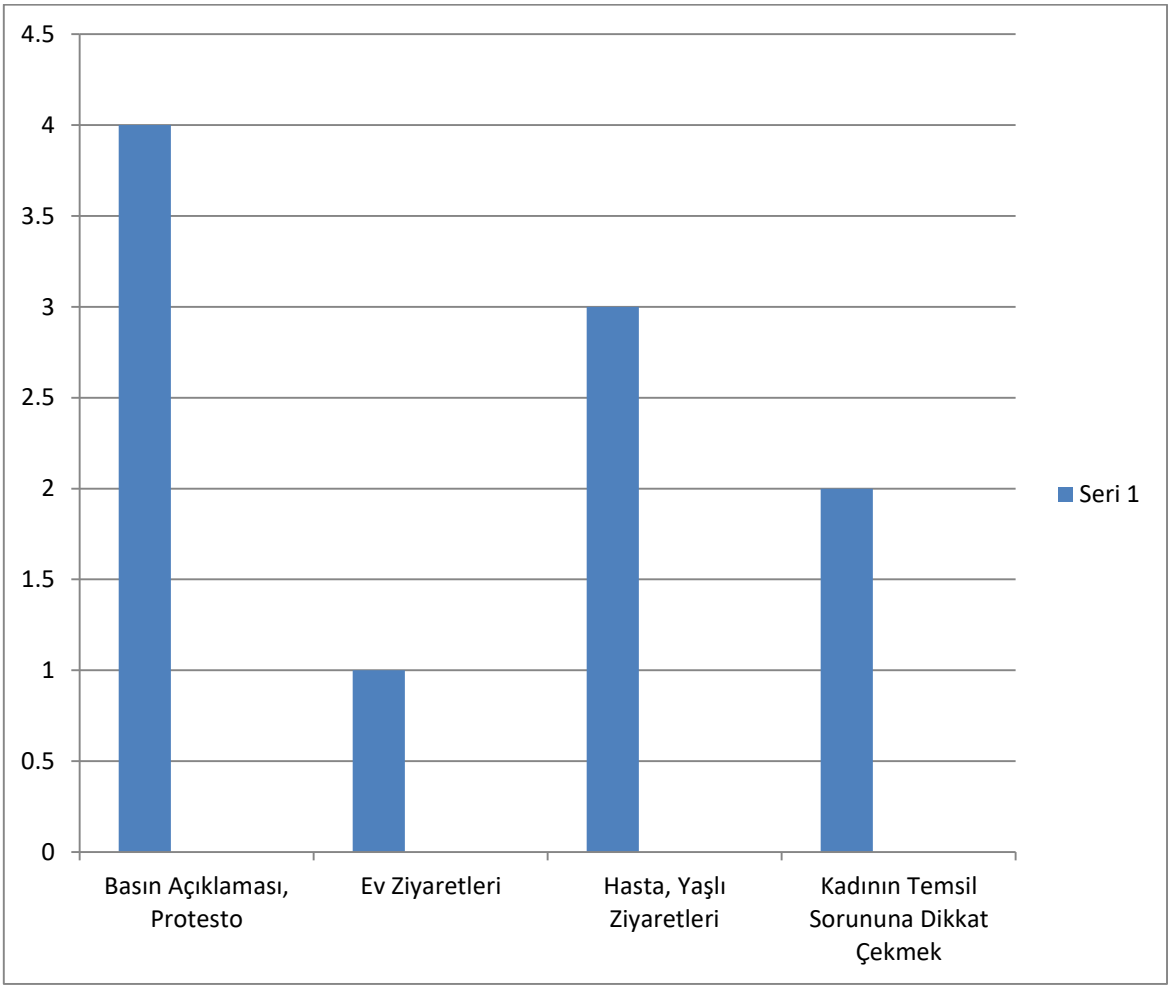
''Ben emekliyim. Emekli maaşımdan her ay 300 lira öğrencilere burs veriyorum. Bir de Muratpaşa Belediyesi ile görüştüm yer vermeleri için. Pazarda ikinci el neşriyat satıp, parasını Hacettepe'de okuyan iki tane kızıma gönderiyorum. Kızım diyorum ama komşumun çocukları. Canları sağ olsun. Hayır, işi yapmaya çalışıyoruz elimizden geldiğince.'' (A-9).

''Kermes, gezi falan düzenleniyor bazen. Şehit aileleri için para yardımı topluyoruz. Kötü bir işimiz yok diyeyim sana.'' (A-4).

''Kutlu doğum haftasında, kurban bayramlarında mevlit okutuyoruz biz. Sonra, kurban derilerini yurtlara bağışlıyoruz. İlçe ziyaretleri, doğumevi ziyaretleri yapıyoruz.''(A-8).

Görüşme içerikleri değerlendirildiğinde AK Parti'li kadınların kadın kolları faaliyetleri, hayır işleriyle ilgili ve sosyal yardımlaşma çalışmaları ile sınırlı olduğu anlaşılmıştır. Öte yandan Hayır, işleri, fakir insanlara maddi yardım yapma, dini etkinlikler gibi muhafazakâr kadın profilini pekiştirici eylem biçimleri geliştirdikleri anlaşılmıştır. AK Parti'li katılımcıların kadın cinayetleri protesto etmek, seslerini duyurmak, kadın haklarını savunmak gibi faaliyetler düzenlemedikleri ve ketum olmaları da dikkat çekici bir faktördür.

Tablo 3.16 Üyesi Olduğunuz Kadın Kolları ne gibi faaliyetler yürütüyor? (CHP'li Kadınlar)

''Erkeklerin yapacağı işler farklı, kadınların ki farklı… Mesela ev ziyaretlerinde kadınlar daha rahatlar. Biz, kadın ve çocuklara daha rahat ulaşıyoruz.'' (C-2).

''Biz toplumsal olaylara, siyasete akılcı ve duyarlı yaklaşıyoruz. Protesto, basın açıklaması hakkımızı kullanıyoruz. Mesela geçenlerde CLK'nın elektrik zamlarını protesto ettik ve kadınlar olarak yürüdük kapalı yolda.'' (C-5).

‘’Kadınların sorunlarını dinliyor ve yardımcı olmaya çalışıyoruz. Teknik anlamda kusursuz olduğumuzu söyleyemem ama sanki iletişim problemimiz var gibi görünüyor.’’ (C-1).

‘’Adı üstüne kadın kolları işte. Neden erkek kolları yok? Diye sormaya gerek var mı? Çünkü siyaset erkeklerin tekelinde. Hiç olmazsa kadınların bu alanda seslerini duyurmaya çalışmak gibi bir misyonumuz var. ‘’(C-4).

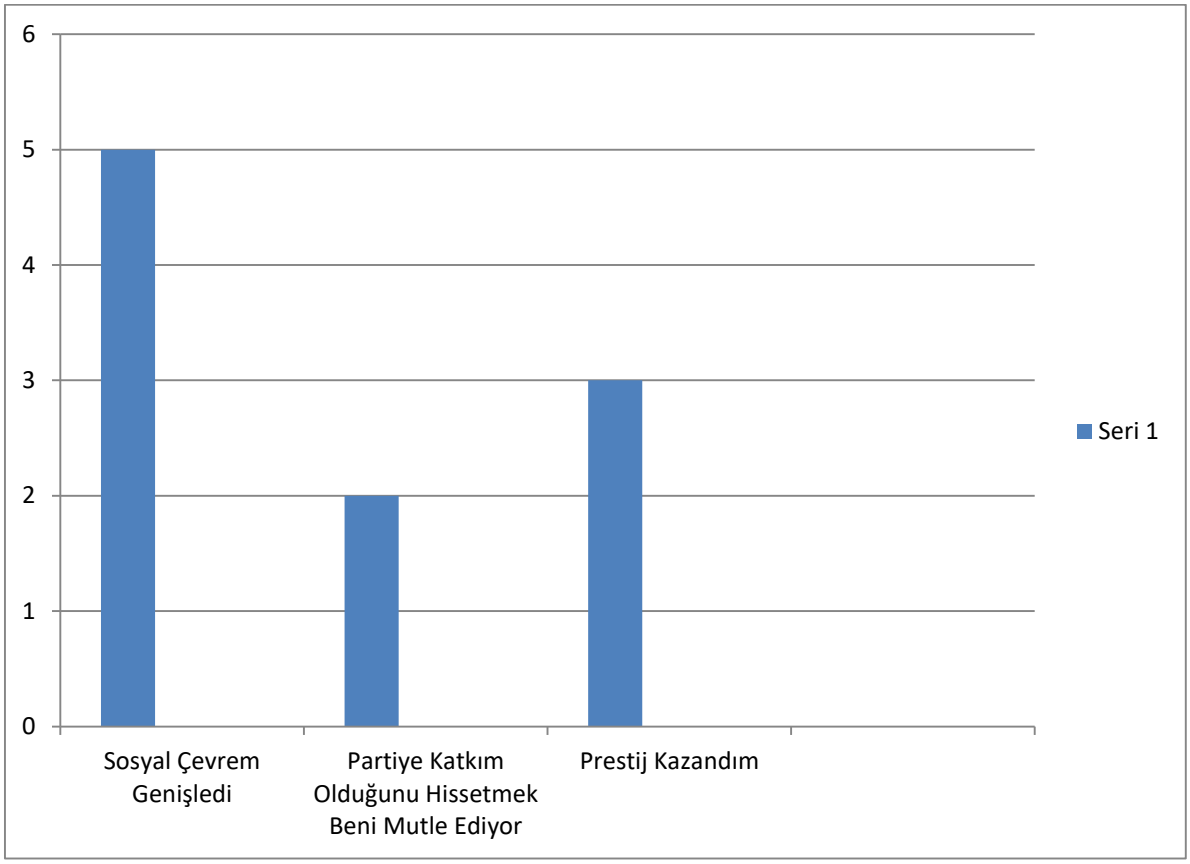
Görüşme içerikleri incelenirse, CHP’li kadınların öz eleştiride bulundukları, kadın kolları yerine niçin erkek kollarının olmadığının sorulması gerçekten dikkat çekicidir. Bu yönüyle siyasetin erkek işi olarak toplumda algılandığı, erkek egemen bir amaca hizmet eden siyaset anlayışının da kadınların edilgen ve ikincil rollerini pekiştirici bir üslup ve söylem geliştirdiği anlaşılmaktadır.

Hedefi kadınların toplumsal sorunlarına, siyasette temsil sorunlarını çözmek ve bağımsız bir kadın hareketi geliştirmek yerine erkek egemen bir siyasal yapıya hizmet eden kadın kolları, amaçlarını gerçekleştirmekten uzak görünmektedir. CHP’nin kadın özgürlüklerine ve bireyselliğine vurgu yapmasına rağmen, kadın kolları faaliyetlerinin de hedef ve misyonlarından uzak oldukları, kadınların siyasi haklarına ve kamusal alanda üstlenecekleri roller için herhangi bir proje üretmedikleri görülmüştür. Kadınların sadece söylemsel olarak siyasette kadın eşitliğini savundukları, buna paralel olarak 2012 CHP olağan kongresinde %25’lik kadın kotası uygulanacağı yönünde karar alınmasına rağmen kotanın uygulanmaması dikkat çekicidir.

CHP kadın kollarının halkla iletişim konusunda problem yaşadıkları anlaşılmaktadır. Ev ziyaretlerinin yok denecek kadar az olması, sosyal organizasyonlardaki faaliyetlerin kısıtlılığı, kapsayıcı olmaması, hasta ve ev ziyaretleri gibi aktivitelerin yetersiz yapılması büyük bir dezavantajdır. Bu yönüyle AK Parti kadın kollarının organizasyon yönetimi açısından CHP kadın kollarından daha aktif ve başarılı olduğu gözükmektedir.

3.2.13. Kadın Kolları Sosyal Hayat

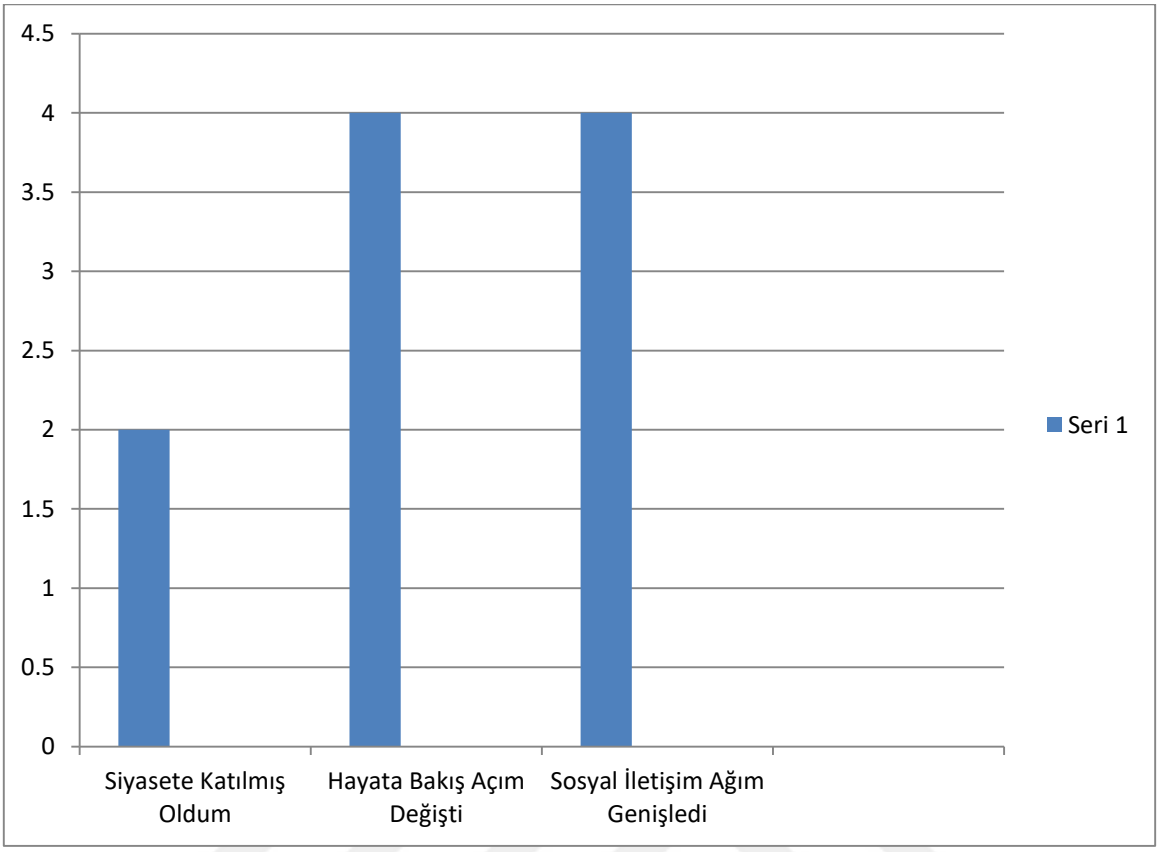
Tablo 3.17 Kadın Kollarına Katılmak Hayatınızda Neleri Değiştirdi? (AK Parti'li Kadınlar)

Sorulan soru üzerine katılımcıların yarısı, kadın kolları sayesinde sosyalleşme imkânı bulduğunu ve yeni insanlarla tanışarak geniş bir iletişim ağına sahip olduğunu dile getirmişlerdir. Bunun yanında bir kısım kadın ise psikolojik tatmin denilebilecek saygınlık elde ettiğini düşünmektedir. Partiye katkı amaç üye olduğunu ve parti için çalışmanın da kendilerine haz verdiğini ifade eden kadın katılımcılar da mevcuttur.

Dikkat çekici nokta AK Parti'li kadınların çoğunluğunun siyasal temsil, kamusal alanda görünürlük, kadın haklarını temsil etme gibi feminist özgürlükçü yaklaşımlarda bulunmamış olmasıdır. Öyle ki parti tüzüklerinde ve yönetmeliklerinde vurgulandığı üzere, kadın kollarının belirli bir vizyonu ve görevleri bulunmaktadır. Verilen cevaplara bakıldığında bir iç tutarsızlık bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.18 Kadın Kollarına Katılmak Hayatınızda Neleri Değiştirdi? (CHP'li Kadınlar)

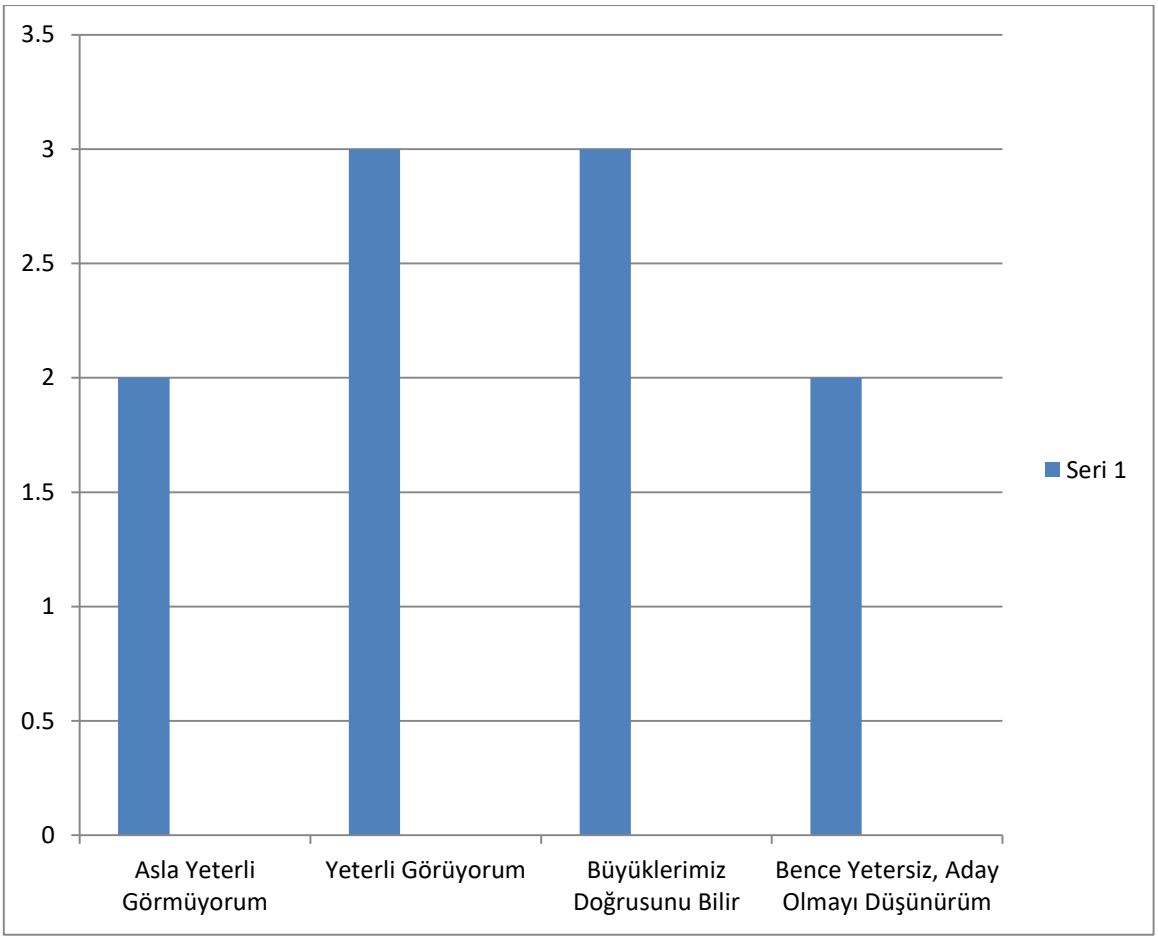

CHP'li kadınların büyük bir bölümü, kadın kolları mensubu olmasıyla birlikte sosyal iletişim ağını genişlettiklerini, dayanışma ve yardımlaşma duygusunun arttığını ifade etmişlerdir. Hayata bakış açılarının, siyasal katılımla birlikte değiştiğini, daha bilinçli ve duyarlı olduklarını belirtenlerin sayısı az olmamakla birlikte yetersizdir.

AK Parti'li kadınlarla kıyaslandığında CHP kadın kolları örgütlenmelerinin, ideolojik anlamda farklı olsa da benzer amaçlar ve kazanımlar elde ettiklerini görmek mümkün olmuştur. Kadın kollarına katılmakla birlikte, genişleyen sosyal ağlar, yardımlaşma ve dayanışma duygularının güçlenmesini sağlamış, kadınlara sosyalleşme ortamı sağlamıştır. CHP kadın kollarının siyasal katılımın güçlenmesi, kadın haklarının temsilinin görünürlüğü gibi hedefler, kadın kollarının kazanımları arasında yer almamış olması dikkat çekicidir. CHP kadın kollarının siyasal hedefler, kadınların kamusal alanda görünürlük gibi konulara değinmemiş olması dikkat çekicidir.

3.2.14. Siyasette Kadın Temsili

Tablo 3.19 Kadınların parlamentoda temsillerini yeterli görüyor musunuz? Neden? (AK Parti'li Kadınlar)

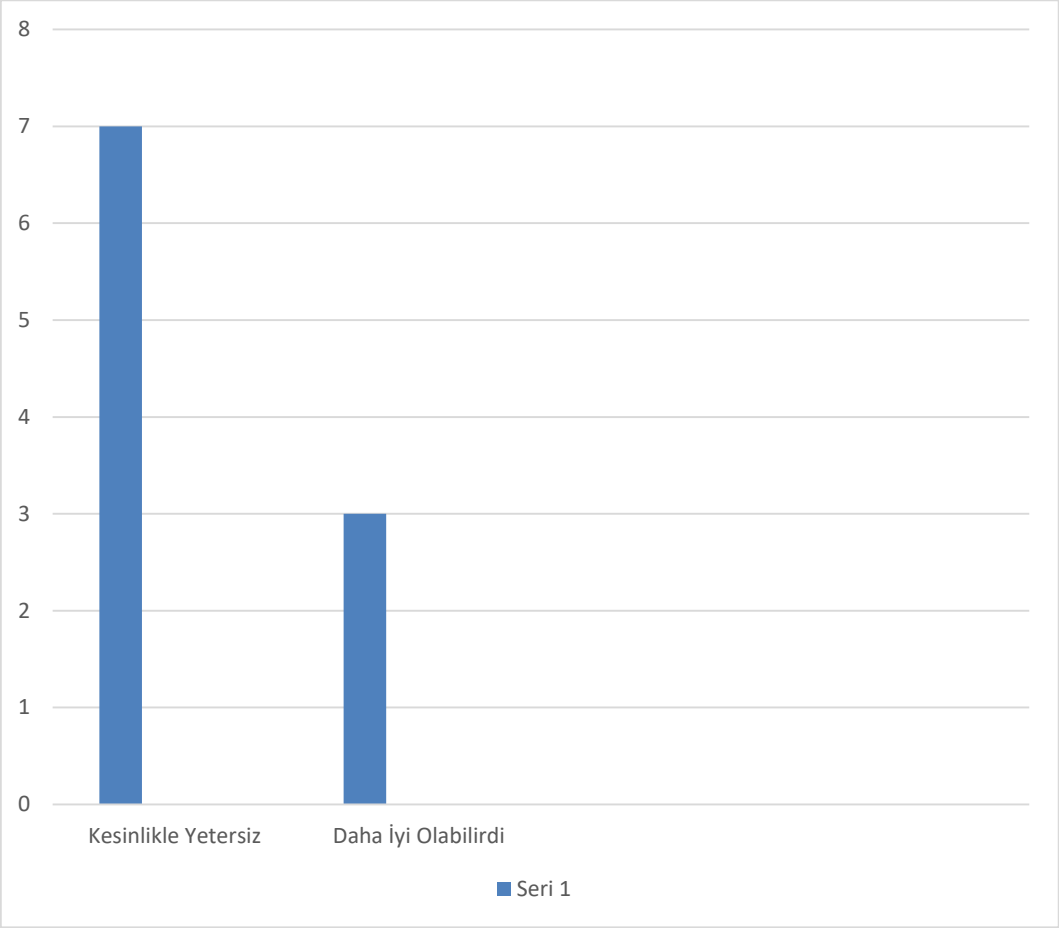
AK Parti'li katılımcıların görüşmelerine göre, kadınların parlamentoda temsillerini yeterli görenler ve yeterli görmeyenler bulunmaktadır. Kadınların Meclis'teki temsil oranlarını yetersiz gördüğünü ve aday olmayı düşünebileceğini belirten kadınların oranı ise düşük düzeyde kalmıştır. Bu yönleriyle AK Partili kadınların siyasal temsil konusunda net olmadıkları gözlemlenmiştir. ''büyüklerimiz bilir'' ve ''yeterli temsil oranları var'' şeklinde cevap veren bazı katılımcılar kadınların kamusal alanda temsili problemine duyarsız kaldıkları ve kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan problemlerine değinmedikleri anlaşılmıştır. Katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

''Tabi ki kadın temsil oranları yetersiz. Her ilden en az 1 tane kadın adayın gösterilmesi lazım ki kadınların problemlerini, kadın cinayetlerini dile getiren birileri olsun .''(A-10).

''Ben partiye hizmet etmek için geldim. Üzerime düşeni yaparım ama Başbakanımız, büyüklerimiz daha doğrusunu bilirler.'' (A-2).

''Antalya'dan Sena Nur Çelik var kadın milletvekili. Birçok yerden de kadın vekiller var zaten. Bence yeterli.'' (A-8).

Tablo 3.20 Kadınların parlamentoda temsillerini yeterli görüyor musunuz? Neden? (CHP'li Kadınlar)

CHP'de görüşmeye katılan kadınların, kadının parlamentoda temsil sorununa AK Parti'li kadınlardan daha duyarlı bir biçimde cevap verdikleri görülmüştür. Feminist eleştirel bir bakış açısını benimseyen CHP'li kadınlar, kamusal alanda kadınların erkek egemen bir siyasi yapıya hizmet etmekle mükellef kılındığını dile getirmişlerdir. CHP'de kadınların parlamentodaki temsil durumunu yetersiz olarak görenler çoğunluktadır. AK Parti'li kadınlarda ise nicel olarak az görünmektedir.

CHP'li kadınların ifadeleri ise,

''Kamusal alan erkeklerin işgali altındadır. Doğal olarak mecliste kadın sayısı az. Hep kotadan bahsediliyor ama simgesel olduğunu düşünüyorum ben bunun.'' (C-5).

''Yetersiz elbette. Ataerkil toplumun her alanda da öznesi erkek oluyor maalesef. Kadına söz hakkı tanınmıyor. Kadından geleneksel konumunu evde muhafaza etmesi isteniyor diye düşünüyorum ben.'' (C-7).

''Yeterli değil kesinlikle. Siyaset, toplum genelinde erkek işi olarak görülüyor, bu algıyı kırmak lazım. Bu algı eğitimli, özgürlükçü, sosyal demokrat bir kesimle değiştirilebilir. Bunun yolu da insanları eğitmekten geçiyor.'' (C-9).

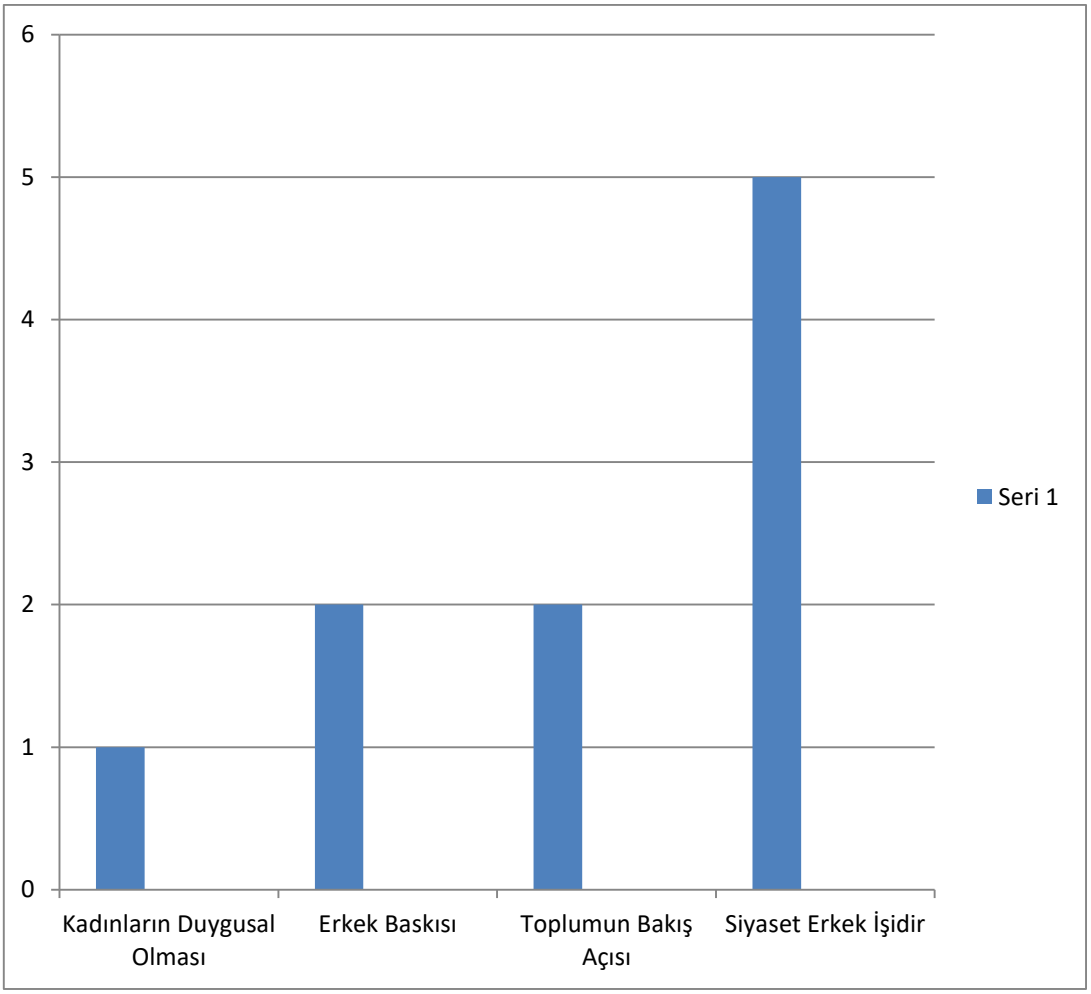
CHP'li kadınların ifadeleri, AK Parti'li kadınlarla kıyaslandığında daha net ve kararlı görünmektedir fakat CHP'li kadınlar bu konuda somut bir proje üretememişlerdir. Kadın kollarının yapabileceği bir dizi faaliyetler vardır fakat kadın kollarının özerk bir yapısının bulunmaması, kendisine ait bir mali bütçesinin olmaması ve imkânların kısıtlılığı, hedeflerin gerçekleştirilmesini engellemektedir.

CHP kadın kollarının, belli bir nispette kadınların parlamento ve kamusal alanda temsil sorunlarını çözme, kadının toplumsal konumunu iyileştirme gibi hedefleri olduğu, AK Parti'li kadınların ise önceliğinin parti başarısı olduğu gözlemlenmiştir**.** Ayrıca AK Parti'li kadınlara göre kadın kolları, kadınların sosyalleşmesi ve sosyal iletişim ağını genişletmesi gibi misyonları da içermektedir. Her iki siyasal partinin kadın kollarının, toplumsal değişmeyi, kadın haklarını, kadın-siyaset ilişkisini iyi okuyamadıkları, kadınların siyasal temsil sorunlarını çözmek için bir proje, bir çözüm önerisi ortaya koyamadıklarını göstermektedir.

AK Parti'nin muhafazakâr bir kimliğe sahip olması, kadın temsilinden ziyade partinin başarısının daha ön planda tutulmasına sebep olmuştur. Kadın siyasal katılımdan ziyade kadın kolları örgütlenmesinin bilhassa seçim dönemlerinde aktif olduğu bunun dışındaki zaman dilimlerini ise hayır içerikli sosyal faaliyetler ve çay partileri düzenleyerek bir sosyalleşme pratiği ortaya koydukları anlaşılmaktadır. CHP kadın kollarının da AK Parti kadın örgütlenmelerinden çok farklı olmadığı görülmektedir. Söylem ve ideolojik olarak farklı argümanları olsa da aynı erkek egemen siyasal yapılara hizmet ettikleri, bunun karşılığında da saygınlık kazanma, sosyal iletişim ağını genişletme, maddi ve manevi menfaat temin etme gibi amaçları olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.15. Siyasal Temsil

Tablo 3.21 Kadınların Siyasal Katılımını Engelleyen Faktörler Neler Olabilir? (AK Parti'li Kadınlar)

Muhafazakâr partilerin eğilimlerinden birisi de, toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünün varlığını kabul etmeleri ve buna göre davranmalarıdır. Dolayısıyla kadınların el becerisi ile yapabileceği işler ve erkeklerin güç, iktidar ve para ile yapabileceği işler vardır. Öyle ki siyaset gibi maddi ve manevi kaynak, entelektüel tecrübe gerektiren bir alan ise ataerkil kültüre hizmet etmektedir. Verilen cevaplardan bazıları aşağıdadır.

''Tansu Çiller'den gördük göreceğimizi, Erdoğan işini iyi yapıyor zaten.'' (A-1).

''Erkekler siyasette çok baskınlar bence. Biz kadın kolları olarak onlar bir mevki, makama gelsinler diye çalışıyoruz. Türkiye'deki siyasi kültürden kaynaklı bir durum bu.'' (A-6).

''Biz kadınlar çok duygusalız, o yüzden siyaseti hep erkekler yapıyor. Biz siyasetin içinde olsak komşumuza bile siyasi gücümüzü göstermeye çalışırız. Profesyonel davranamıyoruz. Siyasetçi olacaksa Tayyip gibi olsun.''(A-10).

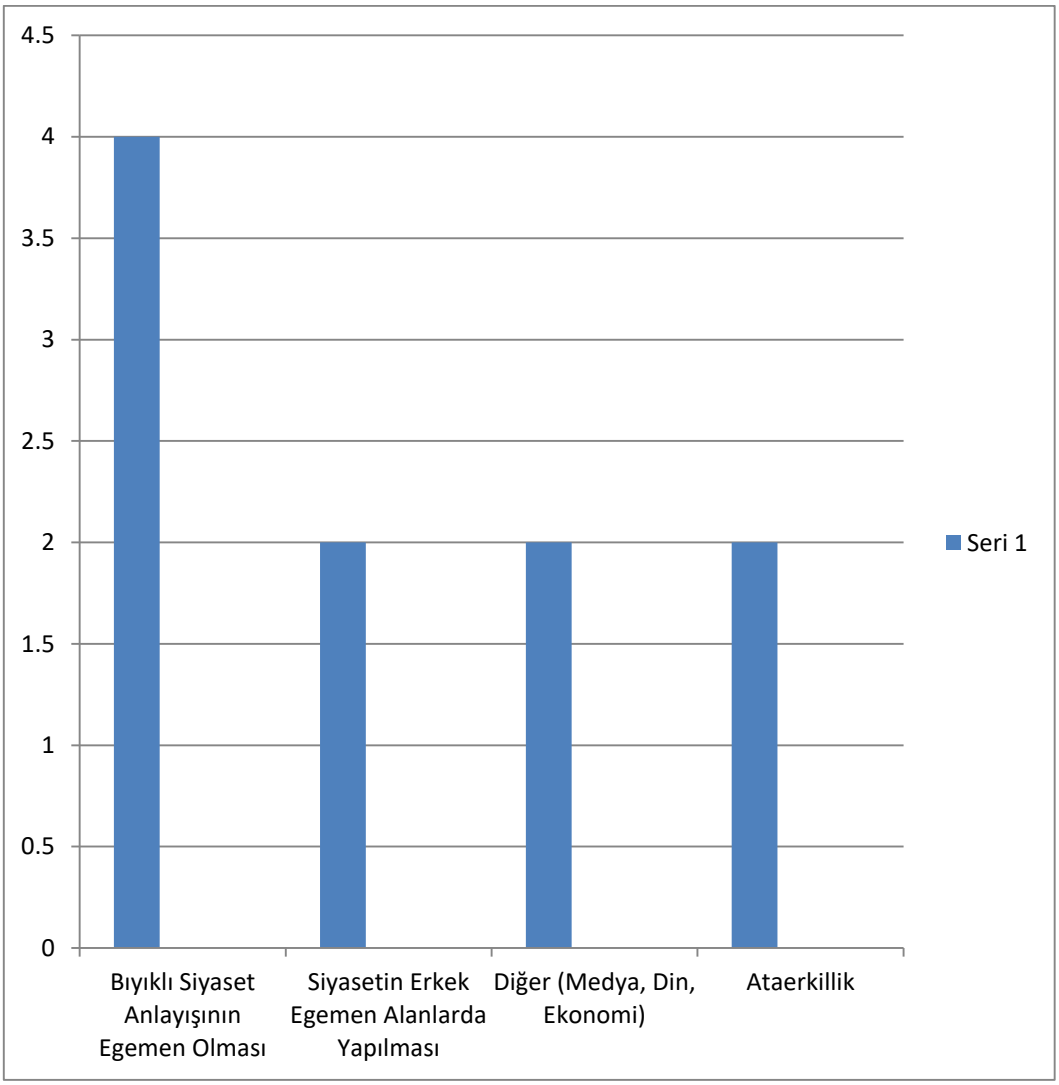
AK Parti'li kadınların ifadelerine göre, ''siyaset erkek işidir'' diyenlerin sayıca az görünmemektedir. ''Siyasetin bir erkek işi olduğu'' kadın üyelerin büyük bir çoğunluğunca kabul edilmiştir. Öte yandan kadınların siyasete katılmasını engelleyen faktörler hakkında toplumun bakış açısı, erkeklerin kadınlar üzerinde baskıları ve kadınların duygusal olmaları gibi nedenler sıralanmıştır.

AK Parti'li kadınlar her fırsatta Recep Tayyip Erdoğan hayranlığını ve ona olan sevgilerini dile getirmişlerdir. Kadın siyasetçiyi tercih etmek yerine, Recep Tayyip Erdoğan'ın çok başarılı bir siyasetçi olduğunu vurgulamışlardır. Bu durum dikkat çeken bir özelliktir. Diğer bir nokta ise kadınların büyük bir çoğunluğun siyaseti erkek işi olarak algılamasıdır. Buradan hareketle, AK Parti kadın kollarının, erkek egemen bir siyasal alana hizmet ettikleri, kadınların bağımsız ve özgür bir şekilde temsil edilmeleri için bir çözüm önerisi ya da çalışma yapmadıkları anlaşılmaktadır.

AK Parti'li kadınların büyük bir çoğunluğunun siyaseti erkek işi olarak algılaması, ataerkil ve geleneksel bakış açısının bir ürünüdür. Muhafazakâr yaşam biçimi kadınları erkeklere bağlı hale getirmiş, sosyal, kültürel ekonomik olarak erkek egemenliğini benimseyen kadınlar, doğal olarak kamusal alandaki siyasal taleplerini de erkeklere feragat etmişlerdir. Siyasal katılımlar ise büyük ölçüde seçim zamanlarında ev ve mahalle ziyaretleri, partiye üye kazandırmak için hafta başı toplantıları şeklinde gerçekleşmektedir.

Bu durum kadınların siyasetten izole edilmesine sebep olmaktadır. CHP kadın kolları grev, eylem yapma, basın açıklaması yapma gibi siyasal hakları kullanırken sosyal yardımlaşma derneği gibi hareket edildiği ve tüzüklerde ifade edilen misyonlardan uzak oldukları görülmektedir. Erkeklere yardımcı olma, yan kol vazifesi görme şeklinde bir siyasal örgütlenme söz konusudur. Bu durum feminist eleştirel açıdan değerlendirdiğinde, kadınların parti içindeki konumu, edilgen, kısıtlı ve asimetriktir. Partiye üye konumunda bulunan kadınlar, kadın gereksinimlerini, kadınların temsil sorunlarını politikleştirerek ortak gündem oluşturamadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca her iki kadın kollarının birbirleri ile iletişim halinde olmamaları dikkat çekicidir.

Tablo 3.22 Kadınların Siyasal Katılımını Engelleyen Faktörler Neler Olabilir? (CHP'li Kadınlar)

CHP'li kadınların görüşme cevapları incelendiğinde özetle erkek egemen bir kültürün, kadınların siyasal katılımları üzerine büyük olumsuz bir etki yaptığı dile getirilmiştir. Bunun yanında Siyasetin kahvehane, yerel gibi erkek egemen mekânlarda konuşulması ve propagandasının yapılması da kadınların siyasetten uzak kalmalarına sebep olduğu ifade edilen diğer bir faktördür. CHP'li kadınların vermiş olduğu cevaplar son derece dikkat çekicidir.

''Siyaset anlayışının erkek egemen yapıya hizmet etmesi, maalesef kadınları kamusal alandan izole ediyor. Bir de gelenek ve adetlerin baskısı, kadını sürekli ev içinde konumlandırıyor diye düşünüyorum.'' (C-2).

''Bıyıksız siyasete ihtiyacımız var kanaatimce. Kadınları siyasete kazandıracak bir yapının oluşturulması lazım. Yardımcı ve yan kollar ile kadının siyasetteki konumunun tamamen düzeleceğini düşünmüyorum.'' (C-9).

‘’Her şeyden evvel kimse şunu demiyor: Kadınların siyasete ayıracak vakti kalıyor mu ki? Temizlik yapmak, çamaşır yıkamak, yemek yapmaktan… Bir de çocuk bakımı eklenince kadın evden çıkamıyor ki…’’(C-8).

Verilere göre kadın kollarının yan kol ya da yardımcı kol olarak konumlandırılması ile kadınların siyasal sistem içerisindeki konumunun düzeleceğini düşünmeyen kadın üyenin (C-2) ifadesi dikkat çekicidir. CHP'li kadınların, siyasette kadınların temsil sorunlarına realist bir biçimde yaklaştıkları görülmüştür. Feminist eleştirel bir tavırla, ‘’bıyıksız bir siyasal alana’’ ihtiyaç duyulduğu dile getirilmiş, fakat bunun için somut ve gerçekçi bir plan, çalışma ya da proje üretilmediği anlaşılmıştır.

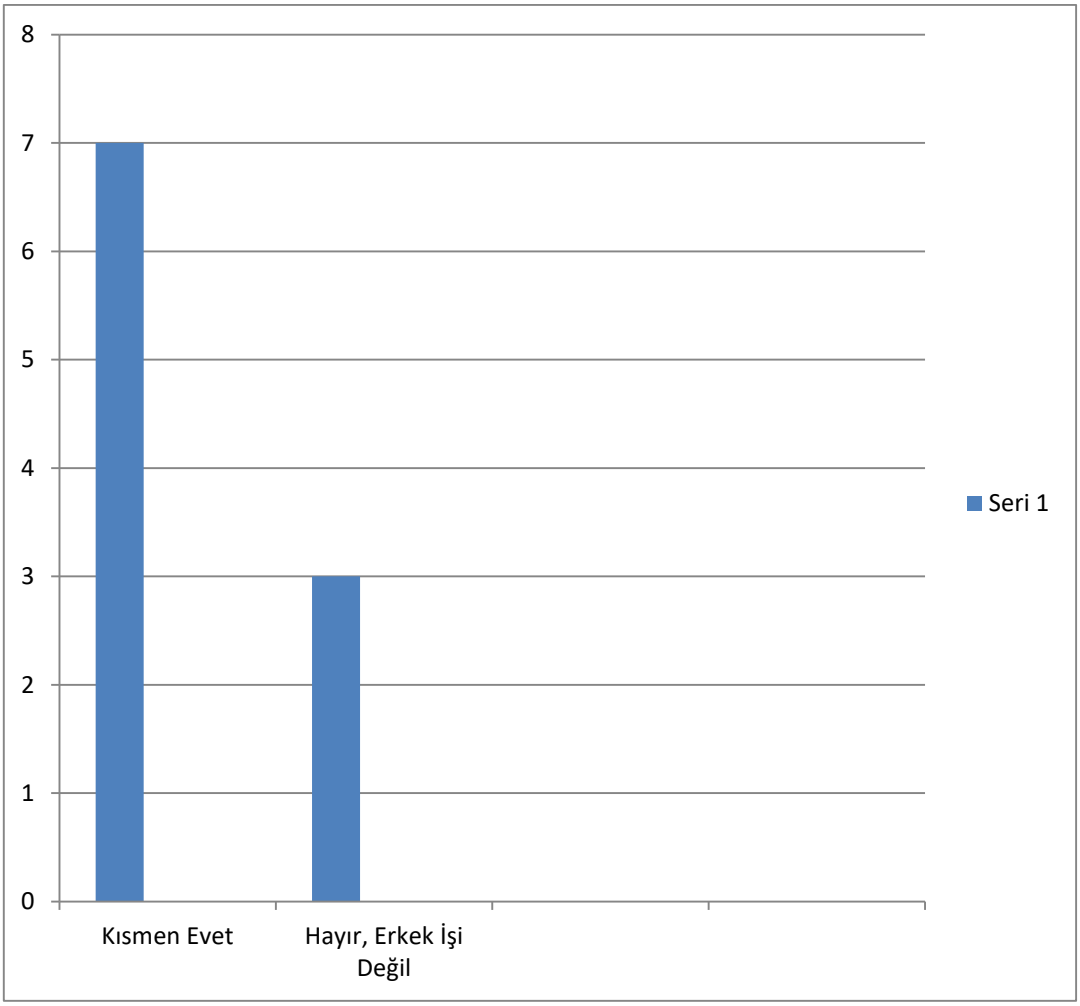
AK Parti'li kadınlarla kıyaslandığında CHP'li kadınların, kadınların siyasal alanda temsil sorunu konusunda daha kararlı oldukları gözlemlenmiştir. AK Parti'li kadınlar için önemli olan partinin seçimlerdeki başarısına odaklandıkları gözlemlenmiştir. Bu başarı da AK Partili kadınlara göre, Recep Tayyip Erdoğan gibi entelektüel, başarılı ve zeki bir siyasetçiyle mümkündür.

Recep Tayyip Erdoğan'ın reel ekonominin gerektirdiği pragmatizmi benimsemesi, büyük sorunlara kısa sürede geliştirdiği çözümler, karizmatik bir lider olması, dindar ve muhafazakâr bir kimliğe sahip olması gibi özellikler onu AK Parti'li kadınlar için vazgeçilmez kılmaktadır. AK Parti'li katılımcılara göre seçmen partiden ziyade, Recep Tayyip Erdoğan'a oy verme eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla Erdoğan'ın zaferi tüm kadınların da başarısı olarak algılanmaktadır.

Siyasal katılımı engelleyen faktörler olarak her iki siyasal partinin de geleneksel sosyal kontrol mekanizmalarına değinmemesi, kültürel pratiklerin ve din faktörünün etkisinin konuşulmamış olması ayrıca dikkat çekicidir. Feminist eleştirel açıdan bu durum incelendiğinde, kadın erkeğe bağımlı olmamalı, kendi özgür, kadın kimliği ile toplumda kadın desteği kazanmalıdır. Kadınların erkek egemen bir siyasal sistem içerisinde işlevsiz hale gelmektense bağımsız ve özgürlükçü, sivil bir kadın hareketiyle kadın siyasal katılımını etkin kılacak eylem planları, siyasal katılım izleme ve denetleme komiteleri kurmalarının daha akılcı olacağı öngörülmektedir.

3.2.16. Siyaset Algısı

Tablo 3.23 Sizce Siyaset Bir Erkek İşi midir? Neden (AK Parti'li Kadınlar)

Sorulan soru üzerine AK Parti'li kadınların büyük bir çoğunluğu, siyasetin erkek işi olduğunu ifade etmiştir. Az bir kısmı da siyasetin erkek işi olmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda AK Parti'li kadınların muhafazakâr, ataerkil bir bakış açısına sahip oldukları söylenebilir. Feminist ve özgürlükçü bir bakış açısına sahip olmayan kadın kollarının, kadının siyasette temsil sorunlarına hiç değinmemeleri dikkat çekicidir. Görüşme yapılan kadınların ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

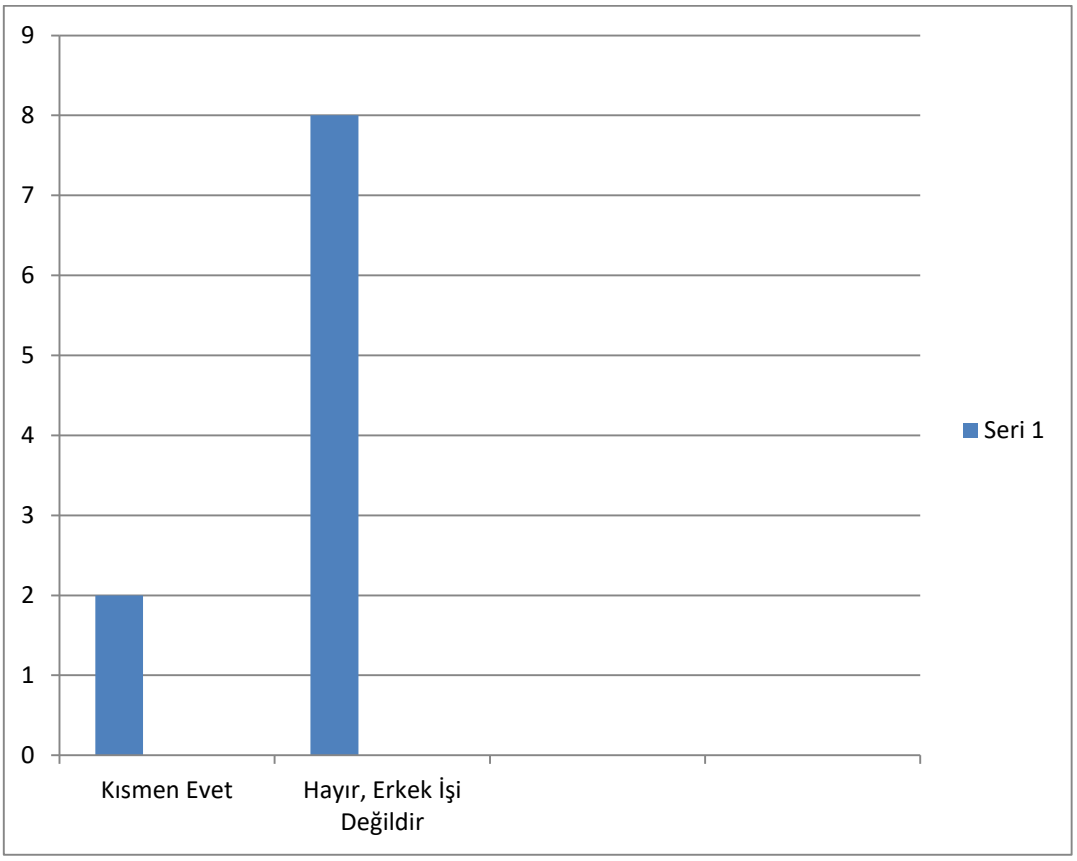
''Yalana gerek yok ablası… Siyasetçi dediğin sazın her teline vuracak. Siyasetçi dediğin Tayyip gibi olacak. Allah yolunu açık etsin, kardeşimin.'' (A-7).

''Şimdi şöyle bir durum var… Kadın ev işlerinde kabiliyeti vardır. Ama siyasette söz sahibi de erkektir. Ha şunu da söyleyeyim. AK Parti, kadınları en çok düşünen ve değer veren partidir.'' (A-8).

''Kadın vekillerimiz de var. Siyaset tamamen erkek işidir diyemem.'' (A-4).

‘’Siyaset erkek işi olsaydı, kadın kollarına ihtiyaç duymazlardı ki. Siyasi partilerin kadın seçmene de kadın siyasetçilere de ihtiyacı var.’’ (A-5).

Tablo 3.24 Sizce Siyaset Bir Erkek İşi midir? Neden (CHP’li Kadınlar)

CHP’li kadınların büyük bir bölümü siyasetin bir erkek işi olmadığını dile getirmiştir. AK Parti kadın kolları ile kıyaslandığında CHP’li kadınların büyük bir kısmı siyasetin erkek işi olmadığını ifade etmişlerdir. CHP’li kadınların siyasal alanda rol üstlenme açısından özgüveni yüksek ve kararlı oldukları gözlemlenmiştir. Bu durumun CHP’li kadınların sosyal ve ekonomik statüleriyle yakından bir ilgisi olduğu bilinmektedir.

CHP’nin ideolojisinin özgürlükçü ve eşitlikçi bir anlayış üzerine inşa edilmiş olması, kadın hareketlerinin ön plana çıkmasını sağlamıştır. CHP’li kadınların siyaseti erkek işi olarak algılamamasının nedenlerinden bir tanesinin bu olduğu söylenebilir. CHP’li kadınların vermiş olduğu görüşme cevapları da dikkat çekici düzeydedir.

‘’Atatürk’ün kurduğu Laik cumhuriyet, kadının kamusal alanda rol üstlenmesini, hem sosyal hem de ekonomik olarak güçlenmesini teşvik etmiştir. Bu sebeple ideolojimiz, kadınsız bir siyaset olamayacağını benimsiyor.’’ (C-1).

‘’Siyaset elbette erkek işi değil. Erkeklerin yapamayacakları bir dizi işler var. Bunları başarıyla kadın kolları gerçekleştiriyor. Ayrıca Genel Başkan Yardımcımız İzmir Vekili Selin Sayek Böke, bir kadın olarak bizi gururlandırıyor.’’ (C-3).

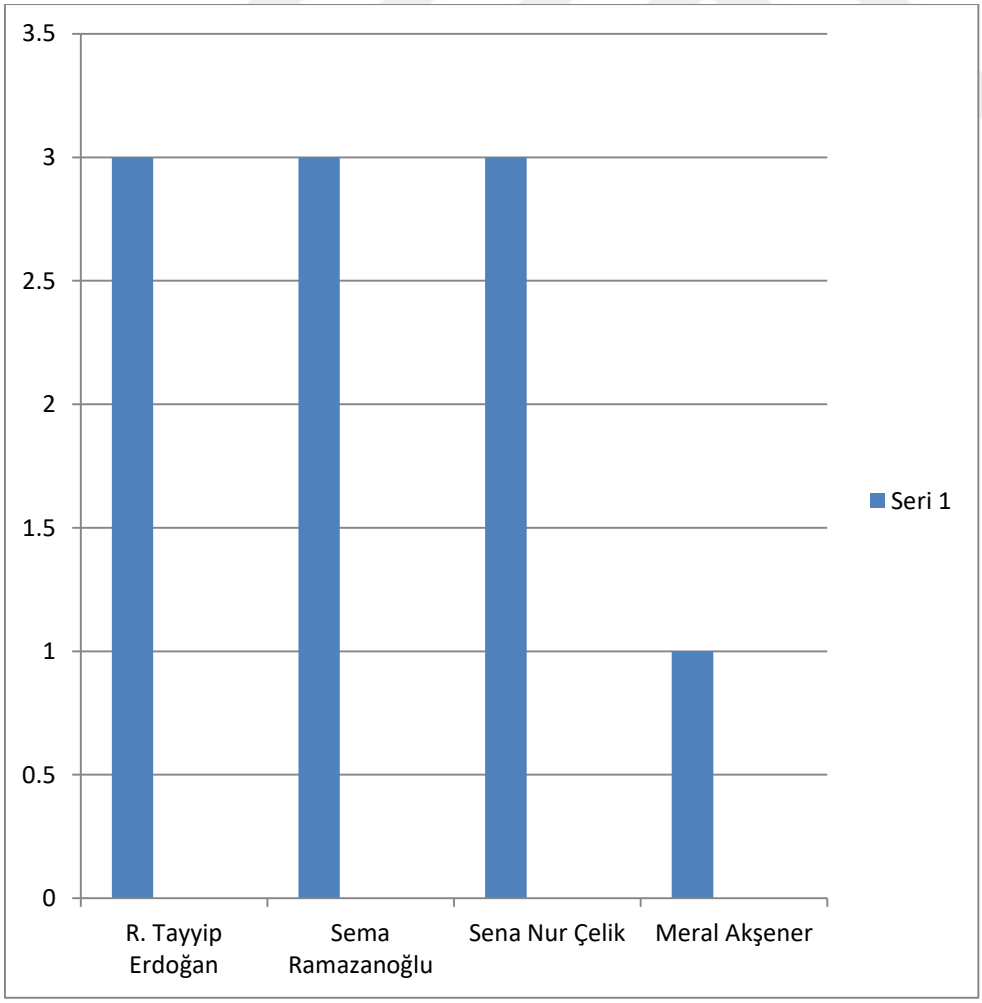
‘’Türkiye’de siyaseti erkek işi olarak görenler var, siyasetin sorunu onlar bence.’’ (C-2).

‘’Siyasetin malzemesi insandır. Ne erkek ne de kadın. Eğitimli insanlar kamusal alanda kadının da yerinin olduğunun bilincinde olurlar. Sorunun kökeninde eğitimsizlik var anlayacağınız.’’ (C-7).

Her iki siyasal partide üye kadınların siyaseti erkek işi olarak algılayanların sayısı az değildir. Kadınların eril tahakkümlere dayalı kamusal alanlarda siyasal temsil sorunlarını gündeme getirmemiş olmaları dikkat çeken bir faktördür. Her iki siyasal partiye üye kadınlar siyasal katılım konusunda feminist eleştirel bakış açısını ortaya koyamadıkları anlaşılmıştır. Siyasal temsil, kota uygulamaları, siyasal parti ve anayasal teminat, pozitif ayrımcılık gibi hak ve taleplerin görüşmelerde dile getirilmemesi de dikkat çeken önemi bir noktadır.

3.2.17. Siyasi Referans

Tablo 3.25 Örnek Aldığınız Bir kadın Siyasetçi Var mı? Neden? (AK Parti’li Kadınlar)

AK Parti kadın kollarıyla yapılan görüşme sonucunda, Örnek aldığınız kadın siyasetçi kimdir? Sorusuna ısrarla Recep Tayyip Erdoğan cevabını öncelikli vermeleri dikkat çeken bir faktördür. Bunun yanında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Sema Ramazanoğlu'nu (2015-2017 yılları arasında bakanlık yapmıştır.) ve Antalya AK Parti vekili Sena Nur Çelik'i (2015 yılı seçimlerinde milletvekili seçilmiştir.) örnek aldıklarını ifade etmişlerdir. Sıra dışı bir cevap ise MHP'li Meral Akşener'i örnek aldığını söyleyen bir AK Parti kadın kolları üyesinden gelmiştir.

AK Parti'li katılımcılar Recep Tayyip Erdoğan'ın gerek belediye başkanlığı döneminde gerekse başbakanlığı döneminde çok aktif ve başarılı bir politikacı olduğunu, sorunları çözmedeki becerisi ve hitabet yeteneğine hayran olduklarını ifade etmişlerdir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Sema Ramazanoğlu için ise ''iyi anne'', ''dindar kadın'', ''çalışkan kadın'' gibi yakıştırmalar yapan katılımcılar, Antalya vekili Sena Nur Çelik için ''hem okumuş hem de dinar bir kadın, bizden biri'' ifadelerini kullanmışlardır. Öte yandan Milliyetçi bir çizgide siyaset hayatını sürdüren Meral Akşener de cesur ve kararlı bir kadın olması nedeniyle örnek alınan kadın siyasetçiler arasındadır. Görüşme ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

''Ben Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Sema hanımı çok beğeniyorum. Tesettürlü, inançlı bir Anadolu kadını. Eğitimli ve çalışkan. Cesur bir kadın.''(A-6).

''Bana kadın siyasetçi sordunuz, ama ben bir Erdoğan fanatiğiyim. Dik duruşu, zekâsı ve imanı ile tam bir lider.'' (A-4).

''Sena Nur Hanım Alanyalı. Antalya'dan vekil seçildi. Kendisiyle görüşme imkânımızda olmuştu. Ona bakınca kendimizden birisinin vekil olduğunu görüyorum. Bu beni mutlu ediyor.'' (A-9).

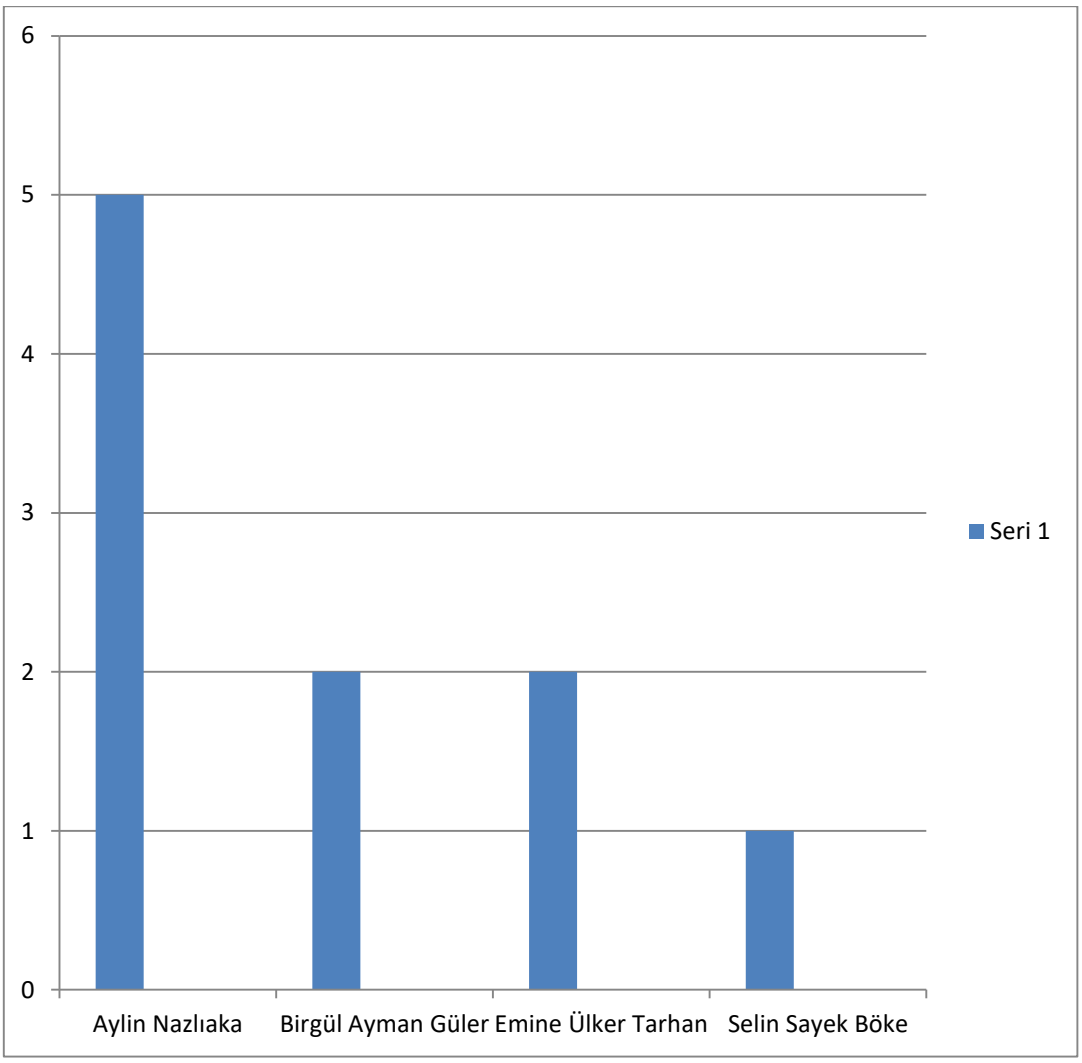
''Ne yiğit kadındır o… Meral AKŞENER (2011-2015 yılları arasında MHP'den milletvekili seçilmiş kadın siyasetçidir.) erkek gibi kadın resmen. Ben onu çok seviyorum. Güçlü, azimli ve kararlı bir karakteri var.'' (A-10).

''Onu ileride daha iyi yerlerde göreceğime inanıyorum. Sena Nur Hanım hem avukat hem de sempatik kişiliği ile sevilen bir isim oldu partimizde.'' (A-8).

''Ben Tayyip'ten ötesini tanımam. Erdoğan, gerçek bir lider.'' (A-3).

AK Parti kadın kollarına üye olan ve görüşmede ‘’Meral AKŞENER için erkek gibi kadın’’ ifadesini kullanan kadının yorumları reel ve dikkat çekicidir. Erkek gibi kadın olarak Sayın Akşener’i nitelemesi, siyaseti erkek alanı olarak gören bir yaklaşımın izdüşümlerini ortaya koymaktadır. Siyasetin kısmen erkek işi ya da alanı olarak algılandığını ortaya koyması bakımından önem taşıyan bir görüşme notudur.

Tablo 3.26 Örnek Aldığınız Bir kadın Siyasetçi Var mı? Neden? (CHP’li Kadınlar)

CHP’li kadınlar örnek aldığınız kadın bir siyasetçi var mı? Sorusuna ağırlıklı olarak CHP Ankara vekili Aylin Nazlıaka’yı (Kasım 2015’te CHP’den milletvekili seçilmiş, Mayıs 2016’da CHP’den ihraç edilmiştir.) örnek aldıklarını belirtmişlerdir. Öte yandan CHP İzmir vekili Birgül Ayman Güler (24. Dönem CHP milletvekili Ocak 2015’te partiden istifa etmiştir.) Emine Ülker Tarhan’ı (Ekim 2014’te partiden istifa etmiştir, 24. Dönem CHP milletvekilidir.) örnek rol modeli olarak benimsediklerini ifade etmişlerdir.

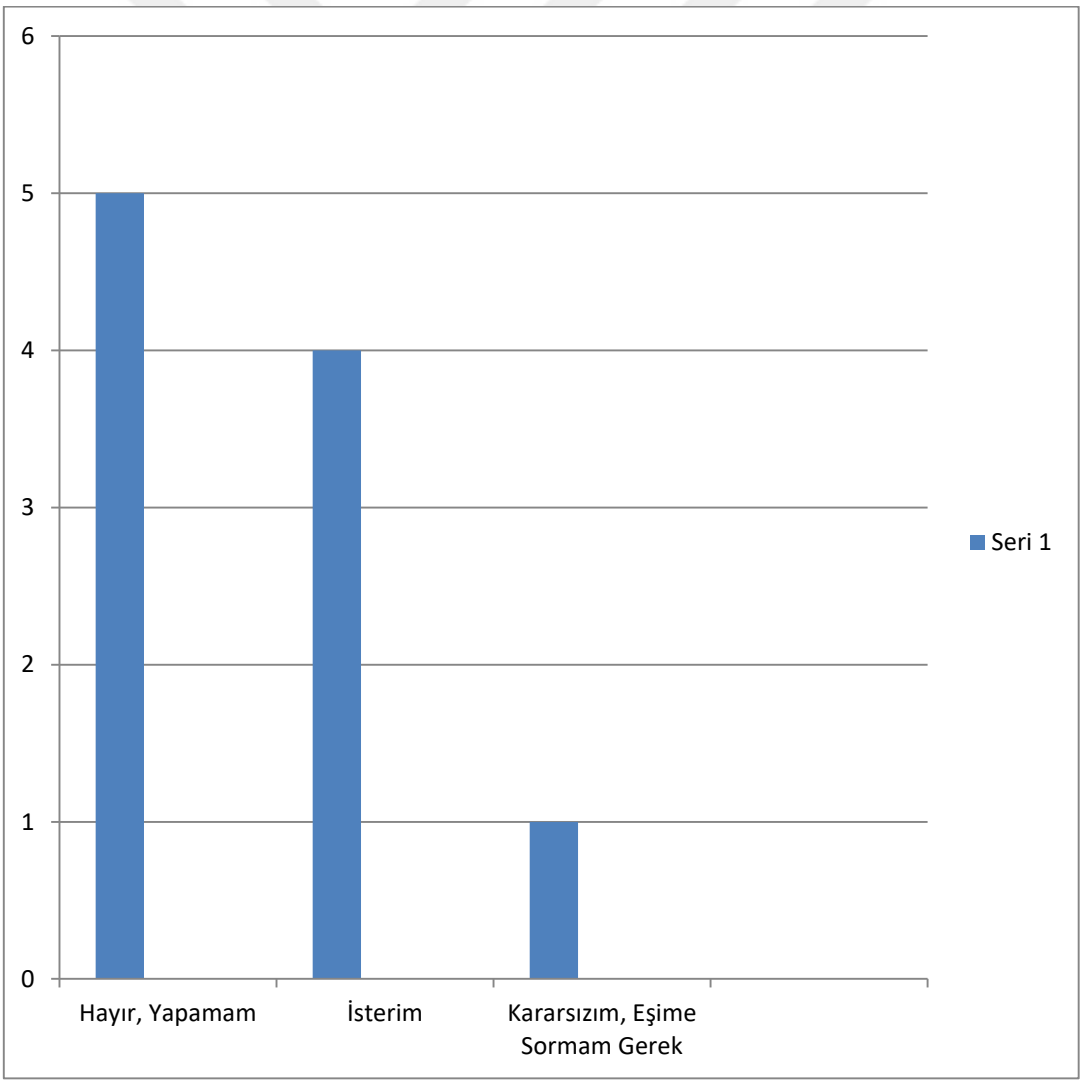
CHP’li kadınlar Şık giyimi, bilgisi ve Atatürkçü kimliği ile ön planda olan CHP Ankara vekili Aylin Nazlıaka’yı beğendiklerini aktarmışlardır. Birgül Ayman Güler için ise

cesur ve milliyetçi yakıştırmaları yapılmış, Emine Ülker Tarhan için ise eğitimli ve özgürlükçü kadın kimliğine sahip olduğu dile getirilmiştir.

AK Parti ile CHP kadın kolları kıyaslandığında, her iki siyasal partinin kendi ideolojileri, fikir geleneği ve düşünce stilini temsil eden kadınları daha çok örnek aldıkları görülmüştür. CHP kadın kolları, Nazlıaka için ‘’Atatürkçü kadın’’ ifadelerini kullanmaları tesadüf değildir. Örnek alınan kadın siyasetçi sorusunda bile ideolojik fayların etkin bir şekilde belirleyici olduğunu söylemek mümkündür. AK Parti kadın kollarında ise daha çok toplumun muhafazakâr ve dindar kesiminin temsil edildiği ve temsil edilen kesime uygun kadın vekil profilleri oluşturulduğu görülmektedir. Bu durum siyasal parti içerisinde kimlik ve mensubiyet olgularına atıf yapıldığının göstergesidir.

3.2.18. Adaylık

Tablo 3.27 Herhangi Bir Seçimde Aday Olmayı Düşünür müsünüz? Neden? (AK Parti’li Kadınlar)

Sorulan soru üzerine AK Parti'li kadınların yarısı herhangi bir seçimde aday olmayacağını, büyük bir sorumluluk gerektirdiğini dile getirmişlerdir. Bir kısım kadın ise aday olabileceğini ve istediğini ifade etmiştir. Bir kadın ise eşinden habersiz hareket edemeyeceğini belirtmiştir.

Kadınlar daha çok sosyal ve ekonomik statülerinin düşük olması nedeniyle siyaset alanına giremeyeceklerini aktarmışlardır. Bu açıdan incelendiğinde siyasal katılımın sosyal ve ekonomik statü ile yakından bir ilgisi olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

''Ben yeteri kadar okumuş bir kadın değilim ki belediye başkanı olayım ya da milletvekili. Yapamam.'' (A-2).

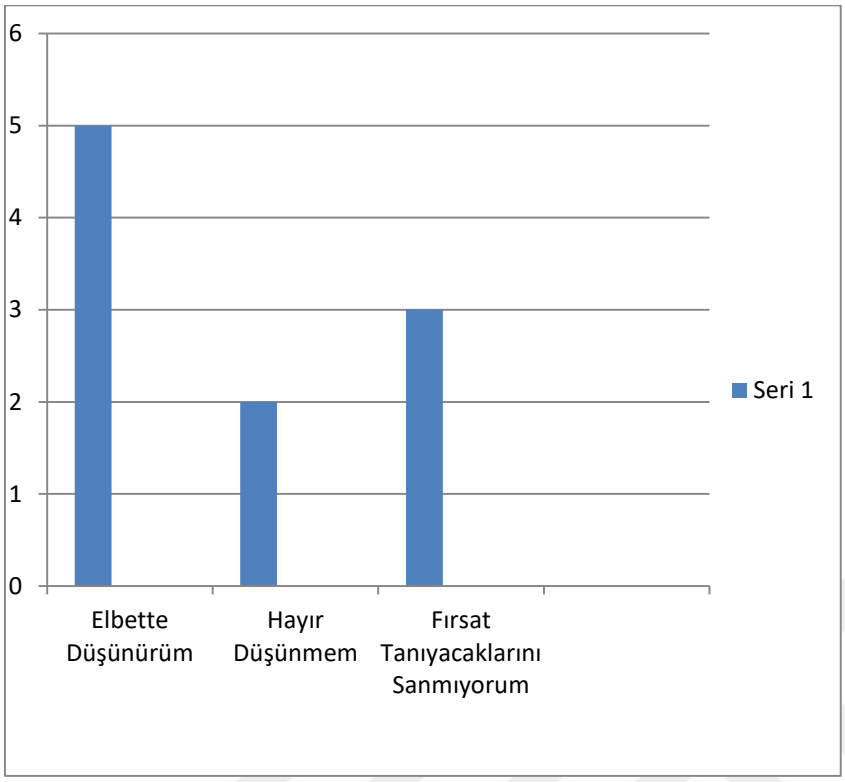
''Ben istesem de tek başıma karar verememem. Eşime sormam gerek.'' (A-10).

''Bu ülkenin davasına inanmış bir kadına ihtiyacı neden olmasın? İzmir'de tüm muhtarlar, kadındır. Sorumluluktan kaçmayız. Düşünürüm tabi ki''. (A-5).

''Ablam, Beni Karaman'dan aday göstereceklerdi, adaylık aldım. Fakat eşim izin vermedi. Güven duygusu çok önemli bu konuda. Beni herkes tanırdı Karaman'da. Ameliyat olan bir çocuğu mu var? Hemen soluğu orda alır, kadının ve kocasının gönlünü yapar ziyaret ederdim. Alsana en az 4-5 (dört-beş) oy. Sosyal medyadan 4 bin takipçim var.'' (A-9).

Katılımcıların ifadeleri, siyasal katılım ve aday olma konusunda eğitim, yaş, sosyal ve ekonomik statünün temel belirleyici olduğuna dikkat çekmektedir. Eğitim, hayat boyunca devam eden bir sosyalleşme aracıdır. İnsanların özgüvenlerini kazanmaları, meslek sahibi olmaları eğitim vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Katılımcı kadınların çoğunun eğitim seviyesinin yüksek olmaması, ekonomik profillerinin de düşük olmaları siyasal katılım ve adaylık için dezavantaj oluşturmaktadır. Ataerkil bakış açısının izdüşümlerini verilen cevaplarda da görmek mümkündür. Bir kadın katılımcı, eşinden izin almadan aday olmak konusunda net bir cevap veremeyeceğini aktarması, bu durumun en bariz örneklerinden birisidir.

Tablo 3.28 Herhangi Bir Seçimde Aday Olmayı Düşünür müsünüz? Neden? (CHP'li Kadınlar)

CHP'li kadınların sorulan soruya verdikleri cevaplar gerçekten ilginç ve kendi içerisinde iç tutarsızlığı bulunan ifadelerdir. Katılımcı kadınların yarısı aday olmaya sıcak bakarken, 2'si aday olmak istemediğini, 3'ü ise kendisine fırsat tanınmayacağını belirtmesi ilginçtir. AK Parti'li kadınlarla kıyasla sosyal ve kültürel statüleri daha pozitif olan CHP kadınları, partilerinin aday olma konusunda kendilerini fırsat vermediğinden şikâyet etmiş, kadın temsilinin yetersiz olmasına rağmen bu problemin parti yönetiminden kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

''Normal şartlarda düşünürdüm fakat Emekliyim, sağlık sorunlarım var.'' (C-4).

''Neden olmasın? Emekli öğretmenim. Hitabet yeteneğim, eğitimim ve donanımımın bir milletvekilliğine uygun olduğu inancındayım. Ama fırsat tanımıyorlar. Parti içerisinde problemler var bu yönde.'' (C-2).

''Kadın cinayetlerine dur demek, Kadınların seslerini duyurmak, gibi birçok işi meclis kürsüsünden söylemeyi canı gönülden isterdim.'' (C-10).

''En azından belediye seçimlerine daha fazla kadın aday gösterilebilir. Fakat erkek hegemonyası her yerde.'' (C-6).

Dikkate değer nokta, kadın kolları örgütlenmesi mensubu olmasına rağmen bazı kadınların erkek egemen siyasal yapıya hizmet ettiklerinin bilincinde olmalarıdır. 2012 yılında CHP olağan kongresinde hem genel hem yerel seçim sürecinde %33 kadın kotası uygulaması kabul edilmesine rağmen, CHP yönetiminin bu kotayı uygulamaması bir handikaba yol açmıştır

CHP Kadın kolları örgütlenmesinde görev alan kadınların, eril bir siyasal alana hizmet ettiklerinin bilincinde olmaları da gözden kaçmamıştır. Kadınların parlamentoda ve kamusal alanda yeteri ölçüde temsil edilmeme problemini çözmekten ziyade faaliyetler bakımından sosyalleşmek, kimlik kazanmak, sosyal itibar elde etmek, mensubiyet duygusu, daha büyük bir sosyal gruba üye olmanın vereceği haklı gurur gibi beklentiler kadınların tercih sebebi olmuştur.

Kadın kolları örgütlenmelerinin, ilçe yönetiminden habersiz herhangi bir siyasal program yürütememesi de erkeklere ne derece bağlı olduklarını göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca üye olan kadınların bir kısmının, maddi ve manevi menfaat temin etmek, ekonomik motivasyonlu çıkar sağlamak maksadıyla kadın kollarına üye olduğunu belirtmeleri bir samimiyet ifadesi olmakla birlikte, siyasal alanın ekonomik motivasyonlardan beslendiğini yansıtmaktadır.

SONUÇ

Mevcut çalışmanın konusu kadınların siyasal katılımıyla ilgilidir. Evreni temsil edici nitelikte örneklem olarak Antalya'da AK Parti Kepez Kadın Kolları ve CHP Muratpaşa Kadın Kollarına mensup bazı kadınlarla derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiş ve bu görüşmelerin içerik çözümlemeleri yapılmıştır. Çalışmanın amacı, siyasal alanda kadınların yoğun bir şekilde rol oynadığı kadın kolları penceresinden, siyasal katılım ve kadın ilişkisini incelemektir. Bu sayede kadın kollarına mensup kadınların, toplumsal hayatta kadının konumunu nasıl değerlendirdikleri, kadın siyaset ilişkisini ne şekilde algıladıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Uygulamalı olarak yapılan araştırmanın bulguları ilgi uyandırıcı olup şu şekildedir.

Antalya'da gerçekleştirilen çalışmada, her iki siyasal partinin sosyo- ekonomik, yaş, eğitim, gelir durumu gibi özellikler açısından farklı özelliklere sahip olduğu anlaşılmıştır. AK Parti Kadın Kollarının, CHP Kadın Kollarına göre genç bir kadroya sahip olduğu, katılımcıların mesleki bilgileri değerlendirildiğinde AK Parti Kadın Kollarının büyük bir kısmının kendisini ''ev kadını'' olarak tanımladığı, doğal olarak üretim sürecine katılmayan ev kadınlarının partiye daha erken yaşlarda üye olduğu gözlemlenmiştir. CHP Kadın Kolları üyelerinin ise büyük bir çoğunluğunun emekli olduğu, iş hayatından ayrıldıktan sonra partiye üye oldukları anlaşılmıştır. CHP'li katılımcıların bir kısmının öğretmen emeklisi ve hemşire emeklisi olması dikkat çeken bir faktördür.

AK Parti'li kadınların yaşları, 28 ile 54 arasında değişmektedir. Toplumun farklı kesimlerinden gelmektedirler ve farklı sosyal, ekonomik ve eğitim durumlarına sahiptirler. Büyük bir çoğunluğu kendisini ''ev kadını'' olarak tanıtmış, ev kadını olmayı bir meslek ya da uğraş olarak görmüşlerdir. Daha önce herhangi bir siyasal oluşum içerisinde yer almamışlardır. Eğitim durumu açısından ise, CHP'li kadınların daha eğitimli ve donanımlı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Aylık gelir durumu açısından ise AK Parti'li kadınların birçoğunun ev kadını olması, dikkat çekici bir faktördür. CHP'li kadınlarda ise ev kadını sayısı azdır. Buradan hareketle CHP'li kadınların Erkeklere daha az bağımlı ya da bağımsız oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır. Eğitim, gelir gibi değişkenler incelendiğinde AK Parti'li kadınların gelenekçi, muhafazakâr ve eril ailelerden geldikleri anlaşılmaktadır. CHP'li kadınların ise sosyal ve ekonomik statülerinin AK Parti'li kadınlardan daha güçlü olduğu gözlemlenmiştir.

Çocuk sahibi olma konusunda ise her iki kadın kollarının da farklı düşündükleri ortaya çıkmıştır. Üç çocuk ve üzeri, çocuk sahibi olanların sayısı AK Parti'li kadınlarda daha fazladır. Çocuk sahibi olmak konusunda AK Parti'li kadınların daha muhafazakâr ve eril bir bakış açısına sahip oldukları anlaşılırken, CHP'li kadınlar çocuk sahibi olma konusuna feminist eleştirel bir tavır takınarak, toplum merkezli bir düşünce sistemini benimsedikleri gözlemlenmiştir.

Kadın kollarına üye olma konusunda ise her iki siyasal partinin kadın kollarının, ''sosyalleşmek'', ''sosyal kimlik kazanmak'', ''toplumsal saygınlık elde etmek'', ''parti liderine duyulan sempati'' ''sosyal iletişim ağını genişletmek'', ''maddi ve manevi menfaat temin etmek'' amaçlarıyla kadın kollarına üye olduklarını ifade etmişlerdir. Her iki partinin kadın kollarının, siyasette kadının temsil sorununu çözmek, kadınların kamusal alandaki hak arama mücadelelerine destek vermek, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortaya çıkardığı siyasal temsil eşitsizliğine çözüm üretmek gibi misyonlarının olmadığı gözlemlenmiştir. Kadın kollarının bu yönleriyle cinsiyetçi, ataerkil iş bölümü anlayışını pekiştirdiği ve kuruluş olarak da cinsiyet ayrımcılığına yol açan bir siyasal teşkilat olduğu görülmüştür.

Her iki siyasal partide kadın kollarının, kadının siyasal açıdan temsili için somut, elle tutulur, gözle görülür sonuç odaklı bir projesinin olmadığı da anlaşılmıştır. Kadın kollarına üye konumunda bulunan AK Parti'li kadınların, eşinin manevi desteği ile parti çalışmalarına katıldığı ve eşinden izin alması halinde kadın kolları faaliyetlerine katılabildiklerini söyleyenler nicel olarak az değildir. CHP'li kadınlarında benzer şekilde eşinden manevi destek aldıkları görüşmelerinde mevcuttur. Bu bağlamda her iki partinin kadın kollarının da ataerkil, eşe bağımlı ve geleneksel anlayışı benimseyen bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Kadın kollarının niçin var olduğu sorusuna, her iki siyasal partinin kadın kolları, hayır içerikli sosyal faaliyetlerde bulunmak, ev gezmeleri, hasta ve yaşlı ziyaretleri, dini ve kültürel etkinliklerde bulunmak şeklinde cevap vermişlerdir. CHP'de az olsa da siyasette kadının temsil sorununu çözmek için vardır, cevabı da oldukça yetersiz görünmektedir. Asıl gayesi kadınları hem yerel anlamda hem de parlamentoda temsil durumlarını güçlendirmek olan kadın kolları örgütlenmelerinin, kadının temsil sorununa duyarsız kaldıkları ve işlevsiz hale geldikleri gözlemlenmiştir. Hasta ve yaşlı ziyaretleri, kermesler, çay partileri, yeni insanlarla tanışma ve kaynaşma partileri gibi cinsiyetçi rolleri pekiştiren sosyal etkinlikler, kadın kolları içerisinde cinsiyet ve işbölümü ayırımcılığını beslemektedir.

Bu yönleriyle kadın kolları örgütlenmelerinin, ya hukuki düzenlemesinin revize edilmesi ya da cinsiyetçi, iş bölümü ve ayırımcı politikaları üretmesi nedeniyle ortadan kaldırılması gerekmektedir. Öyle ki, demokratik toplumlarda siyasal alan, erkek alanı ya da kadın alanı şeklinde ayrılmamıştır. Her cinsiyetin de siyasal alanda temsil hakkı bulunmaktadır. Önemli olan nokta, kadın kolları örgütlenmelerinin kadınların parlamentodaki temsillerini yetersiz görmelerine rağmen, inanılırlığı yüksek, ilkeli ve iç tutarlığı olan bir çalışma yapmamalarıdır. Hedef odaklı, insan merkezli, sivil ve hür kadın katılımını etkin kılacak bir toplumsal proje her iki kadın kolları tarafından ortaya konulamamıştır.

CHP Kadın kollarına göre kadınların siyasal katılımını engelleyen faktörlerin başında ataerkil zihniyet ve eril zihniyetin toplumsal izdüşümleri gelmektedir. Yine medya, din, ekonomi, hukuk, aile, toplumsal denetim mekanizmalarının da kadının siyasal katılımını engellediği düşünülmektedir. Her iki kadın kolları, siyasal katılımın büyük ölçüde gelenekler, ataerkil bakış açısı, toplum baskısı gibi faktörler nedeniyle engellendiğini savunmuştur. Buna rağmen erkek egemen bir siyasal alana hizmet ettiklerini itiraf etmeleri de bir tutarsızlıktır.

Gerek AK Parti gerek CHP kadın kolları teşkilatlarının, parti çalışmalarında ‘’kadın kimliği’’ nden ziyade ‘’parti kimliği’’ ni ön plana çıkarmaları da dikkat çekicidir. Öznesi kadın olan bir siyaset anlayışı yerine, siyasal alanda kadının araçsallaştırıldığı gözlemlenmiştir. Seçmen olarak algılanmasından dolayı, siyasal partilerin kadınları araç olarak kullandığı, seçim dönemleri dışında kadınların aktif faaliyet alanlarının olmadığı da anlaşılmıştır. AK Parti’li kadınların büyük bir bölümü siyaseti erkek işi olarak görürken, CHP’li kadınların çoğunluğu ise siyaseti erkek işi olarak görmediğini aktarmıştır. Buna rağmen CHP’nin kadın temsili konusunda reel olmaktan uzak, soyut, genel geçer söylemlerden ileri gidemediği anlaşılmıştır. Hem AK Parti hem de CHP kadın kolları teşkilatlarının, gönüllülük esasına dayanan, sosyal yardımlaşma ve dayanışma derneği mantığından ile hareket ettikleri gözlemlenmiştir.

Bu yönleriyle, siyasal partilerin kadın kolları teşkilatlarının ortadan kaldırılması, tüm toplumsal, kültürel, etnik ve farklı cinsiyetleri temsil eden demokratik bir yapıya kavuşmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Örnek alınan siyasetçiler bakımından her iki siyasal partinin sosyal etiketlerine uygun profiller ortaya çıkardığı söylenebilmektedir. AK Parti Kadın Kolları, örnek aldığınız kadın siyasetçi var mı? Sorusuna bir kısmının ısrarla Recep Tayyip Erdoğan cevabını vermeleri dikkat çekicidir. Onlara göre Recep Tayyip Erdoğan, kalkınmanın, ekonomik büyümenin, belediyecilik ve altyapı hizmetlerinin asli mimarıdır. Ayrıca, Erdoğan, dindar bir yönetici, inançlı bir dava adamı, ideal bir aile babasıdır. Her insan Erdoğan’ın yaşantısına baktığında kendilerinden bir kesit bulmaktadır.

Öyle ki Erdoğan, samimiyetin ve dürüstlüğün sembolüdür. Bununla beraber, AK Parti'li kadınlar, muhafazakâr ve çalışkan bir kadın olarak gördükleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı, Sema Ramazanoğlu'nu (2015-2017) örnek aldıklarını belirtmişlerdir. Her iki kadın kolları teşkilatının, kendi kültürel değerlerini ve yaşam biçimini temsil eden siyasetçileri örnek aldıkları gözlemlenmiştir. Her iki siyasal partinin kadın kollarının, siyasal alanda kadının temsil sorunu, temsilde eşitsizlik, mevcut kadın sorunlarını dile getirmedikleri gözlemlenmiştir. Bu sebeple mevcut problemlere gerçekçi ve hedef odaklı proje üretemedikleri, erkek egemen bir siyasal alana hizmet ederek, var olan siyasal kültür ve değerleri yeniden ürettikleri anlaşılmaktadır.

Herhangi bir seçimde aday olmak konusunda CHP'li kadınların bir kısmının kendilerine fırsat bile tanınmayacağını söylemesi, dikkat çekici bir faktördür. Bu durum kadınların siyasal katılımını güçlendirecek bir kadın kolları örgütlenmesinin varlığını tartışılır hale getirmektedir. Adaylık konusunda her iki kadın kolları örgütlenmesinde görev alan kadınların özgüven problemi yaşadıkları, aday olmak konusunda kendilerine fırsat tanınmadığını aktarmışlardır.

Öneriler

Kadın kolları örgütlenmeleri, cinsiyetçilik ve ayrımcılık politikalarının yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle işlevsiz hale gelmiş olan kadın kolları örgütlenmeleri ortadan kaldırılmalıdır.

Kadın kolları örgütlenmelerinin, adından anlaşılacağı üzere bir ‘’yan kol’’ ‘’yardımcı kol’’ olarak algılandığı, her iki siyasal partide şema biçiminde yardımcı birim, pasif birim olarak görülmesi bile işlevsiz hale geldiğini ortaya koymaktadır. Kadın kolları örgütlenmeleri, İşçi Partisi, Vatan Partisi ve Türkiye Komünist Partisi örgütlenmelerinde yer almamaktadır. Öyle ki kamusal alan her cinsiyete açık olmalıdır. Kadın kolları, yardımsever olma, şefkatli, hayırsever olmak gibi kadınsı ve cinsiyetçi rollerin yeniden üretildiği bir alan haline gelmiştir.

Kadınların ve farklı cinsiyetlerin siyasal katılımını güçlendirecek, hür ve sivil bir toplumsal güvence sağlanmalı,

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirecek söylem ve politikalar gözden geçirilmeli,

Yeniden tesis edilecek olan yeni bir anayasa, özgürlük, sosyal adalet ve temsil eşitliği ilkelerini kapsamalı,

Tüm toplumsal, kültürel, dini ve kültürel kimlikler ile farklı cinsiyetler tanınmalıdır. Kadınların siyasal katılımını en geniş ölçüde temsil edecek haklar, sorumluluklar ve özgürlükler çerçevesinde reformlar uygulanmalıdır.

Kadın kolları örgütlenmelerinin yerine tüm toplumsal sınıfların siyasal katılımını serbest kılacak, demokratik bir kavram oluşturulmalıdır. Bu uygulamalar hayata geçirilirken tüm sivil toplum örgütleri, dernekler, düşünce enstitüleri ile bir kamuoyu oluşturulmalıdır.

Siyasal partilerin tüzük ve kendi içlerindeki görev ve yetki paylaşımı konusunda bir düzenleme yapılmalı, kadınların siyasal katılımını güçlendirecek bir strateji geliştirilmelidir.

Siyasal partiler pozitif ayrımcılık uygulayarak, kadın siyasal katılımını teşvik etmeli, bu bağlamda siyasal partiler sosyal medyayı daha etkin kullanarak, etki alanını genişletmelidir.

KAYNAKÇA

Arat, N. (1991). *Kadınlar ve Siyasal Yaşam*. ÇYDD Yayınları Cem Yayınevi, İstanbul.

Ayata, A. (1998). ‘’Laiklik, Güç ve Katılım Üçgeninde Türkiye’de Kadın ve Siyaset’’. Ş. Tekeli (Ed.). 1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar. İstanbul İletişim Yayınları, İstanbul, s.241-255.

Berktay, A. (2004). *75. Yılda Kadınlar ve Erkekler*. Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Ayata, A. (2011). “Siyaset ve Katılım, Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi.”. Y. Ecevit ve N. Karkıner (Ed.). Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi, Anadolu Üniversitesi, AÖF Yayınları, Eskişehir, S.65-78

Aziz, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Nobel geliştirişmiş 6. Basım, Ankara.

Babila, M. H. A. (2016). *“Eski Mısır’da Kadın”.* Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 1(13): 129-140

Baykal, D. (1970). *Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi*. AÜSBF Yayınları, Ankara.

Berktay, F. (2004). *Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi. İstanbul.

Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi, Teknikler ve Örnek Araştırmalar*. Siyasal Kitabevi 3.Baskı, Ankara.

Cumhuriyet Halk Partisi. (2012). *Çalışma Raporu 2010-2012.* Ankara.

Cumhuriyet Halk Partisi. (2015). *Cumhuriyet Halk Partisi Tüzüğü.* Ankara.

Cizre, Ü. (2008). “Tansu ÇİLLER”. M. Heper ve S. Sayarı (Ed.). Türkiye’de Liderler ve Demokrasi. İstanbul: Kitap Yayınevi, İstanbul, s.237-245.

Creswell, J.W. (2015). ‘’Nitel Araştırma Tasarımı’’ M. Bütün ve S.B. DEMİR, (Ed.) Nitel Araştırma Yöntemleri, Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. Seçkin Yayınları, Ankara, s.42-68.

Çadır, M. (2011). *Kadının Siyasal Yaşama Katılımında Siyasi Parti Kadın Kollarının Rolü (TBMM’de Grubu Bulunan Siyasi Partiler Bağlamında Ankara İl Örneği)*. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.

Çaha, Ö. (2009). “Feminizm”. M. Türköne (Ed.). Siyaset, Opus Yayınları, İstanbul, s.585-592.

Çam, E. (1975). *Siyaset Bilimine Giriş.* Elektronik ofset Yayınları, İstanbul

Çam, E. (1984). *Siyaset Bilimi*. Der Yayınları, İstanbul.

Çam, E. (1999). *Siyaset Bilimi*. Der Yayınları, İstanbul.

Çınar, A. (2014). *Sosyal Yapı ve Değişim*. Sentez Yayınları, İstanbul.

Çürük, D. (2009). ‘’Kadın Tarihine Bakış ve Tarihi Evreleri’’. B. Baytekin, F. Fidan, D. Aygün, N. Yıldırım, M. Hayır (Ed.). Sakarya Üniversitesi Uluslararası Kadın Çalışmaları Kongresi. Sakarya Üniversitesi Basımevi, Sakarya, s.314-321.

Demiray, E. (2006). “Kadın ve kadının statüsü”. G. Y. Oğuz (Ed.). Toplumsal Yaşamda Kadın. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s.25-46.

Demirdağ, M. A. ve Öztürk, M. (2011). ”Namusun Gölgesinde Yatmak: Mardin Cezaevi Mahkûmlarının Namus Algısı Üzerine Bir Araştırma”. (Ed.). E. Bozdemir ve U. Argun, Bursa Suç Önleme Sempozyumu 7-8 Ekim 2011, Bursa Emniyet Müdürlüğü Yayınları, Bursa, s.201-221.

Doğan, İ. (2012). *Sosyoloji*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

Durakbaşa, A. (1988), “*Cumhuriyet Döneminde Kadın Kimliğinin Oluşumu*”. Tarih ve Toplum, (9): 167-171.

Dursun, D. (2008). *Siyaset Bilimi*. Beta Yayınları, İstanbul.

Ediz, Z. (1995). *Kadınların Tarihine Giriş “Hititlerden günümüze*”. Adım Yayıncılık, İstanbul.

Ertugay, F. (2014). “Siyaset”. H. Çetin (Ed.). Siyaset Bilimi, Orion Kitabevi, Ankara, s. 4-29.

Engels, F. ve Marks, K. (2010). *Devlet ve Hukuk Üzerine*. (Çev. R. Serozan), Çağdaş Hukukçular Derneği Yayınları, İstanbul.

Fukuyama, F. (2000). *Güven, Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması.* (Çev. A. Buğdaycı), Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

Göle, N. (2001). *Modern Mahrem*. Metis Yayınları, İstanbul.

Göle, N. (2010). *Modern Mahrem 10.basım*. Metis Yayınları, İstanbul.

Gökçimen, S. (2008). ‘’Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi’’. YASAMA Dergisi. (10): 1-55.

Gücük, Duygu, (2006). *Kadınların Siyasal Katılımları ve Katılıma Etki Eden Faktörler: Ankara-Mamak/Çankaya Örneği.* Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Öztekin, A. (2003). *Siyaset Bilimine Giriş*. Siyasal Kitabevi, Ankara.

KA-DER (2007). *Kota El Kitabı: Geçici Özel Önlem Politikası*, Ankara.

Kalaycıoğlu, E. ve Sarıbay, A. Y. (2007).*Tanzimat: Modernleşme ve Politik Değişim*. Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul.

Kaplan, L. (1998). *Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk kadını, (1908-1960).* AKDTYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

Karaaslan, D. (2016). ‘’*Antik Yunan’da Kadın Olmak.’’* Siirt: Siirt İlahiyat Fakültesi Dergisi 1(1):159-174

Kılıç, H. (2000). *Antikçağdan Günümüze Batı'da Kadın ve Cinsellik*. Otopsi Yayınevi, İstanbul.

Kırkpınar, L. (1998).*Türkiye'de Toplumsal Değişme Sürecinde Kadın*, Türkiye İş Bankası, 75. Yılda Kadınlar ve Erkekler, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Kili, S. (1996). "Modernleşme ve Kadın". N. Arat (Ed.). Türkiye'de Kadın Olmak, İstanbul, Say Yayınları, s. 9-20.

Kurnaz, Ş. (1991).*Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923)*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayını, Ankara.

Meriç, C. (2011). *Sosyoloji Notları ve Konferansları*. İletişim Yayınları, İstanbul.

Ovadia, S. (1994) *"Çok imzalı ve Çok Öznel Bir Kronoloji Denemesi"* Birikim Dergisi. (59): 55-58.

Punch, K.F. (2014). *Sosyal Araştırmalara Giriş, Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (Çev. D. Burak, H.B. Arslan ve Z. Akyüz), Siyasal Kitabevi, Ankara.

Sancar, S. (2013). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti*. İstanbul: İletişim Yayınları, İstanbul.

Saylan, T. (2007). "Türkiye'de Kadın ve Siyaset". Türkiye'de Bilim ve Kadın Çalıştayı Bildirileri 18-19 Ekim 2007, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s.127-145.

Talaslı, G. (1996). *Siyaset çıkmazında kadın*. Ankara: Ümit Yayıncılık, Ankara.

Taşkıran, T. (1973). *Cumhuriyetin 50. yılında Türk Kadın Hakları*, Ankara, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. Epsilon Yayınları, İstanbul.

Tekin, H. H. (2006). *"Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Niteliği Olarak Derinlemesine Mülakat".* Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyoloji Dergisi. (13): 101-116

Tekeli, Ş. (2010). *1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*. İstanbul: İletişim Yayınları, İstanbul.

Terkan, B. (2010). *Siyasi Partilerin Kadınlara İlişkin Söylem ve Politikaları (AK Parti ve CHP Örneği)*, Konya: Selçuk İletişim Fakültesi, Konya.

Tokgöz, O. (1996). "Siyasal Reklamlarda Kadın Söylemi ve Kadın İmgeleri; Örnek Olay Olarak 1987 ve 1991 Genel Seçimleri". N. Arat (Ed.). Türkiye'de Kadın Olmak. İstanbul. Say Yayınları. s.57-80.

Tosun, T. ve Tepeciklioğlu, A. (2014). "Siyasi Katılım ve Propaganda". H. Çetin (Ed.). Siyaset Bilimi, ORİON Yayınları, İstanbul, s. 498-504.

Tuncer, E. (2006). *Siyasette Kadın*. SDD Yayınları, İstanbul.

Tuncer, E. (2010). *Siyasette Kadın*. Sosyal Demokrasi Derneği Yayınları, Ankara.

Türk, P. (2010).“*Kadın ve Siyaset İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma Bursa'da AK Parti ve CHP Kadın Kolları”.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Türkiye İstatistik Kurumu, (2012). *İstatistiklerle Kadın*, TÜİK Matbaası, Ankara.

Türköne, M. (2007). *Siyaset*, Opus Yayınları, İstanbul.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları, Ankara.

Yıldırım, İ.E. (2015). *İstatiksel Araştırma Yöntemleri, Araştırma Tasarımı, Örnekleme ve Veri Toplama Teknikleri*, Seçkin Yayınları, Ankara.

Yücekök, A. (1987). *Siyasetin Toplumsal Tabanı*. AÜSBF Yayınları, Ankara.

İnternet Kaynakları

https://www.akparti.org.tr/kadinkollari/akparti/parti-programi#bolum_, HYPERLINK "https://www.akparti.org.tr/kadinkollari/akparti/parti-programi"(HYPERLINK "https://www.akparti.org.tr/kadinkollari/akparti/parti-programi"erişim tarihi: 24.03.2016)

https://www.akparti.org.tr/kadinkollari/akparti/parti-programi#bolum_ (erişim tarihi: 25.03.2016)

http://www.mhpkadinkollari.org/usr_img/docs/parti/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf (erişim tarihi: 25.03.2016).

http://www.hdp.org.tr/images/UserFiles/Documents/Editor/HDP%20kad%C4%B1n%20se%C3%A7im%20bildirgesi.pdf, (erişim tarihi: 25.03.2016).

https://tr.m.milliyet.com.tr/yiginak/?PAGE=1, 19.07.2015, (erişim tarihi: 03.04.2016).

http://dagmedya.net/2014/03/10/yonetiminde-kadin-olmayan-ulkeler-verisi-ilk-sirada-yuzde-71-ile-danimarka-yuzde-67-ile-almanya-yuzde-64-isvicre-yer-aliyor/ (erişim tarihi: 03.11.2015).

http://dagmedya.net/2014/03/10/yonetiminde-kadin-olmayan-ulkeler-verisi-ilk-sirada-yuzde-71-ile-danimarka-yuzde-67-ile-almanya-yuzde-64-isvicre-yer-aliyor/ (erişim tarihi: 04.11.2015).

http://chpkadin.chp.org.tr/wp_HYPERLINK "http://chpkadin.chp.org.tr/wp%20content/uploads/2011/12/kadincalismaraporu8temmuz.pdf"content HYPERLINK "http://chpkadin.chp.org.tr/wp%20content/uploads/2011/12/kadincalismaraporu8temmuz.pdf"/ HYPERLINK

"http://chpkadin.chp.org.tr/wp%20content/uploads/2011/12/kadincalismaraporu8temmuz.pdf"uploads HYPERLINK "http://chpkadin.chp.org.tr/wp%20content/uploads/2011/12/kadincalismaraporu8temmuz.pdf"/2011/12/kadincalismaraporu8temmuz. HYPERLINK "http://chpkadin.chp.org.tr/wp%20content/uploads/2011/12/kadincalismaraporu8temmuz.pdf"pdf (erişim tarihi: 28.03.2016).

http://bianet.org/bianet/siyaset/168890-kadin-vekil-orani (erişim tarihi: 12.03.2016).

Caul, M. (1999). *Women Representation İn parliament: The Role of PoliticalParties*. ,http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.454.3989&rep=rep1&type=pdf, (erişim tarihi: 18.11.2015).

EK 1- GÖRÜŞME FORMU

- Yaşınız
- Eğitim durumunuz nedir? Evliyseniz eşinizin eğitim durumu nedir?
- Mesleğiniz nedir? Çalışıyor musunuz? Çalışmıyorsanız nedeni nedir?
- Aylık kişisel geliriniz nedir?
- Evli misiniz? Evliyseniz kaç çocuğunuz var?
- Kadın kollarına neden üye oldunuz, beklentileriniz nelerdir?
- Kadın kollarına üye olurken eşiniz ya da ailenizden bir destek aldınız mı? Ne gibi?
- Sizce kadın kolları niçin var?
- Üye olduğunuz kadın kolları ne gibi faaliyetler yürütüyor?
- Kadın kollarına katılmak hayatınızda neleri değiştirdi? Ne gibi mesela?
- Kadınların siyasal katılımını/parlamentoda temsillerini yeterli görüyor musunuz? Neden?
- Kadınların siyasal katılımlarını engelleyen faktörler neler olabilir?
- Sizce siyaset bir erkek işi mi? Neden?
- Örnek aldığınız bir kadın siyasetçi var mı? Neden?
- Herhangi bir seçimde aday olmayı düşünür müsünüz? Neden?

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Erdi DEMİR

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : Antalya Necati Dölen Lisesi, 2006

Lisans Diploması : Polis Akademisi Başkanlığı, Niğde Polis Meslek Yüksek Okulu, Güvenlik Bilimleri Programı, 2011

Lisans Diploması : Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü, Eskişehir, 2013

Yüksek Lisans Diploması : Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı, Antalya, 2017

Tez Konusu : Kadınların Siyasal Katılımı: Antalya'da AK Parti ve CHP Kadın Kolları Örneği

Yabancı Diller : İngilizce (Çok iyi), Almanca (Orta)

Bilimsel Faaliyetler ve Katıldığı Sempozyumlar

- 2013 Çocuk ve Suç Sempozyumu (1-3 Kasım) – SAMER- Polis Akademisi
- 2014 Türkiye'nin Bir Sosyolojisi Var mıdır?
- 2014 VI. Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu
- 2014 VI. Uluslararası Terörizm ve Sınıraşan Suçlar Sempozyumu
- 2015 Devletin Güvenliğinden İnsani Güvenliğe Güvenlik Dönüşümü
- 2015 Kadına Yönelik Şiddet ve İnsan Hakları Sempozyumu (22-23 Ekim)

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Emniyet Genel Müdürlüğü (08.06.2011'den itibaren)

E-Posta : erdidemir07@hotmail.com